

شرح العقيدة الواسطية

لشيخ الإسلام

أحمد بن عبد الحلیم بن عبد السلام ابن تیمیة

(661ھ - 728م)

Ibsa Aqiidatul-Waasixiyyaa

sheekhul-Islaam

Ahmad Ibnu Abdul-Haliim Ibnu Abdus-Salaam Ibnu
Teymiyyaa

Hiikaan: Jaafar Bayaan

Qabeentaa

Mata duree	Fuula
Qabeentaa-----	2-5
Yaada Ulamaa'in kitaaba kanarratti kennan-----	6-8
Seenmaya-----	9-10
Adeemsa kiyya kitaaba keeysatti-----	11
Maqaa Allaahaatiin eegalu-----	12
Hiikkaa Ar-Rahmaan fi Ar-Rahiim-----	12
Faaruuun Allaahaaf sabattuu tahu-----	12
Rabbi malee gabbaramaan akka hin jirre ragaa bahu-----	13
Hiikkaa laa illaah illallaaha-----	13
Nabi Muhammad Ergamaa Rabbii tahuu raga bahu-----	13-14
Hiikkaa I'itiqaadaa fi Aaqiidaa-----	14-15
Hiikkaa Ahlus-Sunnaa wala jamaa'aa-----	15
I'itiqaada ykn Amantii Ahlus-Sunnaa-----	15
Iimaana jechuun maali-----	15
Allaahatti amanuun waan afur if keessaaba-----	16
Malaaykatti amanuun jechuun-----	16
Kitaaboota Rabbiin buusetti amanuu-----	16
Ergamtoota Rabbiin ergetti amanuu-----	16
Kaafamuu du'a boodaatti amanuu-----	17
Qadaratti amanuu-----	17
Waan Rabbiin ifin yaametti amanuun Allaahatti amanurraahi-----	17
Sifa Rabbiitti wanni fedhamee-----	17-18

Dustuura Ahlus-Sunnaa Wal-Jamaa'aati sifa Allaahaa keessatti-----	19
Adeemsa Ahlus-sunnaa sifa Allaaha keessatti-----	19-26
Maqaa Al-Hayyu je'u Rabbiif sabachuu-----	26-27
Beekkumsa Rabbiif Sabachiisuu-----	27-28
Ar-Razzaaq maqaa Rabbii tahuu-----	29
Aayaatoota dhageeytii fi argaa Rabbiif sabachiisan-----	29
Fedhiin Rabbiif sabachuu ibsuu-----	30-31
Sifa jaalalaa Rabbiif sabachiisuu-----	31-33
Al-Ghafuur fi Al-Waduud maqaa Rabbii tahuu-----	33
Sifa Rifachuu fi Nahuu Rabbiif sabachiisuu-----	33-35
Sifa jaalachuu, dallannu fi jibbuu Rabbiif sabachiisuu-----	35-36
Sifa dhufinsaa Rabbiif sabachiisuu-----	36-38
Fuula Rabbiif sabachiisuu-----	38-39
Harka lameen Rabbiif sabachiisuu-----	39-40
Ija Rabbiif sabachiisuu-----	41-42
Dhagayuu fi arguu Rabbiif sabachiisuu-----	42-44
Mala, Heelaa fi Qabinsa Rabbiif sabachiisuu-----	44-45
Irra dabru, araaramuu, Rahmata godhuu, jabeenyaa fi dandeetti Rabbiif sabachiisuu-----	45-46
Maqaa Allaahaf sabachiisuu fi fakkaataa isaa dhabamsiisuu-----	46-47
Waahila ykn qindii qabaachuu Rabbiirraa dhabamsiisuu-----	48-50
Arshiirratti ol tahu Rabbiif sabachiisuu-----	50-54
Ol tahu Rabbii sabachiisuu-----	55-57
Rabbiin uumaa isaatii wajjiin jiraachuu sabachiisuu-----	58-60
Dubbachuu Rabbiif sabachiisuu-----	60-62

Qur'aanni jecha Allaahaa tahuu sabachiisuu-----	62-63
Qur'aana Rabbiin buusuu sabachiisuu-----	63-64
Warri amane guyyaa qiyaamaa Rabbi akka argu sabachiisuu-----	64-65
Ragaa Hadiisa keessatti sifaa fi maqaa Rabbii sabachiisan-----	66
Hadiisa gad bu'uu Rabbii sabachiisu-----	66-67
Hadiisa gammachuu Rabbiif sabachiisuu-----	67
Hadiisa kofla Rabbii sabachiisu-----	67-68
Hadiisa Milaa fi Hirpha Rabbiif sabachiisuu-----	68-69
Hadiisa sagalee fi dubbachuu Rabbiif sabachiisu-----	69-70
Hadiisa ol tahinsa Rabbiif sabachiisu-----	70-71
Hadiisa Rabbiin uumaa isaa wajjiin jiraachuu sabachiisu-----	72-73
Hadiisa warri amane Rabbi akka argan sabachiisu-----	73-74
Boqonnaa Ahlus-Sunnaan jiddu jireeysa tahuu ibsu-----	74-79
Boqonnaa Arshirratti ol tahuu fi wajjiin jireenya Rabbii ibsu-----	80-83
Boqonnaa dhiheenya Rabbii ibsu-----	83
Boqonna Qur'aanni jecha Allaaha akka tahe ibsu-----	84
Boqonnaa Mu'mintoonna Rabbii isaan akka argan ibsu-----	85
Boqonnaa guyyaa qiyaamaatti amanuun dirqama tahuu ibsu-----	86-87
Qooda qiyaamaa gudditirraa dubbatu-----	87-88
Akkataa warra amanee fi kaafirri itti herregamu-----	89
Nanniga ykn haroo Rasuulaa-----	89
Riqicha ykn dildila (siraax)-----	89

Dura namni hulaan jannataa akka banamtu hayama barbaaduu fi dura namni isii seenu eenyu? -----	90
Magantaa (shafaa'aa) Rasuulaa صلى الله عليه وسلم-----	91-92
Qadaraa fi Sadarkaa Qadaraa-----	92-96
Boqonnaa Iimaanni jechaa fi dalagaa tahuu ibsuu-----	96-99
Boqonnaa waa'ee Sahaabaa ibsuu-----	100-106
Boqonnaa waa'ee karaamaa Owliyaa Ibsu-----	106-107
Boqonnaa karaa fi dalagaa warra Ahlus-Sunnaa Ibsu-----	107-108
Boqonnaa Adeemsa warra Ahlus-Sunnaa gaaritti ajajuu fi hamturraa dhorguu keessatti karaa isaanii ibsuu-----	108-111

Yaada Ulamaa'in kitaaba kanarratti kennan.

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمة المحقق الشيخ محمد كمال عيسى المدرس في مركز الهدى التابع للجمعية الخيرية لتحفيظ القرآن الكريم
بجدة :

الحمد لله الذي لا إله إلا هو له الأسماء الحسنى وصفاته العلا المتفرد في ذاته وصفاته وأسمائه الواحد المتفرد
في ألوهيته ، وربوبيته ، وأسمائه ، وصفاته ، الموصوف بصفات الجلال والكمال والجمال ، وهو الأول ،
والأخير ، والظاهر والباطن ، وهو بكل شيء عليم :

وهو الموجود بلا ابتداء ، والباقي بلا انتهاء ، استوى على عرشه من غير كيف ، استوى استواء يليق بذاته
المقدسة عن جميع العيوب والنقائص ، والإيمان به واجب لمن أراد أن يفوز في يوم لا ينفع فيه مال ولا بنون إلا
من أتى الله بقلب سليم

اللهم جعلنا منهم : وأشهد ألا إله إلا الله وحده لا شريك له ، ولي الصالحين . وأشهد أن محمدا عبده ورسوله
خاتم النبيين إمام المرسلين ، وقائد غر المحجلين ، وعلى آله الطيبين الطاهرين ، وعلى صحابته الهدات المهتدين ،
وعلى إخوانه من الأنبياء والمرسلين :

أما بعد فقد اطلعت على شرح العقيدة الواسطية الذي ألفه أخوانا الأستاذ جعفر بن بيان بلغة أورو مو

بعد ما عرض علي بطريق إسكايف (skype) على الهوى وحقفته

ثم رأيت كتابا مفيدا لامثيل له يهدي ويدل على العقيدة السليمة وهو لانظير له بالنسبة لجماهير الأورومين
طلابهم و علماءهم وهو على طريقة أهل السنة والجماعة جعل الله للمؤلف في ميزان حسناته وغفر الله لي وله
ولوالدينا وجميع المسلمين آمين .

Sheek MuhammadKamaal Iisaa barsiisaa Markaza Huda Su'ud Arabiyyaa, Jiddaa.

Cufti faaruu Allaahaaf sabattuudha, haqaan gabbaramaan hin jiru isa malee, maqaa bareedaa fi sifti ol aantuun isaaf taatuudha, adda (kophtaawaadha) zaataa fi sifa isaa keessatti ammas maqaa isaa keessatti kophtaawaadha, inni tokkicha kophaati, Gabbartii (ibaadaa) isaa keesatti, Rabbiyummaa isaa keesatti, maqaa fi sifa isaa keessatti. Inni bifeffamaadha sifa gurguddoodhaan, guutuudhaa fi bareedduudhaan. Inni durillee jiraataadha, boodattillee hafaadha, ol tahaadha, dhiyaataadha. Inni waan hunda beekaadha.

Jiraataadha eegalliin maleetti, booda hafaadha dhuminsaan maleetti, arshii isaarratti akkataan (akkamiin) maleetti ol tahee jira. Ol tahe ol tahinsa zaata isaa fokkinnaa fi irrinarraa qulqulluu taateen. Isatti amanuun dirqama nama milkaawuu barbaaduuf guyyaa qabeenyaa fi ilmaan nama hin fayadne, nama qalbii qulqulluun dhufe malee. yaa Rabbi isaanirraa nu godhi.

Ragaan baha haqaan gabbaramaan hin jiru Allaaha malee, qophaa haala taheen sharikni isaaf hin taane. Inni tumsaa warra gaggaaritti. Ammas ragaan baha Muhammad gabricha isaatii fii ergamaa isaa tahuu, boddee (xumuraa) anbiyootaatti, duree ergamtoota hundaati. Hoganaa warra fulli isaanii ifuuti guyyaa qiyaamaadhaa. Maatii isaa qulqulluu, sahaaboota isaa qajeeloo, ammas anbiyootaa fi ergamtoota hundarratti faaruu fi nageenyi haa jiraatu.

Eega waan dabarsineetii: kitaaba Aqiidatul waasixiyyaa afaan oromootiin obboleysi keenya Jaafar Bayaan barreese dhaggeefadheetin jira qillensarraan karaa iskaaypiitiin (skype). kitaabni faayida akka qabu argeetin jira, fakkaataan isaa hin jiru, aqiidaa nagaya baatudhatti nama qajeelcha, gama afaan oromootii fi waliigala ummata oromoo baraatootaa fi ulamaa'ii keesatti kitaabni kun fakkaataa hin qabu, Karaa Ahlus-sunnaa wal-jamaa'aa irratti kaayame, Rabbiin barreesaadhaaf madaala dalagaa gaarii isaa keesatti haa godhuuf, Allaahaan anaa fi isaafis haa araaramu, haadhaa fi abbaa keenyaa fi muslimoota hundaaf haa araaramu. Aamiin

Bilbila: +966568392628

Skype: ifaa.dina.islamaa

Paltalk: IFAA DINA ISLAMAA

Sheek Abdurahmaan Shariif Ali (Abuu Sumayyaa)

Maqaa Rabbiitiin egala, nagayaa fi faaruun Nabi Muhammad irratti haa jiraatu.

Kitaaba kana abbaa kitaabaa obboleysa kiyya Jaafar Bayaan wajjiin mara isaa dubbiseetin jira, nin kajeela kitaaba kana Afaan Oromoo warra dubbisu akka hedduu kan fayyadu tahu.

Kitaabni beekaa, barataa fi wallaalaa hunda isaanii ni fayyada, waliigalatti kitaabni kitaaba hedduu ummata fayyadu, aqiidaa Ahlus-Sunnaa wal-jamaa'aa ni ibsa, karaa salafa saalihaa irratti kaayame.

Kanaafuu Rabbiin dalagaa isaa gaarii irraa haa qeebalu, mizaana toltuu isaatirratti haa ida'uf, ummatallee Rabbiin itti haa fayyadu.

Bilbila: +254722176915

Seenmaya

Hunda dura faaruun tan Rabbii guddaati, kitaaba kana akkan qopheesu kan itti na kaasee naaf laaffise. Xiqqeenya beekkumsa kiyyaatii wajjiin Kitaaba Aaqiidatul-waasixiyyaa kana Afaan Oromootti akkan hiiku wanni itti na kaase, duula Aaqiidaa Islaamaa balleessuu, kan tuutti Ahbaasha ja'antu biyya teenyatti yeroo ammaa itti jirtu kanaaf akka ummanni keenya damaqu fedheeti.

Aaqiidaa Islaamaa tan dhugaa akka barataniif ifirraa dura dhaabbattan yaadeti, hanga dandeetti kiyyatti, warri beekkumsa qaban hedduun na dura hojjii gurguddoo hojjataa jiran ammoo gama kitaaba Afaan keenyatti ummataaf jijjiiruu kanaan, Sheek Muhammad Rashaad fi nama muraasa malee hin agarre.

Duuba anis kitaaba xiqqaa faayidaa guddaa qabu kana Rabbiin gargaarsifadhee, hiikkaa fi ibsa Isaa Afaan Oromootiin barreessuuf tattaafi godheetin jira, akka namni Afaan kana dubbisuu danda'u irraa fayyadamee namoota biroo fayyaduuf.

Dubbiin akkuma Sheek Mikaa'iil Hussein manzuumaa isaa keessatti ja'e:

Gama yaada kooti hogguun dabaruu

Rakkoo diin Islaam dadhabe sabaruu

Na dursees nama hedduu yaale garuu

Anis waa Isaanirra hin caalu garuu

Tanaafiin barbaadee Isaan gargaaruu

Guddatus mukni tokko manan jaaruu

Fedhiin too Muslimtoon haa if baruu...

Rabbiin kitaaba kanarraa warra fayyadamu nu haa godhu, akkuma Afaan Arabaatiin irra fayyadamanitti.

Kitaaba kana yeroon qopheesu warra yaadaan na cinaa dhaabbattan hunda galatoomfachuu fedha, keessaa ammo akka addatti sheeka kiyya sheek Muhammad Waadoo, obbollessa kiyya Muhammad Ahmad (looshee) qabeenyaa fi yaadaan kan na bira dhaabbataa ture, akkasumas kitaaba kana laalaniif yaada bareedaa kan naaf kennan, sheek Muhammad Kamaal Iisaa (Ifaa

Diina Islaamaa) fi Sheek Abdurahman Shariif Ali (Abuu Sumayyaa), bilbilaan gaafii tiyya naaf deebisaa kan turan Sheek MuhamadSaanii (jawwaabaa) fi Sheek Zabuur dhumarratti haadha mana kiyyaa Ni'moo Abdii tan jaalalaa fi yaada bareedaa naaf gumaachaa turte, hunda keessan Rabbiin galata keessan jannata haa godhu.

Dhumarratti wanniin ja'u hiikkaa kitaaba kanaa keessatti Afaan Oromoo kaniin beekun barreesse, Akkuma Afaan biroo keessatti loqodni adda addaa jiru, Oromiffaanis loqoda adda addaa qaba, kuni guddina Afaan sanii agarsiisa malee xiqqeenyaa miti.

Ammas ani hiikkaan kitaaba kanaa dogongorra irraa qulqulli yaada ja'u hin qabu, kanaaf namni dogongora arge, yoo sirreese na beeksise nin galatoomfadha.

Namni kitaaba kana dubbifan akka araaramaa fi Rahmata Rabbii naaf kadhatan isin gaafadha.

Rabbiin warra haqaaf tumsu nu haa godhu.

Nagaya fi Faaruun Ergamaa isaa Muhammad irratti haa jiraatu.

Jaafar Bayaan

Bilbila: +254720292229

Email: jaffyb@yahoo.com

Skype: jafer.beyan

ADEEMSA KIYYA KITAABA KEEYSATTI

Mallattoo adda addaa kaniin kitaaba keeysatti fayyadame.

[] taqdiira ykn waan itti ida'uu afaan arabaa dirqama godhu kan hiikkaan isaan guuttamtu.

() jecha adda addaa kan hiikkaa tokko qaban filannoodhaaf mallattoo kana keeysa kaayee jira, wanni mallattoo jidduu jiru hafuun hiikkaa hin balleesu garuu balina afaanitiif jecha itti fayyadamee jira.

(()) hadiisa tahuu ibsuuf

{ } Qur'aana mallatto kana jedduun kaaye.

Hubachisa!!!

Kitaaba kana keeysatti jecha sheek Muhammad Rashaad bakka hedduutti akka ragaatti fayadameetiin jira, sababaan sheek Muhammad Rashaad baraata namticha fitna Abdullaahi hararii (adaree) ture, seenaa isaa keeysatti Hadiisaa fi fiqhii akka Abdallahi Adaree irraa barate dubbatee jira, akkasumas amata 6 Abdullaahi adaree akka khaddamaa ture ibsee jira. Alhamdulillah garuu jallina inni ummata Islaamaatiin balleesuuf deemaa ture kana sheek Muhammd Rashaad guututti waan irraa fudhate hin fakkaatu. Sheek Muhammad Rashaad sufiyyaa xariqaa qadariyyaa akka tahe seenaa isaa keeysatti ibsee jira, jecha Isaa akka ragaatti wannin fayadameef sufiyyaa fi Ahbaashni gargar tahuu isaanii akka beekkamu fedheeti, sheek Muhammad Rashaad sufiyyaa guddaa waan taheef jechii isaa sufiyyoota Ahbaasha amantii Islaamaa seetee wajjiin utaalaa jirtuuf ragaa akka tahu fedheeti. Kitaaba kana keeysatti Tafsiira fi Aqiidaa xahawiyyaa sheek Muhammad Rashaad akka ragaatti fayadameetiin jira waan keeysa jiru hedduu isaa aqiidaa sirri tahuu isaa hubbadheetiin jira, garuu akkana jechuun Sheek Muhammad Rashaad waan inni jedhu hunda jalan deema jechu kiyyaa miti, bakka Qur'aanaa fi Hadiisa qunname jala nin deema jechuudha.

Sheek Muhammad Rashaad Ahbaash amma biyya teenya jeeqaa jirtu tana afaaniin ni deeggarra jechuu dhagayus waan oduu taateef akka oduutti dhagayee jira garuu yoo dhugaa taate kitaaboota keeysatti waan ummata barsiisaa ture faallesee jira, kanaaf kitaaba kee kan osoo Ahbaash hin dhufin barreessaa turte san akka dogongora tahe irraa deebi'i ummata barsiisi ykn Ahbaash hin daggarin akkuma kitaaba kee keeysatti deeggaraa hin turin dhaamsa jedhu dhaamaaf.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Maqaa Allaahaatiin [eegala], akkaan nahaa, akkaan rifataa kan tahe.

IBSA.

Abbaan kitaabaa barruu Isaa maqaa Allaahaatin eegale, Qur'aanaa fi Sunnaa jala deemuuf jecha. suraan Qur'aanaa hundi maqaa Allaahaatiin eegalatti suraa Towbaa malee.

Akkuma kana Ergamaan Rabbii maqaa Rabbiitiin waan hunda eegala maqaa Rabbiitiin barakaa (toltuu) barbaaduuf jecha.

Ar-Rahmaan: kan namaaf nahee Adunyaarratti nama qananiisu, Muslimaa fi kaafiras akka isaan malutti kan nahuuf ykn rifatuuf jechuudha.

Ar-Rahiim: kan ganda irraa boodaatti ykn akhiiraatti warra amane qofaaf Rifatu ammallee kan akkaan Muslima qofaaf rifatee jannata isaan naqu jechuudha.

الحمد لله الذي أرسل رسوله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله وكفى بالله شهيدا.

Cufti faaruu Allaahaaf sabattuudha. Isa Ergamaa isaa qajeelloodhaa fi Amantii dhugaatiin erge, akka ol taasisuf jecha, Amantii hundarra. Allaahaan gahaadha ragaa tahuf.

IBSA.

Rabbiin faarfamuu haqa godhata, waan hedduu tola nutti ole jira, ammoo qananiin Isaa guddoon Ergamaa Isaa Muhammad (صلى الله عليه وسلم) amantii dhugaatiin nutti erguudha, akka karaa qajeelaa addaan nu baasuuf.

Amantiin Islaamummaa malee jirtu hundi kijiba, amantiin dhugaa Islaamummaa malee hin jirtu.

Rabbiin Ergamaa Isaa namaa fi jinnii hundaaf erge, akka amantii hunda injifatuuf jecha. Tanaaf namni amantii Islaamaatiin malee

jabeenya ykn injifannoo barbaadu, adunyaa fi akhiiraattis hin milkaawu.

Allaahaan gahaadha ragaa tahuuf akka nabiyyii isaa dhugaa fi qajeelloon erge.

وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ إِقْرَارًا بِهِ وَتَوْحِيدًا.

Ragaan baha, dhugaan gabbaramaan hin jiruu Allaaha malee, kophaa haala taheen, waahilli (qindiin) tokkolleen isaaf hin taane, Ragaa bahinsa [Arrabaa fi qalbii], tokkichomsuuf jecha (qulqulleesuuf jecha Allaahaaf Ibaadaa ykn gabbartii).

IBSA.

Ragaa bahuun: waan takka dhugaa tahuu isaa eega hubatan, sabachisuudhaan odeesudha.

Hiikaa jecha لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ: isiin jecha Towhiidaa tan Ergamtoonni hundi ergamaniin, tan dura itti nama yaamanii fi namaaf ibsani.

Laa Ilaaha jechuun: haqaan gabbaramaan tokkolleen akka hin jirre dhabamsisti.

Illa Ilaahu jechuun: Allaahaan haqaan gabbaramaa akka tahe sabachifti.

Kanaaf hiikkaan isii kan sirrii: haqaan gabbaramaan tokkolleen hin jiru Allaaha malee jechuudha.

وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ تَسْلِيمًا مَرِيدًا.

Ammas ragaan baha Muhammad [صلى الله عليه وسلم] gabrichaa isaatii fi

Ergamaa Isaa tahuu, faaruun Allaahaa Isarratti, Maatii isaarratti (aanaa isaarratti), Sahaaboota isaarrattis haa jiraattu, Rabbiin isarratti Nagayallee haa buusu akkaan turaa kan tahe.

IBSA.

Namni tokko eega haqaan gabbaramaan Allaaha malee akka hin jirre dhugoomsee ragaa bahe, dirqama akka Nabi Muhammad Ergamaa Rabbii tahe dhugoomsee ragaa bahuu qaba.

Ergamaan Rabbii صلى الله عليه وسلم gabricha isaati, Rabbiin maqaa gabricha kiyya jedhuun Qur'aanaa keessatti isa yaame. Wanni sadarkaa gabricha Allaahaa tahuu olitti sadarkaa qabu hin jiru.

Kanaaf jecha Ergamaan Rabbii صلى الله عليه وسلم hin gabbaramu, akka Sufiyyaatti jaalala keessa daangaa dabruun hin barbaachisu.

Ergamaan Allaahaa صلى الله عليه وسلم akki ja'e :

“na faarsitanii daangaa na hin dabarsinaa, akka Kirstaanni Iisaa Ilma Maryam daangaa dabarsanitti. Garuu ani gabricha Rabbiiti kanaaf isinis gabricha Allaahaa fi Ergamaa isaa naan ja'aa.”

Bukhaarii fi Muslimtu gabaase.

Duuba warri Ahlus-Sunnaa Ergamaa Rabbii ni jaalatan, waan inni dhorgerraa ni dhowwaman, waan itti ajaje ni dalagan, guutumaa guututti jala deeman jaalalaa wajjiin kan isa hin gabbarre.

أَمَّا بَعْدُ؛ فَهَذَا اعْتِقَادُ الْفِرْقَةِ النَّاجِيَةِ الْمَنْصُورَةِ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ: أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ:

Eega waan dabarsineetii:

[kitaabni] kuni I'itiqaada (Amantii) tuuta nagaya baatuu taatee fi tumsamtuu taateeti, hanga qiyyaamaan dhaabbatutti. Isaan Ahlus-sunnaa wal jamaa'aadha.

IBSA.

I'itiqaada jechuun: Amantii itti muratan kan qalbiin itti hidhamtee Rabbi ittiin gabbaran jechuudha.

Aaqiidaa jechuun: amantii namni shakkiin malee dhugoomsee jala deemu, kan qalbiin itti hidhamtu fi itti quuftu jechuudha.

Tuuta nagaya baatuu taate jechuun: Ahlu-sunnaa wal-jamaa'aan tuuta karaa Rasuulaa fi sahaaboota qabatte waan taateef nagaya baatuudha, Adunyaati bida'arraa, Akhiraatti ibiddarraa.

Rasuuli (ﷺ) akki ja'e:

(("willii addaan qoodamti ummani tun bakka torbaatamii sadihitti [73], hundi isii ibadda keessa seenti, takka malee." sahaboonni ni ja'aniin "yaa ergamaa Allaahaa takkittiin sun tami?" Rasuuli "Isii fakkaataa waan Anaa fi sahaboonni kiyya taanerratti taatu." Jedheen.))

Tirmiizi: 2641

Tumsamtuu kan taate jechuun: Tan Rabbiin tumsuuf addawwii isaattii fi addawwii isaanirratti.

Akkuma Oromoon jattu "*qallattullee dhugaan hin cittu*". Kanaaf abbaan fedhe balleesuuf tattaafatus hin dandahu. Allaahaan ni tumsaaf hanga qiyaamaan dhihaattutti.

Ahbaashaa fi mootummoonni Addunyaa cufti osoo waliigalan balleessuu hin danda'an.

Ahlu sunnaa wal jamaa'aa jechuun : Warra karaa Rasuulaa (sunnaa) qabatan, kan isii irratti walii galan (walitti qabaman) jechudha.

وَهُوَ الْإِيمَانُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ، وَالْإِيمَانِ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ.
[I'tiqaadni ykn Amantiin isaani] sunis: Allaahatti Amanuudha, Malaaykoota isaatti, kittaabban isaatti, Ergamtoota isaatti, kaafamu du'a boodaatti, ammas Murti Allaahaa mi'aawaa fi hadhaawaa isaatis Amanuudha.

IBSA.

Iimaana jechuun: Qalbiin dhugoomsuu fi arrabaan shahaadaa lamaan dubbatuu ammas qaamaan Ibaadaa dalaguudha.

Allaahaatti amanuun: waan afur of keessaa qaba:-

1. Allaahaan jiraatu isaa amanuudha. Ammoo Namni Allaahaan hin jiru ja'u, Kaafira.
2. Rabbummaa Isaa, argamsiisaa waan hundaa tahuu isaatti amanuudha. Ammoo namni Rabbummaa Allaahaa didu, Kaafira.
3. Gabbaramaa dhugaa tokkicha tahuu isaa amanuudha. Ammoo Namni Allaaha malee haqaan gabbaramaan biraa ni jira ja'u, Kaafira.
4. sifaa fi maqaa Rabbiittii amanuudha. Ammoo namni Rabbiin sifaa fi maqaa hin qabu ja'u, kaafira.

Namni haala dubbatame kanaan hin amanin muslima hin tahu.

Malaaykaatti amanuun: malaaykaan uumaa addaa tan Rabbiin ifa irraa argamsiise.

Warri maqaan isaanii nuuf himame *Jibriil, Mikaa'iili fi Israafiil* k.k.f itti amanuu fi dhugoomsuun dirqama. Garuu ***Izraa'iil*** maqaan jedhamu Qur'aanaa fi Hadisaan hin dhufne ***Malakul-Mowt*** jechudhaatu sirriidha.

Kitaabban isaatti amanuun: kitaaboota Allaahaan Ergamtoota isaatiif buuse kan akka :**Zabuur** kan Nabi Daawud, **Towraat** Kan Nabi Muusaa, **Injiil** kan Nabi Iisaa, akkasumas **Qur'aana** Kan Nabi Muhammad irratti buufame Rabbiitu buuse ja'anii dhugoomsudha.

Garuu amma kan itti dalaguun dirqamaa Qur'aanaa malee hin jiru. Kitaaba amma kiristaanaa fi yaahuudaan harkaa qaban kun, Qur'aanaan shaaramee jira. .

Ergamtoota Rabbiitti amanuun: Ergamtoota hundatti amanuudha.

Kan duraa Nabi Nuuh yoo tahu kan xumuraa Nabi Muhammad faaruu fi nagenyi isaan hundarratti haa jiraatu.

Kaafamuu Du'a boodaatti amanuun: akkuma Qur'aanaa fi Hadiisa keessatti dhufetti Ilmi namaa hundi eega du'ee kaafamee fuula Rabbii dhaabbatta jechuun amanuudha. Namni eega dhumnee hin kaafamnu ja'uu kaafira.

Qadaratti amanuun: Allaahaan waan hunda osoo hin uumin dura hanga umrii isaanii, akkasumas waan isaan qunnamuu fi isaan mudatu galmeese jira jechuun amanuudha. Wanni ilma namaa qunnamu hundi murtii Rabbii tan dur murteefamteen argamti dhugoomsuudha.

وَمِنَ الْإِيمَانِ بِاللَّهِ: الْإِيمَانُ بِمَا وَصَفَ بِهِ نَفْسَهُ فِي كِتَابِهِ الْعَزِيزِ، وَبِمَا وَصَفَهُ بِهِ رَسُولُهُ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ مِنْ غَيْرِ تَحْرِيفٍ وَلَا تَعْطِيلٍ، وَمِنْ غَيْرِ تَكْثِيفٍ وَلَا تَمَثِيلٍ.

Waan Rabbiin ifin yaametti amanun Allaahatti Amanurraahi:

waan Allaahaan kitaaba isaa guddaa keessatti ofiin yaamee fi waan Ergamaan isaa Muhammad (صلى الله عليه وسلم) isaan yaametti amanuun Iimaanarraahi, jijiruu fi lakkisuun maleetti, akkaataa itti goodhuu fi fakkeesuun maleetti.

IBSA.

Allaahatti amanuun akkuma dubbannee bira dabre, waan afur of keessaa qaba ammoo sanirraa **sifaa fi maqaa** Rabbiitti amanuun damee takka, kanaaf, waan Allaahaan ifiin yaamee fi Ergamaan Isaa Isaan yaametti amanuun kutaa ykn damee Allaahatti amanurraa tokko.

Sifa Rabbiitti wanni fedhame: waan Rabbiin ofiin ani akkana ja'e dubbate, takkaa ifiin yaame, takkaa bifa isaa ykn haala isaa tan Rabbiin ofiin akeeke fi Ergamaan Isaa Hadiisa keessatti Rabbiin akeeke jechuudha. Duuba kitaaba kana keessatti waan Rabbiin ofiin bifeesse ykn sifeesse ykn akeeke ykn akkana ja'ee of dubbate ykn ifiin yaame yoon ja'e hundiinuu tokkuma , sifa Rabbii jechuun itti fedhe. Sunis haalataa Rabbii keenyaarraa waan dhufe,

kan kitaaba kana keessatti dubbatamuu taa’u kan akka arguu, dhagahu, jaalachu, ol tahu, harka lama qabaachu, gad bu’uu, dubbachuu fi kkf hunda ofiin dubbatee jira.

Kanas Arabnii sifa Rabbii ja’aniin, Afaan Oromootti ammo akka gubbaatti ibsame kana.

Allaahaan sifa isaan malte qaba tan ofiin yaame Qur’aanaa fi Hadiisa kessatti, dhugoomsuun dirqama akkaataa beeku baannus ni amanna. Ergamaan Rabbii صلى الله عليه وسلم Rabbii isaa Hadiisa keessatti waan yaameen amanuun dirqama. Diduun hin tahu. Ilmi namaa tokkolleen waan Rabbiin ofiin yaamee fi Ergamaan isaa isaan bifeesse didu hin danda’u, akkasumas waan inni ifiin hin yaamin isaan bifeessuun hin danda’amu.

Sifti Allaahaa Qur’aanaa fi Hadiisa irratti dhaabbatuudha.

Ahlu-Sunnaan akkana amanan, akka tuuta jallatun Ahbaashaa fi warri isii duraa didanitti hin didan, sifa Allaahaa hin dhabamsisan, ni sabachisan waan Qur’aanaa fi Hadiisa keessatti dhufe jijiruu, lakkisuu, akkaata itti goodhuu fi fakkeesuun maleetti.

Ahbaashni sifa Allaahaa hedduu ni didan, waan Allaahaan ofiin yaame fi Ergamaan isaa isaan akeeke hin fudhatan. Duuba yaada isaani kana yoo laalle nuutu Rabbirra beeka akka waan ja’anii fakkaattan.

Fakkeenyaaf Ahbaashni: {*Ar-Rahmaan Arshii Irratti ol Tahe*}, aayaata jettu ol hin taanee ni moohe ja’an, kuni ammo jecha dharaa kan tuuta Jahmiyyaa fi Mu’tazilaa jallattuu isaan dura dabartterraa dhaalani.

بَلْ يُؤْمِنُونَ أَنَّ اللَّهَ: لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۗ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١١﴾

Garuu [Ahlu-Sunnaan] ni amanan, Allaahaan [akkuma ifiin ja’e sanitti]:

{wanni takkalleen Fakkaataa Isaa hin taane, Inni dhagayaadha, argaadha}.

Suraa shuuraa: 11

IBSA.

Aayaanni tuni bu'ura ykn dustuura warra Ahlus-Sunnaa Wal-Jamaa'aati sifa Allaahaa keessatti.

Aayaata tana keessatti Rabbiin waan isaan hin malle ifirraa dhabamsiisuu fi waan isaan malu ifiif sabachisuu jiddutti walitti qabe: fakkaataan isaa akka hin jirre dhabamsiseeti, dhagayaa fi argaa tahu isaa sabachise.

Duuba sifa Rabbii guututti warri didu Kaafira, suni **Jahmiyyaadha**, akkasumas, warri sifa Rabbii uumaa Isatti fakkeesanis Kaafira sunis **Mushabihaadha**.

Kanaaf Ahlus-sunnaan Sifa Allaahaan ifiif sabachiise, hin didan ni sabachiisan, fakkeesuun maleetti, akkasumas sifa Rabbiin ifirraa dhabamsiise, irraa dhabamsiisan.

Allaahaan ni dhagaya, dhageeytii isaan maltu, ni arga Argaa isaan maltu.

Imaamu Ahmad akki jedhan “*Allaahaan waan ofiin yaamee fi Rasuuli isaa isaan akeeke malee hin bifeeffamu, Qur'aanaa fi Hadiisa irraan Tarkaanfachuun hin taatu.*”

فَلَا يَنْفُونَ عَنْهُ مَا وَصَفَ بِهِ نَفْسَهُ، وَلَا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ، وَلَا يُلْجِدُونَ فِي أَسْمَاءِ اللَّهِ وَآيَاتِهِ، وَلَا يُكَيِّفُونَ وَلَا يُمَثِّلُونَ صِفَاتِهِ بِصِفَاتِ خَلْقِهِ. لِأَنَّهُ سُبْحَانَهُ: لَا سَمِيَّ لَهُ، وَلَا كُفَّاءَ لَهُ، وَلَا نَدَّ لَهُ.

ADEEMSA AHLUS-SUNNAA SIFA RABBII KEESSATTI

[Ahlus-Sunnaan] Hin dhabamsiisan Allaahaarraa waan ofin yaame, jecha bakka isaattirraa hin jijjiran, maqoole Allaahaa fi Aayatoota (mallattoolee) isaa keessatti jallatanii hin jallisan, sifa Rabbii akkataa itti hin godhan, ammas uumaa isaatti isa hin fakkeesan. Sababaan

isaa, Inni qulqullaawe jira: fakkaataan isaaf hin taane, hiriyaan (kan akka isaa) isaaf hin taane, kan isatti qixxaawus hin jiru (sharikni isaaf hin taane).

IBSA.

Ahlus-sunnaan waan Rabbiin ifiin yaame hin dhabamsiisan, akkuma dhuftetti sabachiisan. Rabbiin harkan qaba yoo ifiin ja'e, akkuma inni ifiin yaametti sabachiisan. Jecha Rabbii fi ergamaa Isaa bakkaa hin jijjiran, akkuma dhufteetti dhugoomsan. Maqaa Rabbiitii fi aayaattan isaa keessattis hin jallattan. Sifa Rabbii ni sabachiisan, uumaa Isaatti Isa hin fakkeessan, akkaataa Isaa hin dubbattan. Fkn: harki Isaa akkana, ijji Isaa akkanaa fi akkana ja'anii akkaata itti hin godhan.

Sababaan Ahlus-Sunnaan sifa Rabbii uumaa Isaatti hin fakkeesineef: Rabbiin fakkaata fi hiriyaan hin qabu, kanaaf, sifa Isaa akkuma dhufteetti sabachiisuu malee, akkaataa isaa beekuun hin danda'amu.

Rabbiin sifa Isaan malte qabaachuu Isaa nuuf himee jira, garuu akkaataa Isaa nuuf hin himne.

وَلَا يُقَاسُ بِخَلْقِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى.

Rabbiin uumaa isaatiin hin qiyaafamu (hin qixxeefamu), Inni qulqullaawee jira, ol tahee jira.

IBSA.

Rabbiin uumaa isaa hin fakkaatu, akkasumas uumaa isaatiin wal bira qabanii akkaataa isaa dubbatuun hin tahu.

فَإِنَّهُ أَعْلَمُ بِنَفْسِهِ وَبَعَيْرِهِ، وَأَصْدَقُ قَيْلاً، وَأَحْسَنُ حَدِيثًا مِنْ خَلْقِهِ. ثُمَّ رُسُلُهُ صَادِقُونَ مُصَدِّقُونَ؛ بِخِلَافِ الَّذِينَ يَقُولُونَ عَلَيْهِ مَا لَا يَعْلَمُونَ.

Rabbiin ofii isaatii fi waan isa malee jiru hunda beekaadha, irra dhugaa dubbataadha gama jechaatii ammallee irra toolaadha [uumaa isaatirra] gama haasawaatii.

Eega [Rabbiitii] Ergamtoonni isaa warra dhugaa dubbatu, dhugoonfamoodha [Rabbii biratti], faallaa warra waan hin beeyne Rabbiirratti odeesurra.

IBSA.

Allaahaan waa'ee isaatii fi kan biroollee akkaan beekaadha ammallee dhugaa dubbataadha, waan ifiin yaamee fi tan biroo keessatti. kanaaf sifa Inni ifiin yaame hunda dhugoomsuun dirqama. Namni Rabbiirraa waa'ee Isaa beeku hin jiru.

Ergamtoonni isaa Allaaharratti dhugaa malee hin dubbatan, kanaaf waan isaan Allaahaan bifessan dhugoomsuun dirqama.

Kuni karaa Ahlus-sunnaa wal-jamaa'aatti.

Karaan tuuta **Ahbaashaa** karaa Rabbii fi Ergamtootaa ni faalleesa, waan Allaahaa ifiin yaamee fi Ergamtoonni Rabbiin yaaman ni didan ykn ni lakkisan, kunis faallaa tahuu isaanii ni beeksisa.

Duuba Allaahaan sifa isaan malte qaba tan irrinaa fi fokkinarraa qulqulli taate, ni dhagaha dhageettii isaan maltu, oltahе oltahinsa isaan malu, harka qaba harka isaan malu, uumaa ofiif uumee hin fakkaatu.

وَلِهَذَا قَالَ: سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨٠﴾ وَسَلَّمْ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ﴿١٨١﴾
وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٢﴾

فَسَبِّحْ نَفْسَهُ عَمَّا وَصَفَهُ بِهِ الْمُخَالِفُونَ لِلرُّسُلِ، وَسَلِّمْ عَلَى الْمُرْسَلِينَ؛ لِسَلَامَةِ مَا قَالُوهُ مِنَ النَّقْصِ

وَالْعَيْبِ.

Saniif jecha ja'e [Rabbiin]:

{Qulqullaawe Rabbiin kee Abbaan jabeenyaa, waan [mushriktoonni] Isaan bifeessanirraa (yaamaniinirra). Nageenyis haa jiraatu Ergamtoota [Isaa] irratti. Faaruun [hundi] Allaahaaf sabattudha, Rabbii Aalamtootaa (uumaa hunda) kan tahe}.

Saaffaat: 180-182

[Rabbiin] if qulqulleese, waan warri Ergamtoota didu (faalleesu) isaan jedhurraa, ammallee Ergamtoota irratti nagaya buufate, waan jechi Isaanii Irrinaa fi fokkinarraa nagaya bahaa taheef jecha.

IBSA.

Aayaata tanarraa wanni ifa bahu:

Rabbiin waan Ormii jallate kan akka tuuta **Ahbaashaa, Jahmiyyaa fi Mu'tazilaa** isaan akeekanirraa Qulqullaawee jira.

Ammoo warri Ahlus-Sunnaa waan Rabbii fi Ergamaan Isaa ja'an bira hin dabran.

وَهُوَ سُبْحَانَهُ قَدْ جَمَعَ فِيهَا وَصَفَ وَسَمَّى بِهِ نَفْسَهُ بَيْنَ النَّفْيِ وَالْإِثْبَاتِ. فَلَا عُذُولَ لِأَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ عَمَّا جَاءَ بِهِ الْمُرْسَلُونَ؛ فَإِنَّهُ الصِّرَاطُ الْمُسْتَقِيمُ، صِرَاطُ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ.

Rabbiin qulqullaawee jira, dhugumatti waan ifiin yaamee fi moggaase, jidduu waan isaan hin malle ifirraa dhabamsisuu fi waan isaan malu ifiif sabachisuu keessatti walitti qabe.

Jallatuun hin jiru Ahlus-Sunnaa wal-Jamaa'aadhaaf, waan Ergamtoonni dhufaniinirraa, [wanni ergamtoonni dhufaniin] sun karaa diriiraadha, karaa warra Allaahaan isaan qananiisee: Nabiyoota , dhugoomsitoota, wareegamtootaa fi warra gaarii dalaganirraa kan tahan.

IBSA.

Rabbiin sifa Isaa, jidduu waan isaan malu ifiif sabachiisuu fi waan isaan hin malle ifirraa dhabamsiisuu keessatti walitti qabe. Sifa Isaan maltu ifiif sabachiise jira ammoo tan Isaan hin malle ifirraa dhabamsiise jira. Kanaaf Ahlus-Sunnaan sifa Rabbiin ifiif sabachise ni sabachiisan, sifa Rabbiin ifirraa dhabamsiise Isarraa dhabamsiisa.

Akkasumas Karaan Ergamtoota karaa ifa bahaa fi qajeelaa waan taheef, Ahlus-Sunnaan irraa hin jallatan. Allaahaan sifa ofii sabachiisee fi Ergamaan isaa isaan yaame ni sabachiisan; jijiruu, lakkisuu, akkaataa itti godhuu fi fakkeesuun maleetti.

وَقَدْ دَخَلَ فِي هَذِهِ الْجُمْلَةِ مَا وَصَفَ اللَّهُ بِهِ نَفْسَهُ فِي سُورَةِ الْإِخْلَاصِ الَّتِي تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ، حَيْثُ يَقُولُ: **قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۝ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ۝**
 Dhugumatti waliigala (dimshaasha) dabarsine keessa [Rabbiin sifa isaa jidduu dhabasiisuu fi sabachiisuutti waliqabuu san keessa] seenee jira, wanni Allaahaan suraa ikhlaas keessatti ofiin yaame, Isiin ni qixxooyti harka tokko saddaffaa Qur'aanaa (harka sadihirraa tokkotti).

Yeroo [Rabbiin] ja'u san:

{Ja'i Inni Allaaha, Tokkicha. Allaahaan [kan wanni hundi] itti haajamtu. Hin dhalle, Hin dhalanne. Fakkaataan tokkolleen isaaf hin taane.}

Al-Ikhlaas: 1-4

IBSA

Ragaan Suraa tana keessatti: sifa Allaahaa dhabamsiisuu fi sabachiisuu jidduutti walitti qabachuu isiiti.

Sunis : { *Inni Allaaha, Tokkicha. Allaahaan [kan wanni hundi] itti haajamtu* } Aayaanni jattu Sifa Allaahaaf sabachiifti, tokko tahu isaa ammas Allaahaan kan wanni hundi itti haajamtu tahuu Isa ibsiti.

{ *Hin dhalle, Hin dhalanne. Fakkaataan tokkolleen isaaf hin taane* }
aayaanni jattu tun waan Rabbiin hin malle isarraa dhabamsifti.

Rabbiin kan guyyaa keessaa dhalatee miti.

Rabbiin ilmootti hin haajamu, inni dureessa hin haajamne, kan wanni hundi itti haajamtu dhimma Isii hundaaf. Rabbiin tokkicha fakkaata hin qabne.

Suuraan Al-Ikhlaas tan dabarsine tun, Qur'aana harka sadhirraa tokkoo Isaatti qixxoyti.

وَمَا وَصَفَ بِهِ نَفْسَهُ فِي أَكْبَرِ آيَةٍ فِي كِتَابِهِ؛ حَيْثُ يَقُولُ: اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿٢٥٥﴾

Ammas wanni Allaahaan Aayaata guddoo Qur'aana isaa keessatti ofiin yaame [dimshaasha dabarsine keessa seenee jira],

Yeroo [Rabbiin] ja'u san:

{Allaahaa, haqaan gabbaramaan hin jiru Isa malee, jiraataadha, waan hundaan dhaabbataadha, mugaatii fi hirribni Isa hin qabdu, Isa [qofaaf] sabattuudha wanni samiwwanii fi dachii keessa jiru. Enyu inni magantaa seenu Isa biratti, hayyama Isaatiin malee? Ni beeka waan Isaan dura jiruu fi Isaan duuba jiru (waan dabarsanii fi kan wili itti dhufan), hin marsan beekkumsa Isaatirraa waan takkaan, waan Inni fedhe malee, ballate barcumaan Isaa Samiwwanii fi Dachii, Isa hin dadhabsiisu tiksun lameenii (samiwwanii fi dachii), Inni oltahaadha , guddaadha}

Al-baqaraa: 255

IBSA.

Aayaanni tuni Aayaatul-kursii ja' amti, maqaa fi sifa Allaahaa hedduu of keessatti qabatee jirti, jidduu dhabamsisuu fi sabachiisutti.

Sanirraa :-

1. Gabbaramaan dhugaa Allaaha malee akka hin jirre dhabamsisti.
2. {*jiraataadha, waan hundaan dhaabbataadha*} jechuun Sifa jireenyaa fi waan hundaan dhaabbatuu Rabbiif Sabachiifti.
3. {*mugaatii fi hirribni Isa hin qabdu*} jechuun Allaahaan Akka hin muynnee fi hin Rafne dhabamsiisti.
4. {*Isa qofaaf sabattuudha wanni samiwwanii fi dachii keessa jiru.*} jechuun Mootummaan Dachii fi Samii Isa qofaaf tahuu sabachiifti.
5. {*Enyu inni magantaa seenu Isa biratti, hayyama Isaatiin malee?*} jechuun Allaahaa biratti namni tokkolleen maanguddummaa hayyama isaatiin malee akka hin seenne dhabamsiisti.
6. {*Ni beeka waan Isaan duraa fi Isaan duuba jiru (waan dabarsanii fi kan wiliitti dhufan)*} jechuun Allaahaan waan hunda Beekaa tahuu Isaa sabachifti, kan dabree fi kan fulduraatis.
7. {*hin marsan beekkumsa Isaatirraa waan takkaan waan Inni fedhe malee*} jechuun dadhabina uumaa Isaatii fi Rabbiin isaanirraa duroomuu Isaa ibsiti akkasumas Fedhuun Allaahaaf sabattuu tahuu ibsiti.
8. {*ballate barcumaan Isaa Samiwwanii fi Dachii*} jechuun, guddina barcumaan Isaatii fi xiqqeenya uumaa Isaa tan biraa sabachifti.
9. {*Isa hin dadhabsisu tiksun lameenii (samiwwanii fi dachii)*} jechuun Rabbirraa dadhabii dhabamsiisti.
10. {*Inni oltahaadha , guddaadha*}. Jechuun Ol tahinsaa Rabbiin maluu fi guddina Rabbiif Sabachiifti.

ولهذا كان من قرأ هذه الآية في ليلة لم يزل عليه من الله حافظ ولا يقربه شيطان حتى يصبح

[Sadarkaa isii] kanaaf jecha nama halkan keessatti Aayaatul-Kursii tana qara'e (dubbise) tiiksaan Allaaha biraa isarratti taha (isaaf godhama) hanga ganamatti seenuu sheyxaanni itti hin dhiyaatu.

وَقَوْلُهُ سُبْحَانَهُ: هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ ۗ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٠﴾

Ammas [dimshaasha dabarsine keessa seenee jira], jechi Rabbii, Inni [Irrinarraa] qulqullaawee.

{Inni durillee jiraataadha, boodattillee hafaadha, ol tahaadha, dhiyaataadha. Inni waan hunda beekaadha.}

Al-Hadiid: 3

IBSA.

Aayaata tana Ergamaan Rabbii nagayaa fi Rahmanni isarratti haa jiraatuu akkanatti hiikan:

Al-Awalu jechuun kan isa dura wanni takka hin jirre.

Al-Aakhiru jechuun kan isa booda wanni takka hin hafne.

Az-Zaahiru jechuun kan isaa ol wanni takka hin jirre.

Al-Baaxinu jechuun kan isaa asitti wanni takkalleen hin jirre (kan wanni Isarra dhihoo hin jirre).

Al-Awaluu fi **Al-Aakhiruu** keessatti Rabbiin zamana hundaan akka marse sabachiisuutu jira, zamana dabree fi kan dhufu.

Az-Zaahiru fi **Al-Baaxinuu** keessatti ammo Rabbiin bakka hundaan akka marse Sabachiisuutu jira, wanni takkalleen Isaa ol hin jirtu, akkasumas kan Isarra gabarranitti dhiyaatu hin jiru.

{Inni waan hunda beekaadha.} jechuun beekkumsi Rabbii waan hundaan marsuu sabachiifti waan dabree, kan ammaa fi kan fula duraa hunda ni beeka.

MAQAAN AL-HAYYU JA'U RABBIIF SABACHUU.

وَقَوْلُهُ سُبْحَانَهُ: ﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ﴾

[Ragaan] jecha Rabbiiti:

{Irkadhu, Isa jiraataa taheerratti, kan hin duune.}

Al-Furqaaan: 58

IBSA.

Aayaata tana keessatti **Al-hayyu** –jechuun maqaa Rabbii tahuu hubanna ammallee jiraataa yeroo hundaa akka tahe sabachifti. Akkasumas Allahaan akka duuti isatti hin dhaqabne dhabamsiisti.

BEEKKUMSA RABBIIF SABACHIISUU.

وَقَوْلُهُ : وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٥٨﴾

[Ragaan] jecha isaati:

{*Inni beekaadha, Ogeysa [waan hunda bakka isiin maltu kaayu].*}

At-Tahrim: 2

وَقَوْلُهُ ﴿وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ﴾ ﴿٥٩﴾ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا تَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا ﴿٥٩﴾

{*Inni Ogeysa [waan hunda bakka isiin maltu kaayu], Beekaa keessaa fi gubbaati. [Rabbiin] waan dachii keessa seenuu fi waan isirraa bahu, waan sammirraa gadi bu'uu fi isii keessa ol korus ni beeka.*} Saba:1- 2

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنَ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلْمَتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴿٦٠﴾

{*Isa [qofa] biratti tahaadha furtooleen waan fagoo (wanni ija namaarraa dhokate). Isa malee [tokkoolleen] isii hin beeku. waan Dachii fi Garba (bahara) keessa jiru ni beeka. Baalli takkalleen [lafa] hin buutu, inni isii beeku malee. Firiin takkalleen dukkana dachii keessatti hin argamtu, jiidhaa fi wanni goggogaan tokkolleen hin argamu, kitaaba ifa bahaa tahe (Lowhal-Mahfuuz) keessatti [galmaawu malee].*}

Al-An'am:59

IBSA.

Furtooleen waan fagoo (wanni ija namaarraa dhokate) kan Rabbi malee namni biraa hin beyne jechuudha.

وَقَوْلُهُ: ﴿وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِي﴾

{*Dubartiin takkalleen hin ulfoytu, Ilmoos hin deessu (hin dhaltu) beekkumsa Isaatiin malee.*}

Faaxir: 11

وَقَوْلُهُ: لِتَعْمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا

{*Akka beytaniif jecha Allaahaan waan hundarratti danda'aa tahuu fi Allaahaan beekkumsa Isaatiin waa hundaan kan marse tahuu.*}

Ax-Xalaaq: 12

IBSA waliigalaa.

Aayaatoonni dabarsine tun: beekkumsi Rabbii waan hundan akka marsitee fi ogeeyummaa Rabbiif sabachiifti ammallee Rabbiin waan hundarratti danda'aa tahuu isaa sabachifti.

Rabbiin beekaadha, ogeeya waan hunda bakka isaan maltu kaayu akkasumas Rabbiin waan hundarratti danda'aadha.

Al-Aliimi fi **Al-Hakiim** maqaa Rabbiiti. **Al-Aliim:** beekaa jechuudha. **Al-Hakiim:** ogeeya waan hunda bakka isiin maltu kaayu jechuudha.

Abdallahi Harariin (sheekul-fitinaan) abbaan tuuta Ahbaashaa Rabbiin waan hunda hin danda'u garii ni danda'aa garii hin danda'u jedha.

kitaaba isaa Izhaaruu Al-Aaqiidatu-Sunniyyaa:40.

MAQAAN AR-RAZZAAQ JE'U RABBIIF SABATAA TAHUU IBSUU.

وَقَوْلُهُ: إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ﴿٥٨﴾

Ragaan jecha isaa:

{Dhugumatti Allaahaan, hedduu Hiraadha, Abbaa dandeettii jabduuti (guutuuti).}

Az-zaariyaat: 58

IBSA.

Aayaanni tun: **Ar-Razzaaq** maqaa Rabbii tahu sabachifti akkasumas jabeenyi ykn dandeettiin Rabbii akkaan jabduu fi guutuu tahuu sabachifti.

AAYAATOOTA DHAGEETTII FI ARGAA RABBIIF SABACHIIFTU.

وَقَوْلُهُ: لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١١﴾

Ragaan jecha Rabbiiti:

{Fakkaataa Isaa hin taane wanni takkalleen. Inni dhagayaadha, argaadha. }

Shuura: 11

وَقَوْلُهُ: إِنَّ اللَّهَ نِعْمًا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿٥٨﴾

{Allaahaan wanni itti isin gorsu sun way waa tole! dhugumatti Allaahaan dhagayaa, argaadha.}

Nisaa: 58

IBSA.

Aayaanni dabarsine: dhageettii fi argaa Rabbiif sabachiifti fakkeesuun maleetti. Fakkaataa isaa hin taane wanni takkalleen arguu fi dhagahuu keessatti akkuma kana haala isaa hunda keessatti uumaa isaa hin fakkaatu.

Kuni karaa qajeelaa Ergamaa fi Sahaaboonni isaa irra turani, sifa Rabbii fakkeesuun malee fi diduun malee akkuma dhuftetti sabachiisan.

FEDHIIN RABBIIF SABACHUU IBSUU.

﴿ وَقَوْلُهُ: ﴿ وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ﴾

[Ragaan] jecha Rabbiiti:

{Maaliif yeroo eeyruu tee seentu, waan Allaahaan fedheetu taha, dandeettiin Allaahaan maleetti hin jirtu, jechuu dhabde?}

Al-kahf: 39

﴿ وَقَوْلُهُ: ﴿ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَفْتَتَلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴾

Ammallee[ragaan] jecha isaati:

{Osoo Allaahaan fedhe wal hin lolan. Garuu Allaahaan waan fedhe dalaga.}

Al-Baqaraa: 253

﴿ وَقَوْلُهُ: ﴿ أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ غَيْرِ مُحِلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ إِنَّ اللَّهَ تَحَكُّمٌ مَا يُرِيدُ ﴾

Ammas jecha isaa:

{Hayyama (halaal) isiniif godhame jira [akka nyaattan], beeyladaan miila afurii hundi, waan isinirratti qara'amu malee [dhowwaa tahuun isaa], [ammas bineensa] dhandhoolattanii [nyaattan] malee Ihraamarra (Hajjii fi umraarraa) haala jirtaniin. Allaahaan waan fedhe murteesa. }

Suraa Al-Maa'idaa: 1

﴿ وَقَوْلُهُ: ﴿ فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ ۖ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِي السَّمَاءِ ﴾

{Allaahaan nama qajeelchuu fedhe, qooma isaa Islaamumaaf ballisa, ammoo nama jallisuu fedhe, qooma isaa dhiphisa, haalaan dhiphoo (rakkattuu) godha, akka waan [dirqamaan] samii keessa ol koruu [Islaamummaa seenuun itti ulfaata].}

Al-An'am: 125

IBSA.

Aayaatoota dabarsine keessatti fedhii, dandeettii fi murtiin Allaahaaf sabachuu hubanna kan fakkeesuun keessa hin jirre. Rabbiin wanni fedhe ni argamti, wanni Allaahaan hin fedhin hin argamtu.

SIFA JAALALAA ALLAAHAAF SABACHIISUU

وَقَوْلُهُ : وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٥٥﴾

[Ragaan] jecha Rabbiiti

{Toltuu dalagaa. Allaahaan warra toltuu dalagu ni jaalata.}

Al-baqaraa: 195

وَأَقْسَطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿١٥٦﴾

{Haqa dalagaa, Allaahaan warra haqa dalagu ni jaalata.}

Al-Hujuraat: 9

فَمَا اسْتَقَمُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا هُمُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿١٥٧﴾

{Waan [bellama] Isiniif guutaniin [warri bellama wajji qabdan], Isinis isaaniif guutaa. Allaahaan warra isa sodaatu ni jaalata.}

At-Towbaa: 7

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ ﴿١٥٨﴾

{Allaahaan warra cubburraa gama Isaa deebi'uu fi warra [xuuri keessaa fi gubbaa irra] qulqulleefatu ni jaalata.}

Al-Baqaraa: 222

وَقَوْلُهُ: ﴿ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ ﴾

Ammallee [ragaan] jecha isaati:

{*yaa Ergamaa kiyya Muhammad* صلى الله عليه وسلم]: “*yoo Allaahaa jaalatan na jala deemaa, Allaahaan isin jaalataa.*” *Ja'in* }

Al-Imraan: 31

IBSA.

Aayaata tana Ulamaa'iin Aayaata qormaataa ja'aniin. Nama Rabbiin jaaladha ja'u dhugaa fi kijiba isaa wanni beekaniin aayaata tanaani.

Abbaan fedhe afaaniin Rabbiin jaaladha ja'us, Ergamaa Rabbii jala waan hin deemiiniin dubbiin isaa kijiba fudhatama hin qabdu.

Kanaaf namni hundi aayaata tana bira of dhaabe, of laaluu qaba, Rabbi ni jaalata moo hin jaalatuu.

وَقَوْلُهُ: ﴿ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ ﴾

Ammallee [ragaan] jecha isaati:

{*Allaahaan fiduuf taa'a Orma [Inni] isaan jaalatuu fi kan isaanis Isa jaalatan.*}

Al-maa'idaa: 54

وَقَوْلُهُ: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقْتَلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَانْتَهُم بَيْنَ مَرَّصُونَ ﴿٤٤﴾
{*Allaahaan warra karaa Isaa kessatti lolu ni jaalata, tarree haala tahaniin, Isaan akka Jaarmaya (dallaya) walitti maxxanfamee fakkaatan.*}

As-Saff: 4

IBSA waliigalaa.

Aayaatoota dabarsine keessatti: Allaahaan akka jaalatu hubannee jirra.

Warri Allaahaan jaalatu fi wantoonni Inni jaalatu: toltu dalaguu, haqa dalaguu, bellama guutuu, warra Isa sodaatu (warra Isa eegate cubbuu dhiisu), warra gama Isaa deebi’u, warra qulqulleefatu, warra Ergamaa Isaa jala deemuu fi warra karaa Isaa keessatti lolan jaalata. Isaanis Rabbii ni jaalatan.

Kanaaf Rabbiin keenya ni jaalata, gabarran Isaarraa warra Aayaata keessatti dubbatame. Gabarran Isaatis Isa ni jaalatan akkuma Aayaata keessatti dabarsine.

AL-GHAFUUR FI AL-WADUUD MAQAA RABBII TAHUU SABACHIISUU

وَقَوْلُهُ: وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ ﴿١٤﴾

{Inni heddu Araaramaadha, heddu jaalataadha.}

Al-Buruuj: 14

IBSA.

Aayaanni tun maqaa Rabbii babbareedaa lama sabachifti:

Al-Ghafuuri fi **Al-Waduud**. Duuba warri Ahlus-Sunnaa Rabbiin akka jaalatu fi akka jaalatamu ni dhugomsan akkuma Qur’aanaa fi Hadiisni ja’u, ja’an.

SIFA RAHMATAA (RIFATUU YKN NAHUU) ALLAHAHAAF SABACHIISUU.

وَقَوْلُهُ: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٣٠﴾

Ragaan jecha isaati:

{Maqaa Allaahaatin eegala akkaan nahaa kan tahe, [muslima qofaaf] Rifataa kan tahe.}

An-Naml: 30

﴿رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا﴾

{*Yaa Rabbii keenya! waan hundaaf ballate, Rāhmataa fi beekkumsi kee.*}

Ghaafir: 7

وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ﴿٤٣﴾

{*Rabbiin Warra amaneef kan akkaan rifatu tahee jira [guyyaa qiyaamaa].*}

Al-Ahzaab: 43

﴿وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ﴾

{*Rahmanni tiyya waan hundaaf ballattee jirti.*}

Al-A'raaf: 156

﴿كُتِبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ﴾

{*Rabbiin keessan Rahmata isinii godhuu ofirra kaaye (ofirratti dirqama godhe).*}

Al-An'am: 54

هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٧﴾

{*Inni hedduu Araaramaadha, (warra amaneef) hedduu Rifataadha.*}

Yuunus: 107

فَاللَّهُ خَيْرٌ حَفِظًا ۖ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّحِيمِينَ ﴿٦٤﴾

{*Allaahaatu tiksutti irra caala, Inni warra namaaf Rifatu hunda caalaa Rifataadha.*}

Yuusuf: 64

IBSA.

Aayaatoonni kutaa kana keessatti dhufan hundi Rabbiin akka hedduu namaaf rifataa tahe ibsitti.

Kanaaf Ahlus-Sunnaan akkuma aayaanni itti dhufte kanatti amanan, kan uumaa Isaatti Rabbi hin fakkeesine. Rifannaan Rabbii namaaf rifatu tan akka uumaa Isaatii mit.

Rabbiin haadhaa fi abbaa caalaa namaaf rifata.

SIFA JAALATUU, DALLANUU FI JIBBUU AAYATOOTA RABBIIF SABACHIISAN

قَوْلُهُ: ﴿رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ﴾

Ragaan jecha isaati:

{Allaahaan isaanirraa jaalatee jira, isaanis Isarraa jaalatanii jiran.}

Al-Maa'idaa:119

﴿وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ﴾
{Inni nama amanee beekaa Ajjeesu, galanni isaa ibidda jahannami, isii keessatti hafaa (turaa) haala taheen. Allaahaan itti dallanee jira ammallee Isa abaaree jira.}

An-Nisaa: 93

﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا أَسْخَطَ اللَّهُ وَكَرَهُوا رِضْوَانَهُ﴾
{Suni sababaa isaan waan Allaahaa jibbisiisu jala deemaniif jecha, ammallee sababaa waan Rabbi jaalachiisu jibbaniif jecha.}

Muhammad: 28

﴿فَلَمَّا آسَفُونَا انْتَقَمْنَا مِنْهُمْ﴾
{Duuba hoggaa isaan nu dallansiisan, isaanirraa haluu bahanne.}

Az-zukhruf: 55

﴿وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ انْبِعَاتِهِمْ فَثَبَّطَهُمْ﴾

{Garuu Allaahaan bahuu isaanii jibbee isaan rincisiise (bahuurraa hamilee isaan cabse).}

At-Towbaa: 46

وَقَوْلُهُ: كَبْرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٤٦﴾

{Allaaha biratti guddatee jira gama jibbeensaatii, waan hin hojjanne jechuun keessan.}

As-saff: 3

IBSA.

Aayaatoota dabarsine keessatti Rabbiif: jaalachuun, dallanuun, jibbuu fi biiluu (haluu) bahachuun ifa bahe sabatee jira. Akkuma Rabbiin ofiin yaame itti amanuun dirqama kan uumaa isatti isa hin fakkeesinee fi kan hin lakkifne.

Ahlu-Sunnaan akkuma Rabbiin ofiif sabachiise isaaf sabachiisan akka Rabbiin maltutti ja’anii bira dabaran.

SIFA DHUFINSAA RABBIIF SABACHIISUU.

وَقَوْلُهُ: ﴿هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلَلٍ مِّنَ الْعَمَامِ وَالْمَلَائِكَةِ وَقُضِيَ الْأَمْرُ﴾

Ragaan jecha isaati:

{Allaahaan [guyyaa qiyaamaa] dhufuu malee Waa hin eegan, gaaddisoolee duumeessarraa taate waliin, Malaaykoonnis dhufuu malee Ammallee murtiin godhamu malee [waa hin eegan].}

Al-baqaraa: 210

﴿هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ﴾

{Waa hin eegan Maalykoonni dhufuu malee ykn Rabbiin kee dhufuu malee ykn gariin Mallattoolee Rabbii keetii dhufuu malee! Guyyaa gariin mallattoo Rabbii keeti dhuftu.}

Al-An’aam: 158

كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ﴿٢١﴾ وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ﴿٢٢﴾

{Lakkii [akkas hin dalaginaa]! Yeroo dachiin caccabsamtee akkaan dhukkoyte. yeroo Rabbiin kee dhufe ammallee yeroo Malaaykanis tarree hedduu haala tahaniin [dhufan].}

Al-Fajr: 21-22

Dr. Muhammad Rashaad aayaata tana akki itti hike:

{ Gaafa Rabbiin kee amrii isaatin dhufe dhufiinsa isaan malu, Ammas malaaykaan salfi hedduun dhuftee, dhaabbatte, (sun guyyaa qiyaamaatii)}

وَيَوْمَ تَشَقُّقُ السَّمَاءُ بِالْغَمِّمْ وَتُنزَلُ الْمَلَائِكَةُ تَنْزِيلًا ﴿٢٥﴾

{[Yaadadhu] Guyyaa samiin duumeessa waliin dhodhootu, Ammallee guyyaa Malaaykoonni gad-buufaman [gad buufaminsa zaahiraa]}

Al-Furqaan: 25

IBSA.

Aayaatoota dabarsine keessatti Rabbiin akka guyyaa Qiyaamaa murtii godhuuf dhufu hubanna. Rabbiin guyyaa Qiyaamaa ni dhufa, dhufinsa isaan malu, akkuma sheek Muhammad Rashaad Abdulle tafiira suuraa Al-fajri, lakkoofsa 22 keessatti sabachiise sani dubbiin: “*Gaafa Rabbiin kee amrii isaatin dhufe dhufiinsa isaan malu.*” Amrii isaatiin jechuun isaa, Murtii Isaatiin Rabbiin dhufinsa isaan malu guyyaa qiyaamaa dhufee murtii godhaa jechuu isaati.

Ahlu-Sunnaan Aayaatoota waan Rabbiin ofiin dubbatte sabachiiftu, akkuma dhufetti sabachiisanii itti amanan kan Rabbi uumaan wal hin fakkeesine. Rabbiin ni dhufa guyyaa qiyaamaa

akka isaan malutti, kuni waan Rabbiin ifiin yaame ilmi namaa tokkolleen didu hin danda’u.

Ahbaashni nama akka sheek Muhammad Rashaad kanatti Rabbiin dhufinsa isaan malu dhufa je’ee aayaata Rabbii hiiku hunda ni balaaleeffattan, wahbiyyaadha ja’an ammallee Rabbii uumamatti fakkeesite ja’an.

Duuba sheek Muhammad Rashaad wahbiyyaadha? Tafsiiri sheek Muhammad Rashaad Afaan oromootiin nuuf hiike kijiba jechuudhaa? Eenyutu kijiba? Ahbaasha moo sheek Muhammad Rashaadi?

FUULA ALLAAHAF SABACHISUU.

وَقَوْلُهُ: وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَلِ وَالْإِكْرَامِ ﴿٢٧﴾

Ragaan jecha isaati:

{Fuulli Rabbii keetii ni hafa, Abbaa guddinaa fi Abbaa kabajaa kan tahe.}

Ar-Rahmaan: 27

﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ﴾

{Wanni hundi dhumaadha, fuula isaa malee.}

Al-qasas: 88

IBSA.

Aayaattan dabarsine kessatti Rabbiin fuula isaan malu akka ofiif sabachiise hubana. kanaaf Ahlus-Sunnaan Rabbiin fuula isaan malu qaba jechuun Isaaf sabachisan, kan akkaataa fuula Rabbii hin dubbanne.

Warri fuula Rabbii tan aayaata keessatti Ibsamte didan warra waan Rabbiin ofiin je’e didu, kan akka tuuta Ahbaashaa, Mu’taziilaa fi Jahmiyyaa.

Imaam Abu Haniifaan akki ja'an: "*Rabbiin harka ni qaba, fuula ni qaba, lubbuu ni qaba, akkuma Rabbiin Qur'aana keessatti dubbate, suni hundi sifa isaati akkamitti jechuun hin taatu*"

kitaaba isaa fiqhul-Akbar, fuula: 4

HARKA LAMEEN RABBIIF SABACHIISUU.

﴿مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِإِيْدِي﴾

Ragaan jecha Rabbiiti:

{Maaltu isa ani harka kiyya lameeniin uumeef, sagaduurraa si dhoorge?}

Saad:75

Dr. Muhammad Rashaad aayaata tana akki itti hike

{Maaltu waanin an harka kiyyaan uumef sujuuduu si dhoowwe?}

﴿وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ﴾

{Yahuudaan ni jatte "harki Allaahaa [kennaarraa] hidhamtuu". Harki isaanii haa hidhamtu! Abaaramaan (Rahmata Rabbiirraa fageeffaman) sababaa waan ja'aniitiif. Lakkii! harki Isaa lameen ballifamtuudha, ni kenna akka fedhetti.}

Al-Maa'idaa: 64

IBSA.

Aayaata lamaan dabarsine keessatti Rabbiin akka Harka lama tan Isaan maltu qabu hubanna.

Kanaaf Ahlus-sunnaan Rabbiif harka lameen ni sabachiisan akkuma aayaanni Qur'aanaa jettu ja'an. Garuu warri jallate kan akka Ahbaashaa, mu'tazilaa fi Jahmiyyaa Rabbiin harka hin qabu ja'an. Warra Ahlus-Sunnaa kan harka lameen Rabbiif sabachiisuun Kaafira ja'an.

Aayaata Harka lameen tiyya jattu, dandeetti tiyya ykn qananii tiyya jechuun hiikan. Kunis jallina guddaadha, waan Rabbiin ofiin yaame diduudha.

Duuba Rabbiin Harka lameen tiyyaan Adam uumee yeroo ja’u, yoo dandeetti ja’anii hiikan Rabbiin waan hunda dandeettii Isaatiin hin uumnee? sheeyxaanallee dandeetuma Isaatiin uumee maaliif Aadama qofa akka harkaan uume dabbata yoo harka isaan maltu hin qabaatin?

Kanaaf gaafiin warra harka lameen diduuf dhihaatu: maaliif Rabbiin Adam harka kiyya lameeniin uume ja’a? eega harka kiyya lameen jechuun dandeettii ykn qananii taatee? Rabbiin harka lameen tiyya ja’ee, isiniis dandeetti tiyya lameen ykn qananii tiyya lameen jattanii maaliif aayaata hin hiikne? Akkamitti dandeettin lama taati? Yoo jetteen Deebisaa hin qaban.

Garuu Warri Ahlus-Sunnaa Harka lameen Rabbiif Sabachiisuu irraatti walii galanii jiran kan akkaata harka lameen Rabbi hin dubbanne ammallee kan harka uumaa isaatti hin fakkeesine.

Sheek Muhammad Rashaad akkana jedhan: *“Wanni jannu: **Rabbiin harka ni qaba. Haa tayuu akka harka keenyaatii miti.** Rabbiin Ija ni qaba haa tayuu akka Ija waan uumameetii miti, maalif? Rabbiin waa takka hin fakkaatu, wanni takkalleen Isa hin fakkaattu.”* Kitaaba Aaqiidaa xahawiyyaa, fuula: 34

Imaam Abu Haniifaan akki ja’an: *“**Rabbiin harka ni qaba, fuula ni qaba, lubbuu ni qaba, akkuma Rabbiin Qur’aana keessatti dubbate, suni hundi sifa isaati akkamitti jechuun hin taatu**”*

kitaaba isaa fiqhul-Akbar, fuula: 4

IJA RABBIIF SABACHIISUU.

وَقَوْلُهُ: ﴿وَأَصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا﴾

[Ragaan] jecha isaati:

{Obsi murtii Rabbii keetiitiif, Ati argaa keenya kessatti tahaadha. [ija teenyaan si agarra, si tiisana].}

Ax-Xuur: 48

وَحَمَلْنَاهُ عَلَىٰ ذَاتِ الْأَوْحِ وَدُسُرٍ ﴿١٣﴾ تَجْرَىٰ بِأَعْيُنِنَا جَزَاءً لِّمَن كَانَ كُفِرَ ﴿١٤﴾
*{Doonii mukaa fi bismaararraa tolfaterratti Isa ba'anne (fuune).
Argaa keenyaan kan deemu, [nabi Nuuh] itti kaframeef galata
haala taheen.}*

Al-qamar: 13-14

وَأَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِّنِّي وَلِتُصْنَعَ عَلَىٰ عَيْنِي ﴿٦٦﴾
*{Jaalala narraa taateen sirratti darbe, argaa (laalcha) kiyyaan akka
guddatuuf.}*

Xahaa: 39

IBSA.

Aayaata sadeen tana keessatti Rabbiin ija isaan maltu akka qabu hubanna. Kanaaf Rabbiin Ija qaba, ballaa miti waan hunda ni arga, Ijaa Isaa tan isaan malteen akkuma Qur'aanaa fi Hadiisa keessatti sabatetti.

Sheek Muhammad Rashaad akkana jedhan:

*“Rabbiin humna qaamaa, tan foonifii dhiigarraa walitti qabamte,
qabaatuurraa ol tahe. sun nama walitti isii qabutti haajamti.
Rabbiin waan wahirraa walitti qabamee miti.*

*Ammoo waan maqaa humna qaamaa tahe, kan Shari'atti dhufe,
akkuma inni dhufetti qeeballa. Wannu jannu: Rabbiin harka ni*

qaba. Haa tayuu akka harka keenyaatii miti. **Rabbiin Ija ni qaba haa taa tayuu akka Ija waan uumameetii miti, maalif? Rabbiin waa takka hin fakkaatu, wanni takkalleen Isa hin fakkaatu.**”

Kitaaba Aaqiidaa xahawiyyaa, fuula: 33-34

Tuutti Abdallahi hararii Ahbaash waan maqaa humna qaamaa qabu hunda kan Rabbiin ifiin yaamee, ummanni Islaamaa irratti waliigalee Rabbiif sabachiise, kan akka ijaa fi harkaa hiikkaa isii jijjiiruun dirqama jedhan. Yoo akka Sheek Muhammad Rashaad kanatti waan Rabbiin ifiin yaame nutis ni yaamna jette Kaafira, wahbiyyaa sin ja’an.

Mee yaa ummata Islaamaa Sheek Muhammad Rashaad Kaafiraa? Wahbiyyaadhaa? Ummanni haqa jala deemu kan asiin dura dabree fi kan amma jiru hundi Kaafira turee? Amantiin Haarawni tam? Ahbaasha moo Amantii Islaamaati???

DHAGAYUU FI ARGUU RABBIIF SABACHIISUU

وَقَوْلُهُ: قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَدِّدُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكَى إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرُكُمْ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿١﴾

[Ragaan] jecha Rabbiiti:

{Yaa ergamaa kiyya Muhammad صلى الله عليه وسلم Allaahaan, jecha isii [Khowlaa bintu Sa'alabaa] jaarsa isii [Ows binu As-Saamit] keessatti siin falamtuu dhugumatti dhagayee jira, gama Allaahaa kan himattu, Allaahaan ni dhagaya dubbii walitti daddeebisuu keessan. Allaahaan dhagayaadha, argaadha.}

Al-mujaadala: 1

وَقَوْلُهُ: ﴿لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ﴾
{Allaahaan dhugumatti dhagayee jira jecha warra “Allaahaan hiyyeessaa nuti ammo dureeyyii” je’uu.}

Al-Imraan: 181

وَقَوْلُهُ: أَمْ تَحْسَبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ بَلَىٰ وَرُسُلْنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ ﴿٨٠﴾
{Sa nuti dhoksa (iccitii) fi maqoo bahuu isaan hin dhageenyu sayanii? Lakkii! [ni dhageenya] Ergooleen teenyalleen (malaaykaan) isaan bira jiranii ni barreessan.}

Az-Zukhruf: 80

إِنِّي مَعَكُمْ أَسْمَعُ وَأَرَىٰ ﴿٤٦﴾
{Ani isin lameen wajjin jira, nin dhagaya ammallee nin arga.}

Xaaha: 46

أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَىٰ ﴿١٤﴾
{Sa inni hin beeynee Allaahaan ni argaa [waan inni dalagu]?}

Al-Alaq: 14

الَّذِي يَرِنَاكَ حِينَ تَقُومُ ﴿١٧٨﴾ وَتَقْلِبُكَ فِي السَّجْدِينَ ﴿١٧٩﴾ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٨٠﴾
{Inni si arga yeroo ati dhaabbattu. Ammallee garagaggaluu kee [ni arga] warra sujuuda bu'uu (warra salaatu) wajjiin. Inni dhagayaadha, beekaadha.}

Ash-Shu'araa:218-220

﴿وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾
{“[waan fetan] dalagaa! Allaahaan hojii teessan ni argaa, Ergamaan isaatii fi warri amanes arguuf taa'an” Ja'iin.}

At-Towbaa: 105

IBSA.

Aayaattan dabarsine kessatti dhageeytii fi argaa Rabbiif sabachiisuutu keessa jira. Rabbiin sagalee xiqqoo fi guddoos ni dhagaha, akkasuma waan hunda ni arga.

Mixii xiqqoo halkan dukkana dhagaa guraacharra deemu ni arga. Dhageeytii fi argaa isaan maltu, kan uumaa isaa hin fakkaanne.

Rabbiin akka dhagayu ofiin dubbatte jira, akkasumas akka argaa tahe ofiin akeeke jira, kanaaf haalataa Rabbi dhugoomsuun dirqama. Warri Rabbiin hin dhagahu, hin argu ja'an, warra karaa qajeelaarra jallatan.

Rabbiin nu haa eegu sifa isaa keessatti jallaturraa.

MALA, HEELAA FII QABBINSAA RABBIIF SABACHIISUU.

وَقَوْلُهُ: **وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ** ﴿١٣﴾

[Ragaan] jecha Isaati:

{Inni jabaataa malaati.}

Ar-Ra'ad:13

وَقَوْلُهُ: **وَمَكْرُؤًا وَمَكَرَ اللَّهُ** ^ط **وَأَلَّهُ خَيْرُ الْمَكْرِينِ** ﴿١٤﴾

{Mala baasan (mala dhawan), Allaahaanis mala baase, Allaahaan irra caalaa warra mala baasuuti.}

Al-Imraan: 54

وَقَوْلُهُ: **وَمَكْرُؤًا مَكْرًا وَمَكَرْنَا مَكْرًا** ^ح **وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ** ﴿١٥﴾

{Isaan hedduu mala dhawan, nutilleen mala jabaa baafne, haala isaan hin beeyneen.}

An-Naml: 50

Dr. Muhammad Rashaad aayaata tan akkanatti hiikan:

{Jarri sun hamtuu nabi Saalihitti yaade, nutis akka hamtuu isaanii Saalihirraa itti deebifnu mala dhooyne. Isaanii ifirraa quba hin qabne malaaykaa itti erginee isaan finnee.} An-Naml: 50

وَقَوْلُهُ: **إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا** ﴿١٦﴾ **وَأَكِيدُ كَيْدًا** ﴿١٧﴾

{Isaan mala jabaa baasan, Anilleen malan baasa mala baasiinsa.}

Ax-Xaariq: 15-16

Dr. Muhammad Rashaad aayaata tan akkanatti hiikan:

{Ormi kuffaaraa (Qur'aana qeebaluu dideeti, warra Qur'aana qeebalee amane, miidhuu jecha), mala dhawan. Anis isaan balleesuudhaaf mala itti dhawa. (yaa ergamaa kiyya Muhammad mala kuffaaraatii fii kiyya kan irra caalu ni agarta)}

IBSA.

Aayaattan dabarsine keessatti Rabbiin warra mala dhowutti, mala isaanirra jabaa akka itti baasu sabachisuutu keessa jira.

Rabbiin mala ni baasa, warra Amantii Isaa balleesuuf mala dhawanirratti. Duuba Rabbiin mala baasa yeroo ofiin ja'u, warra Amantii Isaa balleesuuf mala baasanitti mala baasa jechuudha malee nama hundatti mala baasa jechuu miti.

Kanaaf yoo Rabbiin mala ni dhawaa sin ja'an? ee hin ja'in, lakkiis hin ja'an, garuu warra mala baasutti mala baasa hamtuu isaani kan caaluun galata isaani galcha ja'iin.

Ahlu-Sunnaan Rabbiin akka warra Amantii Isaa balleesuuf mala baasutti mala isaanii kan caalu akka itti baasu ni dhugoomsan.

Garuu Rabbiin mala baasaadha ja'ani maqaa kanaan Isa hin yaaman.

IRRA DABRUU, ARAARAMUU, RAHMATA GODHUU, JABEENYAA FI DANDEETTI RABBIIF SABACHIISUU.

وَقَوْلُهُ: **إِنْ تَبَدُّوا خَيْرًا أَوْ تَخَفُوهُ أَوْ تَعَفُّوا عَن سُوِّ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُورًا قَدِيرًا**
[Ragaan] jecha isaati:

{Dalagaa gaarii yoo mulliftanii [dalaydan], takkaa yoo dhoysitanii [hojjattan], ykn yoo hamtuu irra namaaf dabartan (dhiifama namaaf gootan), Allaahaan irra dabraa fi dandahaadha [irra isniif dabra].}

An-Nisa: 149

﴿١٤٩﴾ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

{Dhiifama haa godhan ammallee gara haa galan, sa Allaahaan isiniif araaramuu hin jaalattanii? Allaahaan araaramaadha, warra amaneef Rifataadha.}

An-Nuur: 22

﴿٢٢﴾ وَقَوْلُهُ: ﴿وَاللَّهُ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ﴾

{Jabeenyi Allaahaa fi Rasuula isaa, ammas warra amaneef tahaadha.}

Al-Munaafiquun: 8

﴿٨﴾ وَقَوْلُهُ عَنِ إِبْلِيسَ: فَعِزَّتِكَ لَا غَوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ

Ammas [ragaan] jecha Allaahaati Ibliis [abbaa sheeyxaanaa] irraa yeroo dubbattu:

{Jabeenya keetiin kakadhe, wallaahi isaan (ilmaan Aadam) hunda isaanii nin jallisa.}

Saad: 82

IBSA:

Ragaan aayaatoota dabarsine keessatti Rabbiin dhifama akka namaaf godhu, danda'aa akka tahe, araaramaa tahu isaa, jabaahu tahu isaa fi Rifataa Rahmata namaaf godhu tahu isaa hubanna.

Kanaaf akkuma aayaata keessatti sabate Ahlus-Sunnaan ni sabachiifna.

MAQAA ALLAHAAF SABACHIISUU FI FAKKAATAA ISAA DHABASIISUU.

﴿٧٨﴾ وَقَوْلُهُ: تَبْرَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

[Ragaan] jecha Rabbiiti:

{Toltuun maqaa Rabbii keetii heddummaatte, Abbaa guddinaa fi Abbaa kabajaa kan tahe.}

Ar-Rahmaan: 78

وَقَوْلُهُ: فَأَعْبُدْهُ وَأَصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ ۗ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴿٧٨﴾

{Isuma gabbari, ammallee gabbartti isaatirratti Obsi. Sa Isaaf fakkaataa (yaamamaaa akka isaa) ni beeytaa?}

Maryam: 65

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ﴿٦٥﴾

{Fakkaataan tokkolleen isaaf hin taane.}

Al-Ikhlaas: 4

وَقَوْلُهُ: فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤﴾

{Hiriya (waahila) Allaahaaf hin godhinaa, [akka hiriya hin qabne] ni beeytanii.}

Al-Baqaraa: 22

﴿وَمَنْ أَلْنَسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ﴾

{Ilmaan namaarraa nama, Allaahaa achitti fakkoolee (waan Rabbii achitti gabbaramu) godhatuutu jira, kan isaan san jaalatan akka warri [amane] Allaaha jaalatutti.}

Al-Baqaraa: 165

IBSA:

Aayaattan dabarsine keessatti Rabbiin akka maqaa qabu sabachiisuutu keessa jira. Maqaa Rabbiin ittin yaamamu kan inni ifiin yaamee fi ergamaan Isaa Isaan yaame qofa.

Nuti Rabbiif maqaa haarawa baasu hin dandeenyu waan Qur'aanaa fi Hadiisa Sahiihaa keessatti dhufe malee. Maqaa Rabbiin ifiin yaames diduun hin tahu.

WAAHILA YKN QINDII QABAACHUU RABBIIRRAA DHABAMSIISUU

وَقَوْلُهُ: وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وِلِيٌّ مِنَ الذَّلِيلِ وَكَبْرُهُ تَكْبِيرًا ﴿١١١﴾

[Ragaan] jecha isaati:

{Ja'i: cufti faaruu Allaahaaf sabattuudha, Isa ilmoo hin godhatin, Isa mootummaa [Isaa] keessatti waahilli isaaf hin tahin, ammallee xiqqeenyarraa tumsaan kan isaaf hin tahin. Isuma akkaan guddisi.}

Al-Israa: 111

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١١١﴾
{Allaaha qulqulleesa wanni samiiwwanii fi dachii keessa jiru hundi, mootummaan isa qofaafi, faaruunis isa qofaafi. Inni waan hundarratti danda'aadha.}

At-Taghaabun: 1

وَقَوْلُهُ: تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا ﴿١٠١﴾ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا ﴿١٠٢﴾
{Ol tahe (guddate), Inni Al-Furqaan buuse, gabricha isaa [Muhammad صلى الله عليه وسلم] irratti, Aalamaaf (namaa fi jinnif) sodaachisaa akka tahuuf.

[Rabbiin] Isa mootummaan samiiwwanii fi dachii Isa qofaaf taate, ammas Isa ilmoo hin godhatini, ammallee Isa mootummaa Isaa keessatti waahilli Isaaf hin tahini. Inni waan hunda ni uume, ammallee hamma itti godhe [waan uume sanitti] hamma godhinsa.}

Al-Furqaan: 1-2

Al-Furqaan maqaa Qur'aanaatti, hiikkaan isaa kan dhugaa fi dhara addaan baasu jechuudha.

وَقَوْلُهُ: مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَهٍ إِذَا لَذَهَبَ كُلُّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ
 وَلَعَلَّا بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ ﴿١١﴾ عِلْمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ
 فَتَعَلَّى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٢﴾

{Allaahaan ilmoo hin godhane, haqaan gabbaramaan birootis isa waliin hin jiru, [osoo gabbaramaan biraa jiraate] silaa kophaa baha, gabbaramaan hundi waan uumeen, ammallee silaa gariin isaani gariirratti ol taha. Allaahaan qulqullaawe, waan Isaan [hin malle] kan Isaan yaamanirraa.

Inni Beekaadha waan ilma namarraa fagaate fi waan dhiyootis, waan isaan itti qindeesanirraa ol tahee jira }

Al-Mu'minuun: 91-92

فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٧٦﴾
{Allaahaatti waa hin fakkeessinaa (Rabbiif fakki hin godhinaa), Allaahaan beekaadhaa, isin hin beeytan [waan Allaahaan fakkaatu].}

An-Nahl: 74

قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ
 تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾
{Ja'i [yaa Ergamaa kiyya Muhammad صلى الله عليه وسلم]: wanni

Rabbiin kiyya dhoowwe, waan fokkotaa (cubbuu gurguddoo akka gumna dalaguuti), isirraa waan mullisanii dalaganii fi waan dhoysanii dalaganis, cubbuu [gosa hundaa], haqaan malee rorrisuu, ammas waan Inni ragaa itti hin buusin Allaahatti qindeesuu fi Allaaharratti waan hin beeyne jechuurraa [dhoowwe].}

Al-A'raaf: 33

IBSA:

Aayaatoota dabarsine keessatti wanni hubannu, Rabbiin akka Ilmoo hin qabne, akka qindii mootummaa Isaa keessatti hin qabne, akka qindiin Isaa wajjiin gabbaramu hin jirre, akka faaruun hundi Isaaf taate, akka irrinarra qulqullaawe fi akka sifa Allaahaa keessatti fakkeesuun dhorgaa tahe, akkasumas waan hin beeyne Rabbiirratti dubachuun ykn Rabbirra kaayuun dhorgaa akka tahe murtii Isaa keessatti tahuu, sifa Isaa keessatti tahuu, Rabbiirratti waan hin beeyne dubbachuun cubbuu guddoodha.

Wanni Rabbii achitti dharaan gabbaramu hedduu, sanirraa: Anbiyoota, Maryam Haadha Iisaa, Malaaykoota, qabrii Anbiyaa fi owliyootaa, sheek Hussen Baalee, Abaadir Harar, Siyyid Abbiyyoo, muka, dhagaa, suraa adda addaa fi waani birootis hedduu.

Garuu kan haqaan gabbaramu Rabbii tokkicha qofa. Jarri dubbane kunii fi fakkaataan Isaanii dharaan gabbaraman, kan gabbaramu haqa hin godhane.

Waan Ibsa gabaabaa kan keessatti Ibsame dhumuu miti, namni dabalata barbaaddan kitaaboota biroo kan waa'ee ibaadaa Rabbii qofarraa dubbatu kan akka Kitaabu-Towhid, Usuulu-salaasaa fi k.k.f dubbisaa.

ARSHII IRRATTI OL TAHUU ALLAHAAF SABACHIISUU

وَقَوْلُهُ: ﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾ فِي [سَبْعَةِ] مَوَاضِعَ:

[Ragaan] keenya jecha Allaahaati :

(*Ar-Rahmaan Arshiirratti ol tahe.*) jechuun Bakka torba keessatti dubbate jira [Qur'aana kessatti].

[فِي سُورَةِ الْأَعْرَافِ؛ قَوْلُهُ: ﴿إِنَّ رَبَّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ﴾

[bakka turban Sanirraa] Suraa Al-A'raaf keessatti ni ja'e Allaahaan:

{Rabbiin keessan isa samiiwwanii fi dachii uume, hanga (qixa) guyyaa jahaa keessatti, eeganaa Arshiirratti ol tahe.}

Al-A'raaf: 54

Sheek Muhammad Rashaad aayaata tana biratti akkana je'e:

“Rabbiin Arshii waan uume hundarra guddoorratti *ol taye, ol tayiinsa isaan malu*”. Al-A'raaf: 54

وَقَالَ فِي سُورَةِ يُونُسَ — عَلَيْهِ السَّلَامُ —: ﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ﴾

Ammas suraa yuunus keessatti nagenyi isarratti haa jiraatuu Allaahaan ni ja'a:

{Rabbiin keessan isa samiiwwanii fi dachii uume, hanga guyyaa jahaa keessatti, eeganaa Arshiirratti ol tahe.}

Yuunus: 3

وَقَالَ فِي سُورَةِ الرَّعْدِ: ﴿اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ﴾

Ammas suraa Ar-Ra'ad keessatti

{Allaahaan isa samiiwwan ol fuudhe utubaan maleetti, isin kan isii argitan (akka utubaa hin qabne), eegas Arshiirratti ol tahe.}

Ar-Ra'ad: 2

وَقَالَ فِي سُورَةِ طه: الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَىٰ ﴿٢٠﴾

Ammas suraa xahaa keessatti ni ja'a:

{Ar-Rahmaan Arshiirratti ol tahe.}

Xaahaa: 5

Sheek Muhammad rashaad akki ja'e hikkaa aayaata tana jalatti:

“Rabbiin Arshii irratti ol taye, ol tayinsa isaan malu kan waan takkaatti isa fakkeesun keessa hin jirre, kan waan inni ifiin yaame diduun keesa hin jirre, maalif Rabbi waan uumametti fakkeessun kufrii waan Rabbiin ifiin yaame diduunis kufrii” Xaahaa: 5

وَقَالَ فِي سُورَةِ الْفُرْقَانِ: ﴿ثُمَّ أَسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ﴾

Ammas suraa Al-Furqaan keessatti ni ja’a Allaahaan:

{Eegasii [Rabbiin] Arshiirratti ol tahe.}

Al-Furqaan: 59

Sheek Muhammad Rashaad akki jedhe:

“Ol tayiinsa isaan malu, Arshiin afaan arabaatti sirree mootiiti, asitti wanni itti fedhame waan samii torbanii ol jiru kan waan Rabbiin uume hundaan marsu, kan waan Rabbiin uume keessaa irra guddaati.” Tafsiira Suuraa Al-Furqaan: 59

وَقَالَ فِي سُورَةِ آلمِ السَّجْدَةِ: ﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ أَسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ﴾

Ammas ni ja’e suraa Aliif laam Miim sajidaa keessatti:

{Allaahaan isa uume samiiwwanii fi dachii, ammas waan isaan lamaan jidduu jiru, qixa guyyaa jahaa keessatti, eegasii Arshiirratti ol tahe.}

As-Sajidaa: 4

وَقَالَ فِي سُورَةِ الْحَدِيدِ: ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ أَسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ﴾

Ammas ni ja’e suraa Al-Hadiid keessatti

{Inni isa uume samiiwwanii fi dachii qixa guyyaa jahaa keessatti, eeganaa Arshiirratti ol tahe.}

Al-Hadiid: 4

IBSA:

Aayaattan dabarsine keessatti Rabbiin akka Arshiirratti ol tahinsa Isaan malu ol tahe hubanna.

Ahlu-Sunnaan akkuma Rabbiin ofiin ja'etti Isaaf sabachiisan kan waan Rabbiin ja'e bira hin dabare. Ammoo Jaahmiyyaan, Mu'tazilaa fi warri Ahbaashaa, nama Rabbiin Arshirratti ol tahe ja'uun kaafira ja'an. Aayaattan dabarsine hunda Ol hin taane ni mooye ja'anii hiikan. Garuu hiikkaan Isaanii kun faallaa sahaabaa fi warra salafaati.

Ahlu-Sunnaan hundi Ol tahu Rabbi irratti wali galanii jiran. Sanirraa:

Imaamu Maalik akki ja'e " *Rabbiin samii gubbaa jira, beekkumsi Isaa bakka hunda jira, wanni tokkolleen Isarraa hin dhukatu.*" Mukhtasarul-Ulluw, fuula: 140

Imaamu Abuu Haaniifaa nama Rabbiin kiyya Samii moo lafa jiraa hin beeku ja'urraa gaafatamanii akki ja'an " *sunni dhugaan kafree jira, Allaahaan Arshiirratti ol tahe waan ja'eef jecha, Arshiin ammo samii torban olitti jirti.*" Akkasumas nama Arshiin samii moo dachii keessa jirtii hin beeku ja'urraa gaafatamanii, akki ja'an " *sunni Rabbiin samirra jiraachu isaa waan dideef, kaafira.*" Mukhtasarul-Ulluw, fuula: 136

Imaamul-Qurxubiin akki ja'e " *namni tokkolleen Salafarraa Rabbiin dhugaan Arshirratti ol tahuu hin dinne, garuu akka inni itti ol tahe wallaalan, sunni ammo hin beekkamu.*"

Tafsiira Isaa Suraa xahaa, aayaata 5ffaa jallatti laaladhu.

Akkuma warra salafaa kan dabarsinee kana sheek Muhammad Rashaad Tafsiira Isaa keessatti Rabbiin Arshirratti Ol tahuu ibsee jira, akkuma gubbaatti argitan.

Sheek Muhammad Rashaad akkuma tafsiira keessatti ol tahuu Rabbii sabachiise kitaaba isaa Aaqiidaa xahaawiyyaa keessattillee irra deebi'ee Ibsa bareedaa wajjiin sabachiise jira.

Akka asii gadii kanatti

“ Ammoo Rabbiin guddaan ol tahe, waan uume hundaa oli. Arshii waan inni uume keessaa irra guddoorratti ol tahe jechuun hin dhoowwamu shari'aatu dhufeen. Haa tayuu ol tahiinsi Rabbii waa hunda uumee, ol tayiinsa akka waan uumameetii miti. Akkuma Rabbiin nama hin fakkaanne, sifti Inni ol tahuutis ol tahiinsa namaa hin fakkaanne. Tanaaf Rabbiin ol tahe ol tahiinsa isaan male janna.

Namni Afaan Oromoodhaa beeku, kan Rabbiin ol tahu wallaale hin jiru. Tanaaf du'aa'ii Isaanii keessatti: “yaa waaqa ol tahe” je'an. Haa tahuu ol tahiinsa akkamii hin gaafatan, nama waan akkanaa gaafatuun: “nama fitnaa deemu, kan waan keessa baruu hin dandeenyetti, ifiin dhiibu” je'an. Rabbiin waan akkasirraa dhoowwee jira.”

Sharhu Matnil Aqiidatixxahawiyyaa, fuula: 35-36

Jechii Sheek Muhammad Rashaad dubbii dhugaati nutilleen tanaaf Ahbaashaan tuuta fitnaa jennan, waan baruu hin dandeenye ifiin dhibanii namallee dhiban. Sheekni Isaaniitis sheeka fitna akka tahe ummanni isa beekan isaaf baasani jiran Alhamdulillah Rabbiin haqa warra dubbatu nuu haa tursiisu, Ahbaasha haa balleesu!

Garuu sheek Muhammad Rashaad Suufiyyaadha ammallee barataa Abdallahi Hararii ture, akkuma seenaa Isaa keessatti Ibseetti.

Duuba akka amantii Abdullahi Harariitti barataan Isaa sheek Muhammad Rashaad waan Rabbiin Arshirratti Ol tahuu amanuuf

Kaafira jechuudhaa? Sheek Muhammad Rashaad
Wahbiyyaadhaa? Amantiin Haarawni Ahbaasha moo Islaama?
Deebisaa isiniif dhisee jira.

Seenaa Sheek Muhammad Rashaad web saaytii kana keessaa
argachuu ni dandessan.

http://www.rashaad.org/seenaa_rashaad.htm

OL TAHUU RABBII SABACHIISUU.

وَقَوْلُهُ: ﴿يَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَرَافِعَكَ إِلَىٰ﴾

[Ragaan] jecha Allaahaati:

{Yaa Iisaa ani sin Raffisa, ammallee gama kiiyyan ol si fuudha.}

Al-Imraan: 55

﴿بَل رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ﴾

{Lakkii [hin ajjeefne]! Allaahaan gama isaatti ol fuudhe.}

An-Nisaa: 158

﴿إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ﴾

{Gama Rabbiiti ol kora jechi bareedaan. Dalagaan gaariinis, isa ol fuudha.}

Faaxir: 10

﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَهْمَنُ ابْنُ بِلِّ صِرَاحًا لِّعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ ﴿٣٦﴾ أَسْبَابَ السَّمَوَاتِ فَأَطَّلَعَ إِلَىٰ إِلَهِ مُوسَىٰ وَإِنِّي لِأَظُنُّهُ كَذِبًا﴾

{Fir'ownni akki jedhee "Yaa Haamaan! qallaa (jaarmaya dheeraa) naaf jaari, akkan karaatti gahuuf. Karaa samiitti, [sababaa saniin] gama Rabbi Muusaatin laalaa, garuu ani kijibaadhan isa saha".}

Al-Ghaafir: 36-37

وَقَوْلُهُ: ءَأَمِنْتُمْ مَّن فِي السَّمَاءِ أَنْ تَخْسِفَ بِكُمْ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ ﴿١٦﴾ أَمْ أَمِنْتُمْ
مَّن فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ ﴿١٧﴾

{Sa isa samiirra jiru Amantanii, dachii isiniin kutuu dhabuu, yeroo san isniin sossooti? Moo ni amantanii isa simiirra jiru qilleensa jabaa (bubbee cirachaa) isinitti erguu dhabu? Beekuuf jiraattan sodaachisuun kiyya akkam akka tahe.}

Al-mulk: 16-17

IBSA:

Aayaattan dabarsine keessatti Rabbiin ol tahinsa isaan malu akka ol tahe hubanna. Ahlus-Sunnaan ol tahuu Rabbii ni amanan kan Ol tahinsa Rabbii uumaatti hin fakkeesine ammas kan waan Rabbiin ifiin yaame hin didne.

Aayaattan dabarsine keessatti ragaan, Rabbiin akka nabi Iisaa gama isaa ol fuudhee fi dalagaan gaariin akka gama isaa ol fuudhamtu dubbatee jira, kanaaf gama kiyyan ol fuudha yeroo ifiin jedhu inni waan samii ol jiruuf jechuudha.

Akkuma kana aayaatoota biro keessatti ragaan gahaan dubbatamee jira saniirra Fir'owni gama Rabbii Nabi Muusaatiin Ol kora yeroo jedhu wanni jalaa namaaf ifu akka nabi Muusaan Rabbiin tokkicha Samirra jiru isaan je'e fi Fir'ownilleen jecha Nabi Muusaa kanarraa ka'uun akka dubbi san dubbate hubbana.

Akkuma kana ilmi namaa xiqqaa fi guddaan kan mataan fayyaa qabu hundi Rabbiin akka isaa ol samiirra jiru amana, kanaaf jecha ol tahuu Rabbi namni hundi uumamaan osoo hin baratiin beekke itti amanaa ture.

Sheek Muhammad Rashaad:

“Namni Afaan Oromoodhaa beeku, kan Rabbiin ol tahu wallaale hin jiru. Tanaaf du’aa’ii Isaanii keessatti: “yaa waaqa ol tahe” je’an. Haa tahuu ol tahiinsa akkamii hin gaafatan.”

Sharhu Matnil Aqiidatixxahawiyya, fuula: 36

Akka Amantii Abdallahi Harariitti Sheek Muhammad Rashaad Kaafira jechuudha, waan ol tahuu Rabbi Sabachiisuuf jecha.

Tuutti ol tahinsa Rabbi diddu Jahmiyyaa, Mu’tazilaa fi tuuta Ahbaashaati. Tuutti jallatuun ol tahuu Rabbi diddu tun nama Rabbiin ol tahe ja’u hundaan Kaafira ja’an.

Wanni tuutti Ahbaashaa jattu “ **Allaaha mowjudun bilaa makaan**” hikkaan isaa: **Rabbiin ni jira, bakka hin qabu** jechuudha.

Nutis Rabbiin bakka qaba hin jenne garuu Rabbiin ol tahe ifiin jedhee jira kanaaf nutis ol tahe akka isaan malutti jenna.

Duuba Aayaata dubbanne tana hunda akka ofiif fedhanitti hikkaa isii jijjiranii ol hin taane, ni mohe ja’ani hiikan. Waan ja’an kanaaf aayaata takka ragaa hin qaban, hadiisa keessaa hadiisni da’ifnilleen Allaah mowjudun bilaa makaan kan je’u hin jiru.

Kan Rabbiin ol tahuu dubbatu garuu Qur’aana fi Hadiisa keessa ragaan hedduutu jira akkuma ibsamee dabare.

Duuba Ahbaashaatu amantii haarawan dhufe moo warra Isaan Wahbiyyaa ja’aniin? Deebisaa isiniif dhiisa.

Aayaata Rabbiituu ragaadha moo jecha Abdallahi Harariiti?

Namtichi fitnaa kun yahuudaa waliin amantii Islaamaa balleesuuf akka dalagaa ture shakkama. Akkuma kana yeroo ammaa, tuutti Ahbaashaa biyya teenyatti ummata Islaamaa jaalalaan waliin jiraachaa ture addaan facaasuuf carraaqaa jiran.

Rabbiin balaa Isaan deemaniin ummata Islaamaarraa haa deebisu.

RABBIIN UUMAA ISAATII WAJJIIN JIRAACHUU SABACHIISUU

هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ ۚ يَعْلَمُ مَا يَلْجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١٠١﴾

[Ragaan jecha Rabbiiti:]

{Inni isa uume samiiwwanii fi dachii qixa guyyaa jahaa keessatti, eegas Arshirratti ol tahe, waan dachii keessa seenuu fi waan isirraa bahu, ammallee waan samirraa bu'uu fi waan isii keessa ol korus ni beeka. Inni isin wajjiin jira [beekkumsa isaatiin] bakka jirtan hundatti. Allaahaan waan isin daleeydan ni arga.}

Al-Hadiid: 4

وَقَوْلُهُ: ﴿مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا أَدْنَىٰ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧٧﴾﴾

Ammas Allaahaan ni Ja'a

{Maqoon (kophaa bahuun) nama sadihii hin argamu, afreessaan isa tahu malee, kan shaniitis hin argamu inni jaheessaa tahu malee, (lakkofsi) sanii gadiitii fi kan sanii oliitis hin argamu, inni isaan waliin jiraatu malee [beekkumsa isaatiin] bakkuma argaman hundatti. Eeganaa isaanitti odeessa guyyaa qiyaamaa [keessatti] waan isaan dalagan, Allaahaan waan hunda beekaadha.}

Al-Mujaadala: 7

﴿لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا﴾

{Hin yaadin! Allaahaan nuu wajji jiraa.}

At-Towba: 40

Rabbiin Aayaata tana keessatti Ergamaan Rabbii waan Abu Bakriin ja'erraa nuuf odeessa, gaafa warri makkaa biyyaa isaan baasee ajjeesuuf goda Isaan keessa jiran gubbaa gahan, Abu Bakri Rasuulaaf sodaatee silaa if jala gad-laalan nu argan ja'en. Duuba hoggaa kana Ergamaan Rabbii hin sodaatiin Rabbii nuu wajji jiraa tumsa isaatiin nuuf tumsaa ja'eni.

وَقَوْلُهُ: إِنِّي مَعَكُمْ مَا أَسْمَعُ وَأَرَىٰ ﴿٤٦﴾

{Ani isin lamaan wajjin jira nin dhagaya ammallee nin arga.}

Xahaa: 46

Aayaanni waan Rabbiin Nabi Muusaa fi Haaruuniin ja'e dubbatti, hoggaa Fir'owna bira dhaqaa ja'ee isaan lamaan ajaje, ni sodaan ja'an, duuba Rabbiin hin sodaatinaa ani isin wajjin jiraa nin dhagayaa, ni argaa isiniifin tumsaa ja'en.

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ ﴿١٢٨﴾

{Allaahaan warra isa sodaatuu fi warra waan gaarii dalagan waliin jira [beekkumsa isaatiin].}

An-Nahl: 128

وَأَصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٤٦﴾

{Obsaa! Allaahaan Isaannan obsan wajji jira [beekkumsaa fi tumsa isaatiin].}

Al-Anfaal: 46

كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٢٤٩﴾

{Hedduu tuutti xiqqoon tuuta guddaa injifatte, hayyama Allaahaatiin. Allaahaan isaannan obsan waliin jira [beekkumsaa fi tumsa isaatiin].}

Al-Baqaraa: 249

IBSA waliigalaa.

Aayaattan dabarsine keessatti Rabbiin akka gabarran isaatii wajjiin jiru hubanna.

Wajji jireenyi Rabbii bakka lamatti qoodamti:-

1ffaan: Wajji jireenya waliigalaati, sunis Rabbiin uumaa isaa hunda waliin jiraachuu isaati bakka hundatti beekkumsaan, akkasumas argaa fi dhageetti isaatiin.

2ffaan: wajji jireenya kophaati, sunis Rabbiin ergamtootaa fi owliyaa isaatii waliin jirachuudha, ammallee warra amanee fi warra isa sodaatu qofa waliin jiraachuu isaati, kophaatti isaaniif tumsuudhaa fi Isaaniif gargaaruudhaan.

DUBBACHUU RABBIIF SABACHIISUU.

وَقَوْلُهُ : وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا ﴿٨٧﴾

Ragaan jecha Rabbiiti:

{Eenyu inni Allaaharra dhugaa dubbatu gama haasawaatii?}

An-Nisaa: 87

وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا ﴿١٢٢﴾

{Inni Allaaharra dhugaa dubbatu [hin jiru], gama jechootaati.}

An-Nisaa: 122

﴿وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَعْيسَى ابْنَ مَرْيَمَ﴾

{“yaa Iisaa ilma Maryam!” yeroo Allaahaan ja’u [san] [dubbadhu]}

Al-Maa’idaa:116

﴿وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا﴾

{ Jechi Rabbii keeti guutamte, dhugaadhaan [haasawa isaa keessatti], haqaan [murtii Isaa keessatti].}

Al-An’aam:115

﴿ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَىٰ تَكْلِيمًا ﴾

{Allaahaan Muusaa dubbise, dubbisiinsa dhugaadhaa.}

An-Nisaa: 164

﴿ مِنْهُمْ مَّنْ كَلَّمَ اللَّهُ ﴾

{Isaanirraa (Ergamtootarraa) kan Allaahaan dubbiseetu jira.}

Al-Baqaraa: 253

﴿ وَلَمَّا جَاءَ مُوسَىٰ لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ ﴾

{Muusaan baallama keenyaaf hoggaa dhufe, Rabbiin isaatis yeroo isa dubbise-}

Al-A'raaf: 143

﴿ وَنَدَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَاهُ نَجِيًّا ﴾

{Isa yaamne gama mirga Gaara Xuurirraa, ammas isa dhiheessinee maqoo haasawuudhaaf.}

Maryam: 52

﴿ وَقَوْلُهُ: وَإِذْ نَادَىٰ رَبُّكَ مُوسَىٰ أَنْ أَنْتِ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴾

{Yeroo Rabbiin kee Muusaa yaamee, “orma cubbaawaa sanitti dhaqi” [je’een san dubbadhu].}

Ash-Shu’araa: 10

﴿ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَمَا الشَّجَرَةِ ﴾

{Isaan lameenitti ni lallabe Rabbiin isaanii, “sa Ani isin lameen muka sanirraa hin dhowwinee?” [jechuudhaan].}

Al-A'raaf: 22

﴿ وَقَوْلُهُ: وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ ﴾

{“mee maal Ergamtootaaf Awwattan?” guyyaa je’e Isaanitti lallabee [gaafatu] san [dubbadhu].}

Al-Qasas: 65

IBSA:

Aayaattan dabarsine hundi dubbachuu Rabbiif sabachiisti.

Ahlus-Sunnaan akki amanan: dubbatuun sifa Rabbiiti, Rabbiin ni dubbata, dubbataadha dubbi dhagahamtuun hoggaa fedhe, akka fedhetti ammas waan fedhe dubbata akka Isaan maltutti. Ragaan aayaatoota dabarsine keessatti Rabbiin akka dubbatu ifiin bifesse jira.

Sanirraa: Nabi Muusaa sagalee inni dhagahuun yaamee dubbiseeni jira, nabi Adam fi Haawaa itti lallabe yaame jira akkuma kana aayaattan dabarsine hunda keessatti akka Inni dubbatu Ragaa gahaatu jira nama sammuu qulqullun ilaaluuf.

QUR'AANNI JECHA ALLAHAHA TAHUU SABACHIISUU.

﴿وَأَنَّ أَحَدًا مِّنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجْرُهُ حَتَّىٰ يَسْمَعَ كَلِمَ اللَّهِ﴾

{Yoo mushrikootarraa [namni] tokko nagaya isaaf kennuu sirra barbaade, nagaya kenniif, hanga jecha Allaahaa dhagayutti.}

At-Towbaa: 6

﴿وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ تَحْرَفُونَ، مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾

{ [Yahudaarraa] Tuutti gariin dubbii Allaahaa kan dhaggeefattu taate eeganaa [dubbii Rabbi] ni jijiran, eeguma hubatani osoo beekanii.}

Al-Baqaraa: 75

﴿يُرِيدُونَ أَن يُبَدِّلُوا كَلِمَ اللَّهِ فَلَئِنْ تَتَّبِعُونَا كَذَلِكُمْ قَالَ اللَّهُ مِنْ قَبْلُ﴾

{ Dubbii Allaahaa jijjiiruu fedhan. “Nu jala hin deemtan. Allaahaanis akkuma [ani je’e kana] asiin duratti ja’ee jira.” ja’iin }

Al-Fath: 15

﴿وَأْتَلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ﴾

{Dubbisi kitaaba Rabbii keetirraa waan gama kee beéksisa godhamu, jechoota isaa kan jijjiiru hin jiru.}

Al-Khaf: 27

﴿قَوْلُهُ: إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَقْصُ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ﴾

{Qur'aanni kuni ni odeessa Ilmaan Israa'iil irratti, irra guddaa waan isaan keessatti wal dhabanii.}

An-Naml: 76

IBSA.

Aayaatoota dabarsine keessatti Qur'aannii jecha Rabbii tahu hubbana. Ahlus-Sunnaan Qur'aanni amma Muslimtoonni bakka hunda dubbisan kuni jecha Rabbii tahuu amanan.

Qur'aanni jecha Rabbiiti, Jibriil Rabbirraa dhagahee Nabi Muhammad Jibriil irraa dhagaye, Nabi Muhammad Sahaaboota irratti qara'e isaanis Isarraa dhagayan, haaluma kanaan hanga guyyaa arraatti qara'amaa dhagayamaa jira. Sagaleen namni Qur'aanaan qara'u tan abbaa qara'ee yoo taatu jechi inni dubbisaa jiru kan dhagayamu sun ammoo jecha Rabbiiti.

QUR'AANA RABBIIN BUUSUU SABACHIISUU.

﴿وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مَبَارَكٌ﴾

Ragaan jecha Rabbiiti:

{kun kitaaba nuti buufne, kan toltuu hedduu qabu.}

Al-An'aam: 92

﴿لَوْ أَنْزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ﴾

{Osoo Qur'aana kana Gaara irratti buufne, silaa ni garta kan gad of qabu tahuu isaa, baqaqaa tahuu isaa, soda Allahaattirraa.}

Al-hashr: 21

وَإِذَا بَدَّلْنَا آيَةً مَّكَانَ آيَةٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُنَزِّلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١١﴾ قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ ﴿١٢﴾ وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِّسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِيٌّ وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ ﴿١٣﴾

{Yeroo nuti jijjiirre Aayaata takka bakka Aayaata takkaatti, (hikmaaf ykn oggumaaf jecha), Allaahaan waan buusu haalaan beeka. Ni ja'an [kaafirtoonni]: "Ati [yaa Muhammad صلى الله عليه وسلم] kijiba ifiif uumte." dhugumatti irra hedduun isaanii hin beekan.

Ja'i (yaa Muhammad صلى الله عليه وسلم) Ruuhul-qudus [Jibriiltu] Qur'aana Rabbii keetirraa buuse, dhugaadhaan warra amanan akka jabeessuuf, ammas akka qajeelchuu fi akka gammachiisuuf muslimoota.

Ammallee dhugumatti ni beeyna: "(Nabi Muhammad صلى الله عليه وسلم) kan barsiisu ilma namaati" Jechuu isaanii. Afaan namitichi isaan itti irkisanii [isa barsiisa ja'anii] Afaan Arabaati miti, ammo kuni (Qur'aanni) Afaan Arabaa qulqullidha.}

An-Nahl: 101-103

IBSA.

Aayaatoota dabarsine keessatti Qur'aana Rabbiin buusuu hubanna. Qur'aanni waan Nabi Muhammad ifiif uumee miti garuu Rabbiitu karaa Malaaykaa Isaa Jibriiliin Nabi Muhammad irratti buuse.

Ahlus-Sunnaan Qur'aana Rabbiitu buuse ja'anii amanan.

GUY YAA QIYAAMAA WARRI AMANE RABBII ISAANII AKKA ARGAN SABACHIISUU.

وَقَوْلُهُ: **وُجُوهُ يَوْمَئِذٍ نَّاظِرَةٌ** ﴿٣١﴾ **إِلَى رَبِّهَا نَاظِرَةٌ** ﴿٣٢﴾

Ragaan jecha Rabbiiti:

{Fullan gariin guyyaa saniin keessatti (guyyaa qiyaamaa) iftuudha.

Gama Rabbii isii laaltuudha [daawwattuudha].}

Al-Qiyaamaa: 22-23

عَلَى الْأَرْبَابِكِ يَنْظُرُونَ ﴿٣٣﴾

{Sireewwan irratti tahoodha, kan ilaalan haala tahaniin.}

Al-Muxaffiin: 23

﴿لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ﴾

{Warra waan gaarii dalaganiif, waan gaariitu jiraaf (sun jannata) ammas dabalataa jiraaf (sun Rabbii isaanii laaludha).}

Yuunus: 26

وَقَوْلُهُ: **لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ** ﴿٣٤﴾

{Isaanif waan fedhantu jiraaf isii (jannata) keessatti ammallee nu biratti idaasaan isaaniif tahaadha [sun Rabbi arguudha].}

Qaaf: 35

IBSA.

Aayaatoota dabarsine keessatti wanni hubannu, akka warri amane guyyaa qiyaamaa Rabbii Isaanii argani.

Ahlus-Sunnaan akkuma aayaata keessatti dhufe kanatti sabachiisan. Guyyaa qiyaamaa warri jannataa wanni Isaan haalaan itti gamadan fuula Rabbii isaanii arguudha.

Rabbiin warra fuula Isaa laalu nu haa godhu.

وَهَذَا الْبَابُ فِي كِتَابِ اللَّهِ كَثِيرٌ، مَنْ تَدَبَّرَ الْقُرْآنَ طَالِبًا لِلْهُدَىٰ مِنْهُ؛ تَبَيَّنَ لَهُ طَرِيقُ الْحَقِّ.

Boqonaan kun (wanni sifa Rabbiirraa dubbatu) kitaaba Allaahaa keessa heddu, namni Qur'aana isaan qajeelloo barbaaduuf sirritti gad ilaale ykn faana dhahe karaan dhugaa isaaf ifa baha.

RAGAA HADIISA KEESSATTI SIFAA FI MAQAA RABBII SABACHIISUU.

فَصَلِّ: ثُمَّ فِي سُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَالْسُّنَّةُ تُفَسِّرُ الْقُرْآنَ ، وَتُبَيِّنُهُ ، وَتَدُلُّ عَلَيْهِ ، وَتُعَبِّرُ عَنْهُ ، وَمَا وَصَفَ الرَّسُولُ بِهِ رَبَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ الْأَحَادِيثِ الصَّحِيحِ الَّتِي تَلَقَّاهَا أَهْلُ الْمَعْرِفَةِ بِالْقَبُولِ ؛ وَجَبَ الْإِيمَانُ بِهَا كَذَلِكَ .

Ammallee sunnaa ergamaa Allaahaa صلى الله عليه وسلم keessatti [hadiisni sifaa fi maqaa Allaahaa sabachiisu ni jira, kan Ahlu-sunnaan itti amantu.

Sunnaan (hadiisini) Qur'aana ni hiikti, ni ibsiti, isarratti qajeelchiti (waan Qur'aanni qajeelchurratti qajeelchiti), isarraa ibsa gooti.

Wanni Rasuuli Rabbii isaatiin yaame hadiissan fayyaa qabuurraa, kan warri beekkumsa qabu irratti waliigalanii waliif dabarsan, fudhachuu fi itti amanuun diqama.

IBSA.

Hadiisa sahiha itti amanuun dirqam, Qur'aanatti aansuudhaan hadiisni ragaa lammaffaati amntii Islaamaa keessatti.

kanaaf Ahlus-Sunnaan Ergamaan Rabbii صلى الله عليه وسلم sifaa fi maqaa Rabbii isaatiin yaame, akkuma Rabbiin ifiin yaametti amanan.

HADIISA GAD BU'U ALLAHAAF SABACHIISU.

فَمِنْ ذَلِكَ: مِثْلُ قَوْلِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ((يَنْزِلُ رَبُّنَا إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا كُلَّ لَيْلَةٍ حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرِ، فَيَقُولُ: مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ؟ مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ، مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ؟)). مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

[Hadiissan itti amanuun dirqama tahu] sanirraa fakkaataa jecha

Rasuulaati صلى الله عليه وسلم : ((**Rabbiin keenya gama samii duniyaatti**

gad bu'a, halkan hunda gama boodaa, yeroo harki tokko sadaffaan halkanii hafe. Ni ja'a (Allaahaan): “eenyu kan na kadhatu kan isaaf awwaadhu? eenyu kan na gaafata kan isaaf kennu? eenyu kan araarama narra barbaadu kan isaaf araaramu?”))

hadiisni irratti wali galamaadha bukhaarii:1145, muslim:758

IBSA.

Hadiisni kuni Rabbiin keenya akka halkan hunda gama boodaa gad bu'u sabachiisa. Ahlus-Sunnaan akkuma hadiisa keessatti sabate kan ja'an.

Rabbiin keenya akka Isaan malutti gad bu'a gama samii adunyaatti, gad bu'insi Rabbi gad-bu'insa uumamaa hin fakkaatu, akkuma ol tahinsi isaa ol tahinsa uumamaa hin fakkaannetti.

HADIISA GAMMACHUU RABBIIF SABACHIISU

وَقَوْلُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ((لَلَّهِ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ التَّائِبِ مِنْ أَحَدِكُمْ بِرَأْسِهِ)). مُتَّفَقٌ

عَلَيْهِ.

Ragaan jecha Rasuulaati صلى الله عليه وسلم : ((**Allaahaatu gammada** [badiirraa] deebi'uu gabricha isaa kan amaneetiin, tokkoo keessan kan yaabbii [jalaa badde] argaturra.))

Hadiisni irratti wali galamaadha Buukhaarii: lakk. Hadiisaa 6308, Muslim: lakk. Hadiisaa 2675

IBSA.

Hadiisa kana keessatti Rabbiin akka gammadu sabachiisuutu jira, kanaaf Ahlus-Sunnaan akkuma sifa Rabbi tan biroo dhugoomsan Rabbiin akka gammadu ni sabachiisan, kan uumaa Isaatti isa hin fakkeesine.

HADIISA KOFLA RABBI SABACHIISU.

وَقَوْلُهُ: صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((يَضْحَكُ اللَّهُ إِلَى رَجُلَيْنِ يَقْتُلُ أَحَدُهُمَا الْآخَرَ؛ كِلَاهُمَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ)).
مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

Ragaan Jecha Ergamaa Allaahaati صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ((“Allaahaan gama nama lamaa **ni kofla**, kan tokko kaan ajjeesu, kan lamaan isaanii (ajjeesaa fi ajjeefamaan) jannata seenan.”))

Hadiisni irratti wali galamaadha Buukhaarrii: lakk. Hadiisaa 2726, Muslim: lakk. Hadiisaa 1890

وَقَوْلُهُ: ((عَجِبَ رَبُّنَا مِنْ قُنُوطِ عِبَادِهِ وَقُرْبِ خَيْرِهِ، يَنْظُرُ إِلَيْكُمْ أَزَلِينَ قَنَاطِينَ، فَيُظِلُّ يَضْحَكُ يَعْلَمُ أَنَّ فَرَجَكُمْ قَرِيبٌ)). حَدِيثٌ حَسَنٌ.

Ammas[Ragaan] jecha Rasuulaati صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ((“Dinqisiifatee jira Rabbiin keenya garaa muratuu gabarran isaatiirraa, tola olinsi isaa dhihaatuu wajjin, ni laala gama keessan rakkoo fii garaa murachuu keessatti haala taataniin, ni kofla rakkorraa bahuun keessan dhihoo tahuu haala beekuun.”))

hadiisni hasani (gaariidha) Ibnu Maajah: lakk. Hadiisaa 181, Musnad Ahmad: 4/11, Daara Quxni kitaaba Sifaat: lakk. Hadiisaa 30

IBSA.

Hadiisa dabarsine keessatti Rabbiin akka koflu hubanna, Rabbiin ni kofla akka Isaan malutti.

Ahlus-Sunnaan akkuma sifa biroo sabachiisan kofla Rabbii ni sabachiisan, kan uumam Isaatti isa hin fakkeesine. Wanni haalataa Rabbiirraa hadiisa sahiha keessatti dhufe akkuma waan Qur’aana keessatti dhufeeti, itti amanuun dirqama.

HADIISA MIILAA FI HIRPHA RABBIIF SABACHIISU.

وَقَوْلُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((لَا تَزَالُ جَهَنَّمُ يُلْقَى فِيهَا وَهِيَ تَقُولُ: هَلْ مِنْ مَزِيدٍ؟ حَتَّى يَضَعَ رَبُّ الْعِزَّةِ فِيهَا رِجْلَهُ [وَفِي رِوَايَةٍ: عَلَيْهَا قَدَمُهُ] فَيَنْزَوِي بَعْضُهَا إِلَى بَعْضٍ، فَتَقُولُ: قَطَّ قَطَّ)). مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

[Ragaan] jecha Ergamaa Allaahaati صلى الله عليه وسلم : ((“jahannam Isii keessatti darbamurraa hin deemtu [guyyaa qiyaamaa], ‘sa dabalanni (idaasaan) ni jiraa?’ haala isiin jettun, hanga Rabbiin guddaan **miila isaa** keessa kaayutti.”))

Hadiisa biro keessatti: ((“**hirpha isaa** isiirra kaaya, ni maxxantti gariin isii gariitti, sababaa saniin ni jetti [jahannam]: qax qax.”

Hadiisnii irratti walii galamaadha Buukhaarii: lakk. Hadiisaa 4848, Muslim: lakk. Hadiisaa 2848

IBSA.

Hadiisa kana keessatti Rabbiin akka miilaa fi hirpa isaan maltu qabu sabachiisuutu jira.

Ahlus-Sunnaan Rabbiin miila ni qaba kan isaan malu, hirpa ni qaba kan isaan malu ja’anii amanan.

HADIISA SAGALEE FI DUBBACHUU RABBIIF SABACHIISU.

وَقَوْلُهُ: ((يَقُولُ تَعَالَى: يَا آدَمُ! فِيقُولُ: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ. فَيَنَادِي بِصَوْتٍ: إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكَ أَنْ تَخْرُجَ مِنْ ذُرِّيَّتِكَ بَعَثًا إِلَى النَّارِ)). مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَقَوْلُهُ: ((مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا سَيُكَلِّمُهُ رَبُّهُ وَلَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ)).

Ragaan jecha Rasuulaati صلى الله عليه وسلم : ((“Rabbiin ol tahe ni ja’a: yaa Aadam!. [Aadam] ni ja’a: labeeyka yeroo hedduu siif awwaadhe. Duuba [Rabbiin] **Ni lallaba [Aadamitti] sagaleen**: Allaahaan ilmaan keetirraa ergamtoota (warra ibbida seenu) gama ibidaatti akka baaftu si ajaja.”)) jechuudhaan.

Hadiisni irratti wali galamaadha Buukhaarii: lakk. Hadiisaa 3348, Muslim: lakk. Hadiisaa 222.

Ammas Ragaan biroo jecha Rasuulaati صلى الله عليه وسلم : ((“[namni] tokkolleen Isiniirraa hin argamu, **Rabbiin isaa isa dubbisu** malee [guyyaa qiyaamaa], kan jidduu Rabbii fi jidduu isaa dubbii [namni] hiiku hin jirre.”))

*Irratti waliigalamaadha Buukhaarii: lakk. Hadiisaa 6539, Muslim:
lakk. Hadiisaa 1016*

IBSA.

Hadiisa dabarsine keessatti Rabbiin akka sagaleen lallabee dubbatu sabachiisuutu jira.

Ahlus-Sunnaan akki ja'an: Rabbiin ni dubbata yeroo fedhe, abbaa fedhetti, dubbii fii sagalee Isaan maltuun dubbata, namni Rabbiin itti dubbatu dubbi isaa ni dhagaha akkuma Nabi Muusaan gurraan dhagahetti.

HADIISA OL TAHINSA RABBII SABACHIISU

وَقَوْلُهُ فِي رُقِيَةِ الْمَرِيضِ: ((رَبَّنَا اللَّهُ الَّذِي فِي السَّمَاءِ تَقَدَّسَ اسْمُكَ، أَمْرُكَ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، كَمَا رَحِمْتَنَا فِي السَّمَاءِ اجْعَلْ رَحْمَتَكَ فِي الْأَرْضِ، اغْفِرْ لَنَا حُوبَنَا وَخَطَايَانَا، أَنْتَ رَبُّ الطَّيِّبِينَ، أَنْزِلْ رَحْمَةً مِنْ رَحْمَتِكَ، وَشِفَاءً مِنْ شِفَائِكَ عَلَيَّ هَذَا الْوَجَعُ؛ فَيَبْرَأُ)). حَدِيثٌ حَسَنٌ، رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرُهُ،

[Ragaan] jecha Rasuulaatti صلى الله عليه وسلم : wallansa dhukkubsataa

keessatti akki ja'e: ((“Rabbiin keenya Allaaha, **isa samiirra jiru**, maqaan kee qulqullaawe, murtiin kee samii fii dachii keessatti tahaadha, akkuma Rahmaani kee samii keessatti taate, Rahmaata kee dachii keessatti godhi, cubbuu teenyaa fi dogongora keenya irra nuuf dabri, ati Rabbii warra dalagaa gaarii dalaguuti, Rahmata buusi, Rahmata keettirraa, dawaa (qoricha) buusi, qoricha keettirraa, dukkuba kanarratti. Sababa saniin ni fayyaa.”))

Abuu daawud: lakk. Hadiisaa 3892, hadiisni (Hasani) gaariidha

*Sheek Albaaniin da'iifa ykn laafaa tahuu ibsa kitaaba da'iiful-
jaami'i: 5422 keessatti.*

وَقَوْلُهُ: ((أَلَا تَأْمُنُونِي وَأَنَا أَمِينٌ مَنْ فِي السَّمَاءِ)). حَدِيثٌ صَحِيحٌ

Ammas Ragaan jecha Rasuulaatti صلى الله عليه وسلم :

((“Isin na hin dhugomsitanii, haala ani **isa samiirra jiru** biratti dhugomfamaa taheen?”))

Hadiisni sahiha (fayyaa) bukhaarii:4351, Muslim:1063

وَقَوْلُهُ: ((وَالْعَرْشُ فَوْقَ الْمَاءِ، وَاللَّهُ فَوْقَ الْعَرْشِ، وَهُوَ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ)). حَدِيثٌ حَسَنٌ، رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرُهُ،

Ammas ragaan jecha Rasuulaati صلى الله عليه وسلم : ((“Arshiin bishaan gubbaa jira [samii fi dachiin uumuun duratti], **Allaahaan Arshii gubbaa jira**, inni waan isin irra jirtan ni beeka.”))

Hadiisni hasani (gaariidha ykn bareedaadha) Abuu daawud: 4723, Tirmiiizii: 3320, Ibnu Maajaah: 193

Sheek Albaaniin sahiha (fayyaadha) ja'en: Mukhtasarul-uluw: hadiisa 48, fuula 103

وَقَوْلُهُ لِلْجَارِيَةِ: ((أَيْنَ اللَّهُ؟)). قَالَتْ: فِي السَّمَاءِ. قَالَ: ((مَنْ أَنَا؟)). قَالَتْ: أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ. قَالَ: ((أَعْتَقَهَا فَإِنَّهَا مُؤْمِنَةٌ)). رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

Ammallee [ragaan] jecha rasuulaati صلى الله عليه وسلم gabrittiidhaan [kan ja'e]: “Allaahaan eessa jira?” ni jatte [gabrittiin]: “**samiirra jira.**” Ni ja'en: “ani enyu?”. Ni jatte: “ati ergamaa Allaahaati.” [Rasuulli] “bilisoomsi (furi) isiin amantuudhaa.” Ja'een.)

Muslim: lakk.Hadiisa 537

IBSA.

Hadiissan dabarsine keessatti ol tahuu Rabbiif sabachiisuutu jira akkuma Qur'aana keessatti sabate. Ragaan akkuma hadiisa keessatti bira dabare, Ergamaan Allaaha Rabbiin eessa jira jedhee gaafatee jira, duuba gabrittiin Samiirra jira jettee deebisuu Isiitiif jecha Ergamaan Allaahaa Muslima je'ee isiif ragaa bahe.

Rabbiin eessa jira yoo siin ja'an, Samii gubaa jira je'e deebisi, akkuma hadiisa keessatti sabate kanatti.

Tuutti Ahbaashaa fokkottuun Rabbiin ol hin taane ja'an, akka waan isaan Rabbii fi Ergamaa Rabbiirra beekanii tahuu isaaniti.

HADIISA RABBIIN UUMAA ISAA WAJJIIN JIRAACHUU SABACHIISU

وَقَوْلُهُ: ((أَفْضَلُ الْإِيمَانِ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ مَعَكَ حَيْثُمَا كُنْتَ)). حَدِيثٌ حَسَنٌ.

[Ragaan] jecha Rasuulaati صلى الله عليه وسلم ((“Irra caalaan Iimaanaa: Allaahaan bakka hundatti sii waliin jiraachuu beekuudha.”))

Hadiisni gaariidha xabraniin Owsax keessatti lakk. Hadiisaa 8796 gabaase jira.

Sheek Albaanin da'iifa ja'een: Da'iiful-jaami'i:1002

وَقَوْلُهُ: ((إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ إِلَى الصَّلَاةِ؛ فَلَا يَبْصُقَنَّ قَبْلَ وَجْهِهِ، وَلَا عَنْ يَمِينِهِ؛ فَإِنَّ اللَّهَ قَبْلَ وَجْهِهِ، وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ، أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ)). مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ ،

Ammas [ragaan biroo] jecha Rasuulaati صلى الله عليه وسلم ((“Tokkoon keessan yeroo salaataaf dhaabbate, gama ful durasaattii fi mirgasaatti hin tufin. **Allaahaan gama ful dura isaa jira**, garuu gama bitaatti ykn hirpha isaa jalatti [haa tufu].”))

Irratti wali galamaadha. Bukhaarii: lakk. hadiisaa 409 fi 416, Muslim:547

وَقَوْلُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ((اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَالْأَرْضِ وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ، فَالِقَ الْحَبِّ وَالنَّوَى، مُنْزِلَ التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَمِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا، أَنْتَ الْأَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْآخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ؛ اقْضِ عَنِّي الدَّيْنَ وَأَغْنِنِي مِنَ الْفَقْرِ)). رِوَايَةٌ مُسَلِّمٌ.

Ammas ragaan jecha Rasuulaati صلى الله عليه وسلم :

((Yaa Allaah! Rabbii samiiwwan torbaa fi dachii, Rabbii Arshii guddoo, Rabbii keenyaa fi Rabbii waan hundaa, dhoosaa firii fi killee, buusaa Towraat, Injiilii fi Qur'aanaa. Siinin tiyfama hamtuu lubbuu tiyyaa fi hamtuu waan lafarra deemuu handarraa, Ati sammuu isii ni

qabda. Ati kan duraati (dursaadha) wanni takka si dura hin jirtu. Ati kan boodaati (booda hafaadha) wanni takka sii booda hin haftu. Ati ol tahaadha wanni takka sii ol hin jirtu. **Ati dhiyoodha (dhihaataadha)** wanni takka sii asitti hin jirtu beekaa waan keessaa fi gubbaati. Liqqii narraa kafali, hiyyummaarraa na duromsi.”))

Muslim: 2713

وَقَوْلُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا رَفَعَ الصَّحَابَةُ أَصْوَاتَهُمْ بِالذِّكْرِ: ((أَيُّهَا النَّاسُ! أَرْبِعُوا عَلَيَّ أَنْفُسِكُمْ؛ فَإِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا، إِنَّمَا تَدْعُونَ سَمِيعًا بَصِيرًا قَرِيبًا. إِنَّ الَّذِي تَدْعُونَهُ أَقْرَبُ إِلَيَّ أَحَدِكُمْ مِنْ عُنُقِي رَاحِلَتِهِ)). مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

Ammas ragaan jecha Rasuulaati صلى الله عليه وسلم : yeroo sahaabaan zikriidhaan sagalee ol fuudhan [ni ja'e]: ((“ Yaa ilmaan namaa lubbuu teessan irratti laaffissaa, isin duudaa fi fagaataa (kan fagoo jiru) hin kadhattan. Garuu kan isin kadhattan dhagayaa fi argaadha. Bar inni isin kadhattan (yaammattan) gama tokkoo keessanitti morma yaabbii (yaabbatamtuu) isaatirra **itti dhihaataadha**”))

Irratti wali galamaadha Bukhaarii: 2992, Muslim: 2704

IBSA.

Hadiissan dabarsine keessatti Rabbiin gabarran Isaatti dhihoo akka tahe sabchiisuutu keessa jira. Ahlus-Sunnaan akkuma hadiisaa fi Qur'aanni je'e jedhan, Rabbiin dhihaataadha gabarran Isaatti, akka isaan malutti.

HADIISA WARRI AMANE RABBII AKKA ARGAN SABACHIISU

قَوْلُهُ: ((إِنَّكُمْ سَتَرُونَ رَبِّكُمْ كَمَا تَرَوْنَ الْقَمَرَ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، لَا تُضَامُونَ فِي رُؤْيَيْهِ، فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تُغْلَبُوا عَلَى صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَصَلَاةٍ قَبْلَ غُرُوبِهَا؛ فَافْعَلُوا)). مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

Ragaan jecha Rasuulaati صلى الله عليه وسلم : ((“**Isin Rabbii keessan arguuf teessan** akka ji'a goobane (ji'a guttame kan guyyaa 14ffaa) argitanitti. Isa laaluu (daawwachuu) keessatti kan walitti hin rakkifne,

injifatamuu dhabuu yoo dandeessan salaata bahinsa aduu duraa (salaata subii) ammas salaata seensa aduu duraa (salaata Asrii) irratti, tiyfadhaa (salaata san lamaan jabeessaa.)”))

Irratti wali galamaadha Bukhaari: 554, Muslim: 633

IBSA.

Hadiisa keessatti Rabbiin akka guyyaa qiyaamaa ijaan argamu hubanna.

Ahlu-Sunnaan akkuma hadiisa keessatti dhufe kanatti amanann, guyyaa qiyaama Rabbiin ijaan akka argamu hadiisa fi Qur’aanni irratti wali galee jira.

Ahlu-Sunnaan argaa Rabbi ni dhugoomsan shakkii osoo hin goone.

BOQONNAA AHLUS-SUNNAA WAL JAMAA’AAN TUUTTAN BIROORRAA JIDDUU JIREEYSA TAHU IBSU

إِلَى أَمْثَالِ هَذِهِ الْأَحَادِيثِ الَّتِي يُخْبِرُ فِيهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ رَبِّهِ بِمَا يُخْبِرُ بِهِ؛ فَإِنَّ
الْفِرْقَةَ النَّاجِيَةَ أَهْلَ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ يُؤْمِنُونَ بِذَلِكَ؛ كَمَا يُؤْمِنُونَ بِمَا أَخْبَرَ اللَّهُ بِهِ فِي كِتَابِهِ؛ مِنْ غَيْرِ تَحْرِيفٍ
وَلَا تَعْطِيلٍ، وَمِنْ غَيْرِ تَكْيِيفٍ وَلَا تَمَثِيلٍ؛ بَلْ هُمْ الْوَسْطُ فِي فِرْقِ الْأُمَّةِ؛ كَمَا أَنَّ الْأُمَّةَ هِيَ الْوَسْطُ فِي الْأُمَّمِ؛
Hadiissan kana fakkaatan kan Rasuulli isa keessatti

Rabbi isaatirraa odeesse, Tuutti nagaya baatu taate Ahlu-Sunnaa wal-jamaa’aan ni dhugoomsan, Akkuma waan Rabbiin Qur’aana isaa keessatti odeesse dhugoomsanitti, jijiruu fi lakkisuu, akkaataa itti godhuu fi fakkeesuun maleetti.

Tuuta ummata [Muhammad صلى الله عليه وسلم] keessaa Ahlu-Sunnaan Filamtuudha (jidduu jireeysa), akkuma ummanni [Muhammad صلى الله عليه وسلم] ummata dabre hundarraa jidduu jireeysa taatetti.

فَهُمْ وَسْطُ فِي بَابِ صِفَاتِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى بَيْنَ أَهْلِ التَّعْطِيلِ الْجَهْمِيَّةِ، وَأَهْلِ التَّمَثِيلِ الْمُسَبِّهَةِ؛

Ahlu-Sunnaan jiddu jireesa waa'ee sifa Allaahaa keessatti, inni qulqullaawee, ol tahee.

[sifa Allaahaa keessatti] tuuta Jaahmiyyaa [sifa Rabbii] didduu fi tuuta Mushabbihaa [sifa Rabbii uumamatti] fakkeesitu Jiddutti taatuudha.

IBSA.

Jaahmiyyaan:- tuuta namticha Jaahm Ibni Safawaan ja'amu jala deemtu, tan Rabbii qulqulleessina jettee maqaa fi sifa Rabbii guututti lakkiftu.

Akka yaada Isaaniitti Rabbiin maqaa fi sifa qaba yoo jenne, uumamatti isa fakkeesine jechuudhaan, waan Rabbiin ifiin yaamee fi Ergamaan Isaa Isaan yaame hunda warra didu.

Mushabbahaan:- tuuta Rabbiif sifa sabachiisuu keessa daangaa dabarte. Akka yaada isaanitti Rabbiin uumamaan wal fakkaata, fakkeenyaaf: Rabbiin fuula ni qaba, garuu fuula akka namaati, harki Rabbiitis tan akka uumamaati jechuun daangaa dabran.

Ahlu-Sunnaan akka jaahmiyyaatti sifa Rabbii hin dhabasiisan akkasumas akka Mushabbahaatti sifa Rabbii tan uumamaatti hin fakkeessan, garuu akki ja'an: Rabbiin sifa Isaan malte qaba, uumaa ifiif uume hin fakkaatu akkuma Qur'aanaa fi Hadiisa keessatti dhufe.

Kanaaf Ahlu-Sunnaan waa'ee maqaa fi Sifa Rabbii keessatti jidduu Jaahmiyyaa fi Mushabbahaati jiran.

وَهُمْ وَسَطٌ فِي بَابِ أفعالِ اللَّهِ بَيْنَ الْجَبَرِيَّةِ وَالْقَدَرِيَّةِ.

Ammallee Isaan jiddu jireessa waa'ee dalagaa Allaahaa keessatti, jidduu Jabriyyaa fi Qadariyyaatti.

IBSA.

Jabriyyaan: tuuta dalagaa Rabbiif sabachiiftu, garuu daangaa dabartee gabarran waan dalagan hunda Rabbii dalage jetti, namni waan hojjatu hunda waan Rabbiin itti dirqeef malee namni filannoo isaatiin hin hojjanne ja'an. Akka isaan ja'an kanatti namni tokko yoo hate, Rabbiitu hate jechudha, Rabbiin waan isaan jedhanirraa qulqullaawee jira.

Ahbaashni tuuta jabriyyaati waliin akka tokkootti amanan. Sheekul-fitinaan “Rabbin kaafira dirqamaan akka kaafira tahu isa godhe” ja’a. daliilul-qawiim: 94 , sariihul-bayaan: 43

Qadariyyaan: tuuta dalagaa gabarranii sabachiisuu keessatti honga dabartu, akki isaan ja’an: gabarran dalagaa isaanii ifiif uuman, fedhiin Rabbiin waan isaan dalagan keessa hin jirtu ja’anii daangaa dabran. Rabbiin waan isaan dalagan hin beeku hanga isaan dalaganitti ja’an.

Ahlu-sunnaan akki ja’an: Rabbiin gabarranii fi dalagaa isaanii Isaatu uume, gabarran waan dalagan hunda fedhii fi beekkumsa Rabbiitiin dalagan, garuu gabarran waan dalagan fedhii fi filannoo isaaniitin dalagan. Fedhii isaanii sanii fi dalagaa isaanii Rabbiitu uume.

وَفِي بَابِ وَعِيدِ اللَّهِ بَيْنَ الْمُرْجَةِ وَالْوَعْدِ مِنَ الْقَدَرِ وَغَيْرِهِمْ.

Ammas waa’ee akkekachisa (Azaabaan sodaachiisuu ykn baallama qixaaxaa) Allaahaa keessatti Murji’aa fi Wa’iidiyyaa Qadariyyaarraa taatee fi tuuttan biroo jidduutti [taatuudha Ahlu-Sunnaan].

IBSA.

Murji’aan akki jettu: namni amane cubbuu gurguddoo yoo dalage ajaja Rabbiirraa hin bahu Iimaanni Isaa guutuudha ammas cubbuu dalagu hundaaf Rabbiin Isa hin adabu (hin qixaaxu) ja’anii nama cubbuu dalaguuf daangaa bahanii laaffissan.

Ahbaashni amantiin isaani akka tuuta Murji’aa tana. Abdallahi harari “namni tokko Islaama tahuuf, qalbiin dhugoomsinaan gahadha. Afaaniin dubbachuu fi Hojjiin dirqamaa miti” ja’a. daliilul-qawiim, fuula 7

Wa’iidiyyaan akki jettu: namni amane cubbuu hojjatee osoo hin towbatin yoo du’e, Azaaba keessaa hin bahu, akkuma nama kaafiraati ja’anii nama cubbuu dalagurraa Iimaana guututti fudhan.

Garuu Ahlu-Sunnaan jidduu tuuta lamaan daangaa dabartuu taatee keessatti tahan, namni cubbuu dalage cubbaawaadha, ajaja Rabbiirraa bahaadha, akkasumas Rabbiin yoo fedhe cubbuu inni dalageef Isa adaba, yoo fedhe Isaaf dhiifama godha, murtiin isaa fedhii Rabbiin keessa jira.

Ammallee Ahlus-Sunnaan nama cubbuu dalagu Iimaana guututti Isarraa hin fuudhan, garuu akki ja’an: Iimaana ni qaba garuu Iimaanni Isaa dadhabaadha, irrataadha.

وَفِي بَابِ أَسْمَاءِ الْإِيمَانِ وَالَّذِينَ بَيْنَ الْحُرُورِيَّةِ وَالْمُعْتَزَلَةِ، وَبَيْنَ الْمُرْجَةِ وَالْجَهْمِيَّةِ.

Waa’ee maqoolee Iimaanaa fi diinaa (Amantii) keessatti Haruuriyyaa fi Mu’tazilaa ammas murji’aa fi Jahmiyyaa jiddutti taatuudha.

IBSA.

Sheekul Islaam Ibnu Teymiyyaan bakka tanatti wanni ja’uu fedhe, namaaf Iimaana akka qabu murteessuuf ammas maqaa Islaama ja’u kana namaaf murteessuuf akkasumas Kaafirummaa namarratti murteessuu fi ajaja Allaaharraa bahaa nama godhuuf Ahlus-Sunnaan jiddu-gala jechuu itti fedhe.

Haruuriyyaan Khawaarijaadha, wanni maqaa Haruuriyyaatiin yaamaniif bakki dura itti argaman ganda Haruurii ja’amu waan taheef.

Khawaarijaan: nama cubbuu gurguddoo dalagu hundaan, Kaafiraa Azaaba keessaa hin bahu ja’an. Kanaaf nama Islaama hedduu Kaafira jechuun ajjeesan.

Mu’tazilaan: namni cubbuu dalagu Kaafirallee miti, Islaamallee miti garuu jidduu kaafirummaa fi jidduu Islaamummaa keessa jira ja’an. Ammoo yoo du’e Azaaba seene hin bahu akkuma kaafiratti Azaaba keessa tura ja’anii Khawaarijaa wajjiin irratti wali galan.

Murji’aa fi Jaahmiyyaan: namni amane cubbuu dalaguun humaa isa hin gootu ja’anii laaffisan. Isaan biratti Iimaana jechuun qalbiin dhugoomsu qofa, dalagaan Iimaana keessa hin seentu.

kanaaf Iimaanaa waliin cubbuu fedhe yoo dalage hin adabamu ja’anii amanan.

Ahbaashni akka jara Murji’aa fi Jaahmiyyaa kana amanan, Abdallahi harari namtichi ja’amu kan amantii haarawa tana uume akkana ja’a: “namni tokko umrii isaa keessatti yeroo takka laa illaah ilallaah jedhee, san booda cubbuu hunda yoo dalage, ammallee waan Rabbiin dirqama irratti godhe takkallee yoo hojjatuu baate, inni sun Islaama ja’ama. Kanaaf isaa biratti salaata,

soomana, zaka'a fi dirqamoota biraa hunda dhiisuun Islaama tahuurraa nama hin dhowwitu.

Daliilul-qawiim, fuula: 9-10, Bughyatu-xaalib, fuula: 51

Ahlu-Sunnaan jiddu jara kanaati jiran, namni cubbuu dalageef kaafira hin tahu, garuu cubbuu Isaatiif ni adabama yoo Rabbiin dhiifama godheef malee, ammallee Azaaba keessatti akka Kaafiratti hin hafu adabamee Azaaba keessa Rabbiin Isa baasa.

Akka Murji'aa fi Jaahmiyyaatti Iimaana guutuudhaan isa hin yaaman, garuu Iimaana irruu qaba ammallee nama cubbuu gurguddoo dalaguun ajaja Rabbiirraa kan bahe ja'aniin malee kaafira hin ja'aniin akka khawaarijaatti.

وَفِي أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ الرَّافِضَةِ وَالْخَوَارِجِ.

Sahaabaa Rasuula Allaahaa صلى الله عليه وسلم keessatti Raafidaa fi khawaarijaa jiddutti taatuudha.

IBSA.

Raafidaan: tuuta amma shii'aa ja'amuun beekkamtu tanarraa tuuta taate, Isaan warra aanaa Rasuulaa صلى الله عليه وسلم kan akka Aliyyii fi Ilmaan Isaa, hunda isaanii Rabbiin irraa haa jaalatu, ni jaalanna jechuun sadarkaa isaanii Sahaabaa biroorra caalchisanii daangaa dabarsan, garuu Sahaaboota hafan hunda ni jibban, keessaa akka addatti Abuu Bakri, Umar fi Usmaan ni arrabsan inumaa gariin isaanii kaafira ja'aniin.

Ahbaashni akka tuuta Raafidaatti Sahaaba hedduu arrabsan, keessaafuu Mu'aawiyaa Rabbiin irraa haa jaalatu, arrabsuun akka waan dirqamaatti laallama Ahbaasha biratti.

Abbaan Ahbaashaa Abdallahi harariin kitaaba isaa irra hedduu keessatti Mu'aawiyaa fi sahaaboota isa waliin turan balaalefatu malee dhisee hin beeku.

Sheekni fitnaa kun akkana ja'a: *"mu'aawiyaa fi warri isa waliin jiran midhaa dalagan, ajaja Allaaharraa bahanii jiran"* kitaaba isaa maqaalatu-sunniyyaa, fuula: 327

“mu’aawiyaan lola Aliyyi wajjiin godhe keessatti wanni inni barbaadu mootummaa fi adunyaa aragatuudha” kitaaba isaa maqaalatu-sunniyyaa, fuula: 327-328

“mu’aawiyaan horii namaa miidhaan nyaatutti nama ajaja” kitaaba isaa izhaarul-aaqiidati-sunniyyaa, fuula: 182

Khawaarijaan ammoo faallaa Raafidaa fi Ahbaashaati Isaan Aliyyi Ibni Abi Xaalibi fi Sahaaboota isa waliin turan hedduu kaafira jechuudhaan Isaaniin lolanii dhiiga Muslima hedduu halaal godhatan.

Ahlu-Sunnaan akka jara kana lamaanii hin ja’an, garuu Isaan Sahaabaa hunda ni jaalatan sadarkaa isaanii nama hundarra ni caalchisan, eega Anbiyyaatii Sahaabaan irra caalaa ummataatti ja’anii amanan.

Warri salafaa rakkoo sahaabaa jiddutti argamte dhiisanii, sadarkaa sahaabaa qofa dubbachuu irratti waliigalanii jiran. Sanirraa:-

Imaam Abu haniifaan akki ja’an: *“sahaabaa Rasuulaa صلى الله عليه وسلم hunda ni jaalanna waan gaariin malee isaan hin dubbannu.”* Kitaaba Isaa fiqhul-Akbar, fuula: 8

Imaamu Humeeydiin akki ja’an: *“namni tokkolleen hin amanu sahaabaaf araarama Rabbii kadhatu malee, namni sahaabootarraa Sahaaba tokko arrabse ykn xiqqeese, suni nama Ahlu-Sunnaatii miti.”* Kitaabaa isaa Usuulu-Sunnaa, fuula:1

Sheek Abdulqaadir Jeeylaaniin akki je’e: *“warri Ahlu-Sunnaa lola sahaabaa jiddutti argame fi dogongora sahaaba akka hin dubbine fi akka sadarkaa isaan qofa dubbatan irratti waliigalanii jiran akkasumas dubbii sahaabaa jiddutti argamte murtii isii Rabbiif dhiisan.”* Kitaaba Al-ghuniyatu-lixaalibil-haq, fuula: 79

Abuu ja’far Ax-xahaawiin akki ja’an: *“sahaaba Rasuulaa صلى الله عليه وسلم hunda ni jaalanna, tokko keessaa jaalannee daangaa hin dabaru ammallee tokko isaan keessaa jibbinee irraa hin qulqulloynu. Nama isaan jibbu ni jibbina, nama waan hamtuun isaan dubbatullee ni jibbina. Nuti waan gaariin malee isaan hin dubbannu. Isaan hunda jaalachuun Islaamummaa fi iimaana. Isaan jibbuun kufrummaa fi munaafiqummaadha.”* Aaqiidatu-Xahaawiyyaa, fuula12

BOQONNAA ARSHIIRATTI OL TAHUU FI GABARRAN WALIIN JIRAACHUU RABBII SABACHIISU.

فَصَلِّ: وَقَدْ دَخَلَ فِيمَا ذَكَرْنَاهُ مِنَ الْإِيمَانِ بِاللَّهِ الْإِيمَانُ بِمَا أَخْبَرَ اللَّهُ بِهِ فِي كِتَابِهِ، وَتَوَاتَرَ عَنِ رَسُولِهِ،
وَأَجْمَعَ عَلَيْهِ سَلَفُ الْأُمَّةِ؛ مِنْ أَنَّهُ سُبْحَانَهُ فَوْقَ سَمَاوَاتِهِ، عَلَى عَرْشِهِ، عَلَى عَلِيٍّ خَلْقِهِ، وَهُوَ سُبْحَانَهُ مَعَهُمْ
أَيْنَمَا كَانُوا، يَعْلَمُ مَا هُمْ عَامِلُونَ؛

Dhugumatti Allaahatti amanurraahi [jennee] waan dubbanne keessa
seene jira: Waan Allaahaan kitaaba isaa keessatti odeessetti
[amanuun], ammas [hadiisa keessatti] waan Rasuularraa karaa
hedduun dhufee fi waan [Salafni] dura dabroon ummataa kana irratti
waliigalanitti amanuun.

Sunis Allaahaan samiiwwani olitti jirachuu, Arshii isaatirratti ol
tahuu [amanuudha], [Rabbiin] uumaa isaatti ol jiraachuu
[amanuudha], ammallee [Rabbiin] bakka argaman hundatti
beekkumsa isaatiin isaanii waliin jiraa [amanuudha], waan isaan
dalagan hunda ni beekaa [amanuudha].

IBSA.

Rabbiin Arshirratti ol tahu Qur'aana, Hadiisa Rasuulaatii fi waliigali
ummata salafaa kan nu dura dabran irratti waliigalanii jiran. kanaaf itti
amanuun dirqama.

Rabbiin ol tahuu isaatii wajjiin bakka hundatti beekkumsaa fi argaan
gabarran isaatii waliin jira jechuu irratti waliigalani jiran.

Ibsa ol tahinsa Rabbii akka gaaritti dubbadhe bira dabaree jirra namni
fedhe itti deebi'ee laalu ni danda'a. fuula 48-55, 68-69

كَمَا جَمَعَ بَيْنَ ذَلِكَ فِي قَوْلِهِ: هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَىٰ
الْعَرْشِ ۚ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا ۗ وَهُوَ
مَعَكُمْ أَيَّنَمَا كُنْتُمْ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤٨﴾

Akkuma [Rabbiin] jidduu ol tahinsa Isaatii fi gabarran isaa waliin jiraachuu isaa walitti qabee dubbate, jecha isaa keessatti:

{Inni isa uume samiiwanii fi dachii qixa guyyaa jahaa keessatti, eegas Arshiirratti ol tahe. Inni ni beeka waan dachii keessa seenuu fi waan isirraa bahu, ammallee waan samiirraa bu'uu fi waan isii keessa ol korus [ni beeka], Inni isin waliin jira bakka argamtan hundatti beekkumsa isaatiin. Allaahaan waan isin hojjattan argaadha.}

Al-Hadiid: 4

IBSA.

Ayata tana keessatti Rabbiin Arshiirratti ol tahuu fi gabarran isaa waliin jiraachuu isaa walitii qabe dubbate. Kanaaf itti amanuun dirqama akkuma inni ifiin yaame kanatti. Qooda kana Ballinaan ibsine jira itti deebi'ii laali qooda wajjiin jireenya Rabbi keessatti.

وَلَيْسَ مَعْنَى قَوْلِهِ: ﴿ وَهُوَ مَعَكُمْ ﴾ أَنَّهُ مُخْتَلِطٌ بِالْخَلْقِ؛ فَإِنَّ هَذَا لَا تُوجِبُهُ، اللَّغَةُ، بَلِ الْقَمَرُ آيَةٌ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ مِنْ أَصْغَرِ مَخْلُوقَاتِهِ، وَهُوَ مَوْضُوعٌ فِي السَّمَاءِ، وَهُوَ مَعَ الْمُسَافِرِ وَغَيْرِ الْمُسَافِرِ أَيْنَمَا كَانَ. وَهُوَ سُبْحَانَهُ فَوْقَ عَرْشِهِ، رَقِيبٌ عَلَى خَلْقِهِ، مُهَيِّمٌ عَلَيْهِمْ، مُطَّلِعٌ عَلَيْهِمْ إِلَى غَيْرِ ذَلِكَ مِنْ مَعَانِي رَبُّوبِيَّتِهِ. وَكُلُّ هَذَا الْكَلَامِ الَّذِي ذَكَرَهُ اللَّهُ — مِنْ أَنَّهُ فَوْقَ الْعَرْشِ وَأَنَّهُ مَعَنَا — حَقٌّ عَلَى حَقِيقَتِهِ، لَا يَحْتَاجُ إِلَى تَحْرِيفٍ، وَلَكِنْ يُصَانُ عَنِ الظُّنُونِ الْكَاذِبَةِ؛ مِثْلَ أَنْ يُظَنَّ أَنَّ ظَاهِرَ قَوْلِهِ: ﴿ فِي السَّمَاءِ ﴾، أَنَّ السَّمَاءَ تُظَلُّهُ أَوْ تُقَلُّهُ، وَهَذَا بَاطِلٌ بِإِحْمَاعِ أَهْلِ الْعِلْمِ وَالْإِيمَانِ؛ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ، وَهُوَ يُمَسِّكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا، وَيُمَسِّكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ؛ إِلَّا بِإِذْنِهِ، وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ.

Hiikkaan jecha Allaahaa: { “Inni isin waliin jira” } ja’u Rabbiin uumaamatti laaqame jechu miti, Akkas jechuu san lugaan (afaan) itti hin qajeelchu. Jiini (baatiin) mallattoo, mallattoolee Allaahaarraa tahe tokko, irra xiqqaa uumaa isaati, ammas inni samii keessa kaayamaadha, garuu inni nama karaa deemuu fi kan biyya jiruu waliin jira bakka argame hundatti.

IBSA.

Eega jiini xiqqaan kun bakka hundatti nama waliin jiraate, Rabbiin guddaan akkamitti hin jiraanne? Rabbiin uumaa isaa tana hunda ni arga, beekkumsa isaatiin bakka hundatti isaan wajji jira.

Rabbiin inni qulqullaawee, Arshii oli jira, uumaa isaa ni eega, murteesaadha (mootiidha) isaanirrati, ammallee argaadha (quba qabaataadha) isaanirratti, [akkuma kana] hiikkaa Rabbiyyummaa (Gooftummaa) isaatirraa waan kana malee jiru [hunda Ahlus- sunnaan itti amanan].

Jechoonni Allaahaan dubbate hundi: Inni Arshiirratti ol tahuu fi nuu waliin jiraachuun isaa dhugaadha, haqiiqaa isaarratti tahaadha (akkuma dubbate sani), hiikkaa isaa jijjiruutti hin haajamu, garuu ni tiyfama herreggii (seetee) kijibaatirraa. Fakkeenyaaf zaahirri (mullataan) jecha Rabbii: { “*inni samiirra jira*” } jedhu kun, samiin isaaf gaaddiseesiti ykn isa baa’atti ja’anii herreguun dogongora, waliigala warra beektootaa fi warra Iimaana qabu biratti. Allaahaan [waan uume hundarra guddaadha akkuma inni ifiin jedhe]

{ballattee jirti kursii (barcumaan) isaa samiiwwanii fi dachii.}

Al-Baqaraa: 255

{Inni samiiwwanii fi dachii deemurraa ni qaba.} Faaxir: 41

{Inni samii ni qaba dachiirratti akka hin kufne hayyama isaatin maleetti.} Ar-Ruum: 25

IBSA.

Rabbiin akka ol tahee fi bakka hundatti gabarran wajjiin akka jiru nuuf himee jira ammas Ergamaan Rabbii nuuf himee jira, warri beekkumsaa fi Iimaanaan nu dura dabran hundi irratti waliigalani jiran. Kanaaf itti amanuun dirqama.

Rabbiin waan uumaa tahe hundarra guddaadha, barcumaan ykn bakki Rabbiin hirpa isaa kaayu samii fi dachii hundarra guddoodha. Duuba

akkamitti samiin isaan marsiti? Akkamitti samiin isa ba’atti ykn gaaddisa isaa taati ja’ame herregama?

Rabbiin waan uume takkatti hin haajamu, kanaaf akkas herreguun dogongorra guddaadha. Rabbiin samii ni qaba akka dachiirratti hin kufne. Uumaan isaa hundi isatti haajamti, inni itti hin haajamu.

BOQONNAA WAA’EE DHIHEENYA RABBII IBSU.

فَصَلِّ: وَقَدْ دَخَلَ فِي ذَلِكَ الْإِيمَانَ بِأَنَّهُ قَرِيبٌ مُّجِيبٌ؛ كَمَا جَمَعَ بَيْنَ ذَلِكَ فِي قَوْلِهِ: ﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ﴾ الآية، وَقَوْلِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((إِنَّ الَّذِي تَدْعُونَهُ أَقْرَبُ إِلَيَّ أَحَدِكُمْ مِّنْ عُنُقِ رَاحِلَتِهِ)). وَمَا ذُكِرَ فِي الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ مِنْ قُرْبِهِ وَمَعِيَّتِهِ لَا يُنَافِي مَا ذُكِرَ مِنْ عُلُوِّهِ وَفَوْقِيَّتِهِ؛ فَإِنَّهُ سُبْحَانَهُ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ فِي جَمِيعِ نُعُوتِهِ، وَهُوَ عَلِيٌُّّ فِي دُنُوِّهِ، قَرِيبٌ فِي عُلُوِّهِ.

[waan Rabbiin ifiin yaame] san keessa seenee jira Rabbiin dhihaataa fi gabarraniif kan awwaatu tahu isaa amanuun. Akkuma [Rabbiin] jidduu sanii walitti qabee dubbate, jecha isaa keessatti:

{yeroo gabarran kiyya Anarraa si gaafatan, Ani dhihoodha, isa na kadhateef nin awwaadha [ja’in].}

Al-baqaraa: 186

Ammas [ragaan] jecha Rasuulaati صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ((“Inni isin yaammattan (kadhattan) gama tokkoo keessanii morma yaabbii isaatirra **itti dhihaataadha.**”))

Dhiheenya fi gabarran wajjiin jiraachuu isaatirraa wanni Qur’aanaa fi Hadiisa keessatti dubbatame, ol tahuu fi gubbaa jiraachuu isaatirraa waan dubbatame hin dhabamsiisu (hin faalleesu).

Sababaan isaa Inni qulqullaawee, wanni takkalleen fakkaataa isaa hin taane, sifa isaa hunda keessatti.

Inni ol tahaadha, dhihaatuu isaatii wajjiin, dhihaataadha ol tahuu isaatii wajjiin.

IBSA.

Rabbiin gabarraniif dhihoodha, waan isaan itti jiran ni arga, kadhaa isaanii ni dhagaha, kanaaf dhiheenya isaa kan Qur'aanaa fi Hadiisa keessatti dhufe kana amanuun dirqama.

Ahlus-sunnaan akkuma Rabbiin ifiin ja'e kana amanan, garuu dhiheenya isaa, arshirratti ol tahuu isaa hin faalleesu, sababaan isaatis Rabbiin waan uume kana hundarra guddaadha, dachii fi samiin hundi harka isaa keessatti akka firii xaafiiti.

BOQONNAA QUR'AANNI JECHA ALLAHAHA AKKA TAHE AMANUUN DIRQAMA TAHUU ISAA IBSUU.

وَمِنَ الْإِيمَانِ بِاللَّهِ وَكُتُبِهِ الْإِيمَانُ بِأَنَّ الْقُرْآنَ كَلَامُ اللَّهِ، مُنَزَّلٌ، غَيْرُ مَخْلُوقٍ، مِنْهُ بَدَأَ، وَإِلَيْهِ يَعُودُ، وَأَنَّ اللَّهَ تَكَلَّمَ بِهِ حَقِيقَةً، وَأَنَّ هَذَا الْقُرْآنَ الَّذِي أَنْزَلَهُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ كَلَامُ اللَّهِ حَقِيقَةً، لَا كَلَامَ غَيْرِهِ. وَلَا يَجُوزُ إِطْلَاقُ الْقَوْلِ بِأَنَّهُ حِكَايَةٌ عَنِ كَلَامِ اللَّهِ، أَوْ عِبَارَةٌ؛ بَلْ إِذَا قَرَأَهُ النَّاسُ أَوْ كَتَبُوهُ فِي الْمَصَاحِفِ؛ لَمْ يَخْرُجْ بِذَلِكَ عَنْ أَنْ يَكُونَ كَلَامَ اللَّهِ تَعَالَى حَقِيقَةً، فَإِنَّ الْكَلَامَ إِنَّمَا يُضَافُ حَقِيقَةً إِلَى مَنْ قَالَهُ مُبْتَدِئًا، لَا إِلَى مَنْ قَالَهُ مُبَلِّغًا مُؤَدِّيًا. وَهُوَ كَلَامُ اللَّهِ؛ حُرُوفُهُ، وَمَعَانِيهِ؛ لَيْسَ كَلَامُ اللَّهِ الْحُرُوفَ دُونَ الْمَعَانِي، وَلَا الْمَعَانِي دُونَ الْحُرُوفِ.

Ammas Allaahaa fi kittaabboota isaatti amanurraa:-

Qur'aanni jecha Allaahaati, kan inni buuse [Makhluuqa] uumamaa miti, isarraa eegale gama isaa deebi'a, ammallee Allaahaatu dhugaadhan Qur'aana dubbate.

Ammas Qur'aanni Rabbiin nabi Muhammad صلى الله عليه وسلم irratti buuse kun dhugaadhaan jecha Allaahaati, jecha nama birootii mit.

Qur'aanni jecha Allaahaatirraa odeefamaadha ykn hiikkaa jecha isaati (ja'anii) dubbii gad lakkisuun hin tahu.

Yeroo namni isa dubbisee fi xalayaa keessatti isa barreesse, [dubbisuu fii barreesuu] saniin jecha Allaahaa ol tahee dhugaadhaan tahirraa hin bahu. Dubbiin isa dura dubbatetti irkifama, gama isa [dubbii san] geysuu fi dabarsuuf dubbatee osoo hin taane.

Qur'aanni jecha Allaahaati qubee isaatii fi hiikkaan isaatis. Jechi Allaahaa qubee hiikkaa hin qabnee miti, hiikkaa qubee hin qabnee miti.[qubee fi hikkaan Qur'aanaa hundi jecha Rabbiiti]

IBSA.

Ahlus-sunnaan Qur'aanni amma Muslimni hunda Adunyaa guuturraa qara'u kun, jecha Rabbiiti ja'ani amanan, akkasitti amanuun dirqama.

Rabbiin Qur'aanni akka jecha Isaa tahe dubbatee jira, Ergamaan Rabbii nagayaa Rahmanni Isarratti haa jiraatuu Qur'aanni akka jecha Allaahaa tahe nuuf himee jira, akkasumas ummanni Islaamaa Sahaabootarraa hanga Arratti Qur'aanni akka jecha Rabbii tahe irratti waliigalanii jiran.

Rabbiin sagalee isaatin Jibriilitti dubbate, Jibriil ammoo Nabi Muhammad dhageesise, Nabi Muhammad Sahaaboota dhageesise.

Qubee Qur'aana keessatti barreefante hunda Rabbiitu dubbate.

BOQONNAA MU'MINTOONI RABBII ISAANII AKKA ARGAN DHUGOOMSUUN DIRQAMA TAHUU IBSU.

وَقَدْ دَخَلَ أَيْضًا فِيمَا ذَكَرْنَاهُ مِنَ الْإِيمَانِ بِهِ وَبِكُتُبِهِ وَبِمَلَائِكَتِهِ وَبِرُسُلِهِ: الْإِيمَانُ بِأَنَّ الْمُؤْمِنِينَ يَرَوْنَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَيَانًا بِأَبْصَارِهِمْ كَمَا يَرَوْنَ الشَّمْسَ صَحْوًا لَيْسَ بِهَا سَحَابٌ، وَكَمَا يَرَوْنَ الْقَمَرَ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَا يُضَامُونَ فِي رُؤْيَيْهِ. يَرَوْنَهُ سُبْحَانَهُ وَهُمْ فِي عَرَصَاتِ الْقِيَامَةِ، ثُمَّ يَرَوْنَهُ بَعْدَ دُخُولِ الْجَنَّةِ؛ كَمَا يَشَاءُ اللَّهُ تَعَالَى.

Ammallee Allaahatti amanurraa, kittaabban isaatti amanurraa, malaaykoota isaatti amanurraa, ergamtoota isaatti amanurraa jennee waan dubbanne keessa, Dhugumatti seenee jira:

Warri amane Rabbi ni arga, guyyaa qiyaamaa [keessatti] argaa dhugaa, ija isaaniitin, akkuma aduu duumeesarraa qullaa taate arganitti, ammallee akkuma ji'a goobane [halkan kudha-afurii] arganitti, kan walitti hin dhiphifne isa arguu keessatti.

Dirree qiyaamaa keessa haala jiraniin isa argan, ammas jannata erga seenanii isa argan, akka Allaahaan ol tahe fedhutti.

IBSA.

Guyyaa qiyaamaa warri amane Rabbii Isaanii ni argan akka inni fedhetti, itti amanuun dirqama shakkiin maleetti.

Guyyaa qiyaama yeroo lama Rabbi argan, tokkoffaan: diree qiyaamaatti, lamaffaa: jannata eega seenan isa argan.

BOQONNAA GUYYAA QIYYAAMATTI AMANUUN DIRQAMA TAHUU IBSU.

فَصَلِّ: وَمِنَ الْإِيمَانِ بِالْيَوْمِ الْآخِرِ الْإِيمَانُ بِكُلِّ مَا أَخْبَرَ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِمَّا يَكُونُ بَعْدَ الْمَوْتِ، فَيُؤْمِنُونَ بِفِتْنَةِ الْقَبْرِ، وَعَذَابِ الْقَبْرِ وَنَعِيمِهِ. فَأَمَّا الْفِتْنَةُ؛ فَإِنَّ النَّاسَ يُمْتَحَنُونَ فِي قُبُورِهِمْ، فَيُقَالُ لِلرَّجُلِ: مَنْ رَبُّكَ؟ وَمَا دِينُكَ؟ وَمَنْ نَبِيُّكَ؟

فِيثَبَّتُ اللَّهُ الدِّينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ، فَيَقُولُ الْمُؤْمِنُ: رَبِّيَ اللَّهُ، وَالْإِسْلَامُ دِينِي، وَمُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبِيِّ. وَأَمَّا الْمُرْتَابُ؛ فَيَقُولُ: هَاهُ هَاهُ؛ لَا أَدْرِي، سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُهُ، فَيَضْرَبُ بِمِرْزَبَةٍ مِنْ حَدِيدٍ، فَيَصْبِحُ صَبِيحَةً يَسْمَعُهَا كُلُّ شَيْءٍ؛ إِلَّا الْإِنْسَانَ، وَلَوْ سَمِعَهَا الْإِنْسَانُ؛ لَصُعِقَ.

ثُمَّ بَعْدَ هَذِهِ الْفِتْنَةِ إِمَّا نَعِيمٌ وَإِمَّا عَذَابٌ، إِلَى أَنْ تَقُومَ الْقِيَامَةُ الْكُبْرَى، فَتَعَادُ الْأَرْوَاحُ إِلَى الْأَجْسَادِ.
Guyyaa qiyaamaatti amanuu jala wanni seenu:-

Waan Nabiyyiin صلى الله عليه وسلم odeesse hundatti amanuudha, waan du'a booda argamurraa.

[Ahlus-sunnaan] gaafii qabrii, Azaabaa fi qanani isii ni aman.

Duuba Qormaanni qabrii: ilmi namaa hundi ni qoratama qabrii isaa keessatti, ilma namaatiin ni ja'ama: "Rabbiin kee eenyu? amantiin kee maali? Nibiyyiin kee eenyu?".

Allaahaan warra amane ni sabachiisa jecha sabattuudhaan, jiruu addunyaa fi akhiraa keessatti.

Ni ja'a inni amanaa tahe (Mu'minni) "Rabbiin kiyya Allaahaa, amantiin kiyya Islaama, Nabiyyiin kiyya Muhammad صلى الله عليه وسلم."

Garuu inni shakkaan akki ja'u "Haa! Haa! Ani hin beeku, namni waan ja'un dhagahee ja'e."

Duuba isa tuman burusha sibiilaatiin, ni iyya, iyyensa wanni hundi dhagahu, ilma namaa malee, osoo ilmi namaa dhagahe silaa gaggabee [du'a].

Qormaata kana booda, qananii ykn Azaaba, hanga qiyaamaa guddoon dhaabbattutti, ammas hanga Ruuhin (lubbuun) qaamatti defamtutti.

IBSA.

Guyyaa qiyaamaatti amanuun utubaa ykn hundee Iimaanaati, sanirraa waan qabrii keessatti nama qunnamu kan Ergamaan Rabbii صلى الله عليه وسلم nuuf hime itti amanuun dirqama. Xinxalliidhaan itti gahuun hin danda'amu Rabbiitu Ergamaa Isaa صلى الله عليه وسلم beeksise, kanaaf Ahlus-Sunnaan gaafii qabriitii fi waan isii keessatti nama qunnamu, Azaaba fi qananii isii hunda ni dhugoomsan.

QOODA QIYAAMA GUDDITTIRRA DUBBATU

وَتَقُومُ الْقِيَامَةُ الَّتِي أَحْبَرَ اللَّهُ بِهَا فِي كِتَابِهِ، وَعَلَى لِسَانِ رَسُولِهِ، وَأَجْمَعَ عَلَيْهَا الْمُسْلِمُونَ. فَيَقُومُ النَّاسُ مِنْ قُبُورِهِمْ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ حُفَاةً عُرَاةً غُرْلًا، وَتَدْنُو مِنْهُمْ الشَّمْسُ، وَيُلْجِمُهُمُ الْعَرَقُ. فَتَنْصَبُ الْمَوَازِينُ، فَتُوزَنُ بِهَا أَعْمَالُ الْعِبَادِ ﴿فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ ﴿١٢﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ﴾ ﴿١٣﴾. وَتُنَشَّرُ الدَّوَابُّ، وَهِيَ صَحَائِفُ الْأَعْمَالِ، فَأَخِذْ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ، وَأَخِذْ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ أَوْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِهِ كَمَا قَالَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى: وَكُلُّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَبْعَهُ فِي عُنُقِهِ ۗ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنْشُورًا ﴿١٤﴾ أَقْرَأَ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا ﴿١٥﴾

Qiyaamaan Allaahaan kitaaba isaa keessattii fi aarraba ergamaa isaatirratti dubbate, ammallee tan muslimtoonni irratti waliigalan ni dhaabbatti.

Ilmaan namaa ka'anii dhaabbatan qabrii isaanittirraa, Rabbii Aalamaatiif miila qullaa, qaama qullaa, fi kan kitaannattin haala

tahanin; aduun isaanitti gadi-dhiyaatti, hurkaan (dafki qaamaa bahu) isaan cancala (isaan liqmsa).

Duuba madaalli (miizaanni) ni kaayama, dalagaan gabarranii isaan madaalamti.

[Akkuma Allaahaan dubbate]:

{Isaannan madaalli [dalagaa gaarii] isaanii ulfaatte, ormi suni milkaawoodha. [Ammoo] isaannan madaalli [dalagaa gaarii] isaanii salphatte (haffallatte), ormi sun warra lubbuu ofii hongesse [ibidda] jahannam keessa turoodha.}

Al-mu'minuun: 102-103

Galmeen ni banamti, isiin kitaaba dalagaan [ilma namaa] keessatti galmeefamte.

Kitaaba isaa kan mirgaan fudhatuu jira, ammallee kitaaba isaa bitaan ykn duyda duuba isaatiin kan fudhatuu jira.

Akkuma Rabbiin ja'e:

{Ilma namaa huda qabsiifnee jirra, dalagaa isaa morma isaatirratti, guyyaa qiyaamaa isaaf baafna kitaaba [dalagaan isaa hundi keessatti galmoyte] ni qunnama banamaa haala taheen. Dubbisi kitaaba kee, arra lubbuun tee sii herreguuf sif geysi Isaan ja'ama.}

Al-israa: 13-14

IBSA.

Guyyaa qiyaama wanni argamu kuni hundi dhugaa tahu amanuun dirqama. Ahlus-Sunnaan akkuma Qur'aanaa fi Hadiisni jedhu je'an.

Akkataa warra amanee fi kaafirri itti herregamu.

وَيُحَاسِبُ اللَّهُ الْخَلَائِقَ، وَيَخْلُو بِعَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ، فَيَقْرُرُهُ بِذُنُوبِهِ؛ كَمَا وَصَفَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ. وَأَمَّا الْكُفَّارُ؛ فَلَا يُحَاسِبُونَ مُحَاسِبَةَ مَنْ تَوَزَّنَ حَسَنَاتُهُ وَسَيِّئَاتُهُ؛ فَإِنَّهُ لَا حَسَنَاتَ لَهُمْ، وَلَكِنْ تُعَدُّ أَعْمَالُهُمْ، فَتُحْصَى، فَيُوقَفُونَ عَلَيْهَا وَيُقَرَّرُونَ بِهَا.

Allaahaan ni herrega uumaa isaa [hunda], ammallee kophaa baha gabricha isaa amanaadhaan cubbuu isaa [tan inni dalage] isa amansiisa, akkuma Qur'aanaa fi Hadiisa keessatti dubbatame.

Ammoo kaafirtoonni herreggii nama toltuu fi hamtuun isaa madaalamtuu hin herregaman, isaaniif toltuun hin jirtu. Garuu dalagaan isaani ni lakkaawanti, walitti qabanti; isirra dhaabbatanii isii mirkaneessan [hojii isaani tan hojjattan akka taate].

Naanniga ykn haroo Rasuula صلى الله عليه وسلم

وَفِي عَرَصَاتِ الْقِيَامَةِ الْحَوْضُ الْمُرْوُودُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، مَاؤُهُ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ، وَأَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ، آنِيَّتُهُ عَدَدُ نُجُومِ السَّمَاءِ، طَوْلُهُ شَهْرٌ، وَعَرْضُهُ شَهْرٌ، مَنْ يَشْرَبُ مِنْهُ شَرْبَةً؛ لَا يَظْمَأُ بَعْدَهَا أَبَدًا.

Dirree qiyaamaa keessa naanniga Nabiyyiif صلى الله عليه وسلم fidamuutu jira, bishaan isaa aananirra adii, deymarra mi'aawaadha. Welkaan (kaasni) isaa akka urjii samiitti hedduu, dheerinni isaa ji'a tokko, ballini isaatis ji'a tokko, namni isarraa takka dhuge san booda hin dheebotu.

Riqicha ykn dildila (siraax)

وَالصِّرَاطُ مَنْصُوبٌ عَلَى مَتْنِ جَهَنَّمَ، وَهُوَ الْجِسْرُ الَّذِي بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، يَمُرُّ النَّاسُ عَلَيْهِ عَلَى قَدَرِ أَعْمَالِهِمْ، فَمِنْهُمْ مَنْ يَمُرُّ كَلْمَحِ الْبَصْرِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَمُرُّ كَالْبَرْقِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَمُرُّ كَالرِّيْحِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَمُرُّ كَالْفَرَسِ الْحَوَادِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَمُرُّ كَرِكَابِ الْإِبِلِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَعْدُو عَدْوًا، وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي مَشْيًا، وَمِنْهُمْ مَنْ يَرْحَفُ زَحْفًا، وَمِنْهُمْ مَنْ يُخْطَفُ خَطْفًا وَيُلْقَى فِي جَهَنَّمَ؛ فَإِنَّ الْجِسْرَ عَلَيْهِ كَاللَّيْلِ تُخْطَفُ النَّاسَ بِأَعْمَالِهِمْ، فَمَنْ مَرَّ عَلَى الصِّرَاطِ؛ دَخَلَ الْجَنَّةَ. فَإِذَا عَبَرُوا عَلَيْهِ؛ وَقَفُوا عَلَى قَنْطَرَةٍ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، فَيُقْتَصَّ لِبَعْضِهِمْ مِنْ بَعْضٍ، فَإِذَا هُدُّبُوا وَنُقُوا؛ أُذِنَ لَهُمْ فِي دُخُولِ الْجَنَّةِ.

Siraax jahannam gubbaa dhaabbamaadha, inni Riqicha (dildila) jidduu jannataa fi ibiddaa jiru.

Namni hundi qixa dalagaa isaatin irra dabra,Isaanirraa:-

Akka libsannaa ijaatti kan dabruu jira,

Akka hangaasutti kan dabruu jira,

Akka qilleensatti kan dabruu jira,

Akka farda haalaan gulufuutti kan dabruu jira,

Akka yaabbataa Gaalaatti kan dabruu jira,

Akka (nama) figutti kan dabruu jira,

Ammas isaanirraa kan dafee deemuutu jira, ammallee kan shorroquutu jira, ammallee isaanirraa kan butamuutu jira, [sababaa saniin] jahannama keessatti kan kufu.

Riqicharra hookkoo nama butuutu jira [qixa] dalagaa isaaniitin.

Namni siraaxarra dabre jannata ni seena.

Hoggaa isarra dabran, dildila tokkorra dhaabbattan kan jidduu jannataa fi ibiddaa jiru, [eegas] ni kafalama (harkaa deeffama) garii isaanitiif gariirraa, duuba yeroo qulqulleefamanii fi xalilfaman jannata akka seenan hayyama isaaniif godhama.

Dura namni hulaan jannataa akka banamtu hayyama barbaaduu fi dura namni isii seenu eenyu?

وَأَوَّلُ مَنْ يَسْتَفْتِحُ بَابَ الْجَنَّةِ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَأَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنَ الْأُمَّمِ أُمَّتُهُ .
Namni dura hulaa jannata akka banamtu [hayyama] barbaadu Muhammadi صلى الله عليه وسلم ammas Ummanni dura jannata seenu ummata [hundarraa], ummata isaati.

Magantaa (shafaa'aa) Rasuula صلى الله عليه وسلم

وَلَهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْقِيَامَةِ ثَلَاثُ شَفَاعَاتٍ: أَمَّا الشَّفَاعَةُ الْأُولَى؛ فَيَشْفَعُ فِي أَهْلِ الْمَوْقِفِ حَتَّى يُفْضَى بَيْنَهُمْ بَعْدَ أَنْ يَتَرَاوَعَ الْأَنْبِيَاءُ؛ آدَمُ، وَنُوحٌ، وَإِبْرَاهِيمُ، وَمُوسَى، وَعِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ عَنِ الشَّفَاعَةِ حَتَّى

تَنْتَهِي إِلَيْهِ. وَأَمَّا الشَّفَاعَةُ الثَّانِيَةُ؛ فَيَشْفَعُ فِي أَهْلِ الْجَنَّةِ أَنْ يَدْخُلُوا الْجَنَّةَ. وَهَاتَانِ الشَّفَاعَتَانِ خَاصَّتَانِ لَهُ. وَأَمَّا الشَّفَاعَةُ الثَّلَاثَةُ؛ فَيَشْفَعُ فِي مَنْ اسْتَحَقَّ النَّارَ، وَهَذِهِ الشَّفَاعَةُ لَهُ وَلِسَائِرِ النَّبِيِّينَ وَالصَّادِقِينَ وَغَيْرِهِمْ، فَيَشْفَعُ فِي مَنْ اسْتَحَقَّ النَّارَ أَنْ لَا يَدْخُلَهَا، وَيَشْفَعُ فِي مَنْ دَخَلَهَا أَنْ يَخْرُجَ مِنْهَا. وَيُخْرِجُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ أَقْوَامًا بِغَيْرِ شَفَاعَةٍ؛ بَلْ بِفَضْلِهِ وَرَحْمَتِهِ، وَيَبْقَى فِي الْجَنَّةِ فَضْلٌ عَمَّنْ دَخَلَهَا مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا، فَيُنشِئُ اللَّهُ لَهَا أَقْوَامًا فَيَدْخُلُهُمُ الْجَنَّةَ.

Guyyaa qiyaamaa shafaa'aa (magantaa) sadihitu nabi Muhammadiif jira nagayaa Rahmanni isarratti haa jiraatuu.

1. Magantaa (manguddummaa) duraa-

Warra bakka dhaabbiitiif (dirree qiyaamaa keessa warra dhaabbatuf) magantaa seena, akka murtiin jidduu isaanitti godhamuf.

Eega Anbiyonni: Adam, Nuuh, Ibraahim, Muusaa fi Iisaan ilma Maryam, magantaa seenurraa didanii ofirraa deebisan, [nabi Muhammad صلى الله عليه وسلم] magantaa seena.

2. Magantaan lammaffaa-

Warra jannataatiif akka jannata seenan magantaa seena.

Magantaan lamaan tana tan duraatii fi tan lammaffaa [nabi Muhammad صلى الله عليه وسلم] qofaaf taatudha.

3. Magantaa sadaffaa-

Warra ibidda haqa godateef (sabachifateef) magantaa seena.

Magantaan tun Nabi Muhammadiif صلى الله عليه وسلم, Anbiyoota birootiif, warra dhugomsee fi warra isaan malee jiruuf sabattuudha [magantaa seenu ni danda'an].

Warra ibidda sabachifateef, akka ibidda hin seenneef, ammas warra ibidda seeneef akka isii keessaa bahanif magantaa seena.

Allaahaan ni baasa ibiddarraa orma hedduu magantaan maleetti, tola olinsa isaatii fi Rahmata isaatiin.

Warri adunyaa eega jannata seene booda bakka banaatu hafa isaanirraa jannata keessatti. Duuba Allaahaan bakka banaa jannata keessatti hafte saniif orma hedduu ni uuma, jannata isaan naqee bakka san isaaniin guuta.

وَأَصْنَافُ مَا تَضَمَّنَتْهُ الدَّارُ الْآخِرَةُ مِنَ الْحِسَابِ وَالتَّوَابِ وَالْعِقَابِ وَالْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَتَفَاصِيلُ ذَلِكَ مَذْكُورَةٌ فِي الْكُتُبِ الْمُنَزَّلَةِ مِنَ السَّمَاءِ، وَالْآثَارِ مِنَ الْعِلْمِ الْمَأْثُورِ عَنِ الْأَنْبِيَاءِ، وَفِي الْعِلْمِ الْمَوْزُوثِ عَنْ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ ذَلِكَ مَا يَشْفِي وَيَكْفِي، فَمَنْ ابْتَعَاهُ وَحَدَّهُ.

Wanni adda addaa kan gandii irraa booda walitti qabatte: herregarraa, galata galfamuurraa, adabamurraa, jannataa fi ibiddirraa, kitaaboota samii bu'e keessatti, oduu beekkumsaa tan Anbiyootarraa oddeefamte keessatti, ammallee beekkumsa Nabi Muhammad صلى الله عليه وسلم irraa dhaalame keessatti dubbatame jira. wanni [nama barbaade] qubsuu fi isaaf gahu. Namni barbaade ni arga.

IBSA.

Wanni asi olitti dubbatame hundi dhugaaadha, akkuma Qur'aanaa fi Hadiisa Ergamaan Rabbi keessatti dubbatame sani, Ahlus-sunnaan akkuma dhufetti shakkiin malee dhugoomsan.

QADARA (MURTII) ALLAAHATTI AMANUU

وَتُؤْمِنُ الْفِرْقَةُ النَّاجِيَةُ مِنْ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ بِالْقَدْرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ. وَالْإِيمَانُ بِالْقَدْرِ عَلَى دَرَجَتَيْنِ؛ كُلُّ دَرَجَةٍ تَتَضَمَّنُ شَيْئَيْنِ. فَالدَّرَجَةُ الْأُولَى: الْإِيمَانُ بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى عَلِيمٌ بِالْخَلْقِ، وَهُمْ عَامِلُونَ بِعِلْمِهِ الْقَدِيمِ الَّذِي هُوَ مَوْصُوفٌ بِهِ أَزْلًا وَأَبَدًا، وَعَلِمَ جَمِيعَ أَحْوَالِهِمْ مِنَ الطَّاعَاتِ وَالْمَعَاصِي وَالْأَرْزَاقِ وَالْآجَالِ، ثُمَّ كَتَبَ اللَّهُ فِي اللَّوْحِ الْمَحْفُوظِ مَقَادِيرَ الْخَلْقِ. فَأَوَّلُ مَا خَلَقَ اللَّهُ الْقَلَمَ قَالَ لَهُ: اكْتُبْ. قَالَ: مَا أَكْتُبُ؟ قَالَ: اكْتُبْ مَا هُوَ كَائِنٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. فَمَا أَصَابَ الْإِنْسَانَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَهُ، وَمَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَهُ، حَفَّتِ الْأَقْلَامُ، وَطُوِيَتِ الصُّحُوفُ؛

Tuutti nagaya baatu taate Ahlus-Sunnaa wal-jamaa'aan, qadara (murtii Rabbii) mi'aawaa fi hadhaawaa isaa ni amanann.

SADARKAA QADARAA.

Qadaratti amanuun sadarkaa lama qaba, sadarkaan hundi waan lama of keessaa qaba.

1.Sadarkaan duraa

Allaahaan uumaa hunda ni beekaa dhugomsuudha, ammas uumaan Isaa beekkumsa isaa kan duratti turaa tahe dalagan, akkasitti beekuu san Rabbiin ittin bifeeffama durii fi ful duralle.

Ammallee Rabbiin haala isaanii hunda, tole jechuu fi didu isaanii, ammas hiree fi beellama isaanii [kan du'aa fi jiruu] Beeke jira. Eeganaa Allaahaan Lowhal-mahfuuz keessatti galmeesee jira, murtoolee uumama hunda.

Wanni Allaahaan dura uume qalama, “galmeesi” isaan ja'e, ni ja'e [qalamni] “maalin galmeesa?”, “waan hanga guyyaa qiyaamaatti argamu galmeesi.” Je'en.

Wanni ilma namaa tuqu [balaarraa] kan isa dabru hin taane, ammas wanni isa dabre kan isa tuqu hin taane, qalamni goggoge, xalayaan marame.

كَمَا قَالَ تَعَالَى: أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ
إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧٠﴾

Akkuma Rabbiin ja'e:

{Sa ati Allaahaan waan samii fi dachii keessa jiru ni beekaa hin beynee? Bar sun kitaaba keessatti [galmeefame] jiraa, sun Allaaharratti salphaadha.}

Al-Hajj: 70

وَقَالَ: مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ
ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧١﴾

{Waa hin argamu balaan tokkolleen lafa keessaa fi lubbuu teessan keessatti, yoo kitaaba [Lowhal-mahfuuz] keessatti galmeefame

malee, [balaa san] nuti argamsiisun duratti. Sun Allaahaarratti laafaadha.}

Al-Hadiid: 22

وَهَذَا التَّقْدِيرُ التَّابِعُ لِعِلْمِهِ سُبْحَانَهُ يَكُونُ فِي مَوَاضِعَ جُمْلَةً وَتَفْصِيلاً: فَقَدْ كَتَبَ فِي اللُّوحِ الْمَحْفُوظِ مَا شَاءَ. وَإِذَا خَلَقَ جَسَدَ الْجَنِينِ قَبْلَ نَفْخِ الرُّوحِ فِيهِ؛ بَعَثَ إِلَيْهِ مَلَكًا، فَيُؤَمِّرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ، فَيُقَالُ لَهُ: اكْتُبْ: رِزْقَهُ، وَأَجَلَهُ، وَعَمَلَهُ، وَشَقِيٌّ أَمْ سَعِيدٌ.. وَنَحْوَ ذَلِكَ. فَهَذَا التَّقْدِيرُ قَدْ كَانَ يُنْكَرُهُ غُلَاةُ الْقَدْرِيَّةِ قَدِيمًا، وَمُنْكَرُهُ الْيَوْمَ قَلِيلٌ.

Qadari kun beekkumsa Rabbii jala deemaadha, bakka hedduu keessatti taha, waliigalaa fi qooda qoodaan: Lowhal-Mahfuuz keessatti waan fedhe barreesee jira, ammas yeroo ulfa gadaamessa keessatti qaama itti uumu lubbuu keessatti afufun duratti, malaaykaa ulfatti ergee dubbii afuritti isa ajaja, isaan ja'a "galmeesi! Hiree isaa, bellama [du'a] isaa, dalagaa isaa, hongowa ykn milkaawaa tahuu isaa.

Qadara kana duratti tuutti Qadariyyaa tan daangaa dabartu ni diddi. Garuu amma namni didu waa xiqqoodha.

وَأَمَّا الدَّرَجَةُ الثَّانِيَةُ؛ فَهِيَ مَشِيئَةُ اللَّهِ التَّائِفَةِ، وَقُدْرَتُهُ الشَّامِلَةُ، وَهُوَ: الْإِيمَانُ بِأَنَّ مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ، وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ، وَأَنَّهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ حَرَكَةٍ وَلَا سُكُونٍ؛ إِلَّا بِمَشِيئَةِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ، لَا يَكُونُ فِي مُلْكِهِ مَا لَا يُرِيدُ، وَأَنَّهُ سُبْحَانَهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ مِنَ الْمَوْجُودَاتِ وَالْمَعْدُومَاتِ، مَا مِنْ مَخْلُوقٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ إِلَّا اللَّهُ خَالِقُهُ سُبْحَانَهُ، لَا خَالِقَ غَيْرُهُ، وَلَا رَبَّ سِوَاهُ. وَمَعَ ذَلِكَ؛ فَقَدْ أَمَرَ الْعِبَادَ بِطَاعَتِهِ وَطَاعَةِ رُسُلِهِ، وَنَهَاهُمْ عَنِ مَعْصِيَتِهِ. وَهُوَ سُبْحَانَهُ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ وَالْمُحْسِنِينَ وَالْمُقْسِطِينَ، وَيَرْضَى عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ، وَلَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ، وَلَا يَرْضَى عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ، وَلَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ، وَلَا يَرْضَى لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ، وَلَا يُحِبُّ الْفَسَادَ.

Ammoo sadarkaan lammaaffaa kan qadaraa

Fedhii Allaaha tan hojirra oltuu taate(fedhii Allaaha tan dalagarra olchutuu taate) ammas dandeetti isaa tan (waan hundaan) marsituu taate.

Sunis wanni Allaahaan fedhe ni taha a amanuudha, wanni Inni hin fedhin hin tahu. Samiwwanii fi dachii keessatti sochii fi taa'insi hin argamu fedhii Allaahaatin malee, Inni qulqullaawe, mootummaa isaa keessatti waan Inni fedhe malee hin argamu, ammallee Rabbiin danda'aadha waan hundarratti argamaa fi dhabamaarrattillee.

Uumaan takkalleen dachii fi samii keessatti hin argamtu, Allaahaan kan isii uume tahu malee, kan waa uumu hin jiru isa malee, Rabbiin hin jiru isa malee.

Akkasumaa wajjiin gabarran isaa ajajee jira, isa tole jechuu fi ergamtoota tole jechuutti, ammas isa didurraa (cubbuu dalagurraa) isaan dhorgee jira.

Warra Rabbii sodaatu, warra gabbartii isaaf tolchu, warra haqa dalagu ni jaalata, ammallee warra amanee fi dalagaa toltuu hojjaterra [dalagaa isaanii] ni jaalata.

Rabbiin warra kaafirtoota (warra haqa dhoysan) hin jaalatu, orma cubbuu dalaguurraa hin jaalatu [cubbuu isaan dalagan], waan fokkotaatti (cubbuu gurguddoo akka zinaa dalaguutti) nama hin ajaju, gabarran isaatiif kufrummaa hin jaalatu, akkasuma [lafa keessatti] badii dalaguu hin jaalatu.

وَالْعِبَادُ فَاعِلُونَ حَقِيقَةً، وَاللَّهُ خَلَقَ أفعالَهُمْ. وَالْعَبْدُ هُوَ: الْمُؤْمِنُ، وَالْكَافِرُ، وَالْبِرُّ، وَالْفَاجِرُ، وَالْمُصَلِّي،
وَالصَّائِمُ. وَلِلْعِبَادِ قُدْرَةٌ عَلَى أَعْمَالِهِمْ، وَلَهُمْ إِرَادَةٌ، وَاللَّهُ خَالِقُهُمْ وَقَدَرْتَهُمْ وَإِرَادَتَهُمْ؛
Gabarran dhugaadhaan ni dalagan (ifiif hojjatan), Allaahaan dalagaa isaan [dalagan] uumee jira.

Garuu Gabrichi isumaatu [ifiif]: amana, kafara, gaarii dalaga, miidhaa dalaga, salaata salaata, somana somana, gabarraniif dalagaa isaanirratti dandeettin tahaadha, fedhinaanis isaaniif tahaadha. Allaahaan isaan uumee jira, ammallee dandeettii fi fedhii isaanii uumee jira.

كَمَا قَالَ تَعَالَى: لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ ﴿٢٨﴾ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ
الْعَالَمِينَ ﴿٢٩﴾

Akkuma Rabbiin ol tahe ja'e:

{Isa fedheef isinirraa qajeeluu (diriiruu). Isin waa hin feetan (fedhu hin dandeessan) Allaahaan fedhu malee, Rabbiin Alamtootaa.}

At-Takwiir: 28-29

وَهَذِهِ الدَّرَجَةُ مِنَ الْقَدْرِ يُكَذِّبُ بِهَا عَامَّةُ الْقَدَرِيَّةِ الَّذِينَ سَمَّاهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَجُوسَ هَذِهِ الْأُمَّةِ، وَيَعْلَمُونَ فِيهَا قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْإِثْبَاتِ، حَتَّى سَلَبُوا الْعَبْدَ قُدْرَتَهُ وَاخْتِيَارَهُ، وَيُخْرِجُونَ عَنْ أَفْعَالِ اللَّهِ وَأَحْكَامِهِ حُكْمَهَا وَمَصَالِحَهَا.

Sadarkaa qadaraa kana tuutti Qadariyyaa tan Nabiyyiin صلى الله عليه وسلم :

Majuusaa ummata kana jechuun moggaase ni kijibsisti, ammas daangaa dabra [sadarkaa qadaraa kana] keessatti, ormi tokko kan warra [qadara] sabachisurraa tahe, hanga gabricharraa dandeetti isaatii fi filannoo isaa saamanitti, ammallee hojii fi murtii Allaahaatirraa hikmaa (ogeesummaan keessa jiraachuu) fi faayidaan isii [keessa jiraachuu] ni didan.

BOQONNAA IIMAANNI JECHAA FI DALAGAA TAHUU IBSU.

فَصَلِّ: وَمِنْ أُصُولِ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ أَنَّ الدِّينَ وَالْإِيمَانَ قَوْلٌ وَعَمَلٌ، قَوْلُ الْقَلْبِ وَاللِّسَانِ، وَعَمَلُ الْقَلْبِ وَاللِّسَانِ وَالْحَوَارِحِ. وَأَنَّ الْإِيمَانَ يَزِيدُ بِالطَّاعَةِ، وَيَنْقُصُ بِالْمَعْصِيَةِ.

Bu'ura (hundee) Ahlus-Sunnaa wal-Jamaa'aatirraa, Amantii fi Iimaanni, jechaa fi dalagaadha. Jecha Qalbii fi Aarrabaati, ammallee hojii qalbii, hujii Aarrabaa fi hujii qaamaati.

Ammallee Iimaanni toltuu dalaguun ni dabala, cubbuu (hamtuu) dalaguun ni irrata (ni xiqqaata).

IBSA.

Jecha qalbii jechuun: amanuudha

Jecha aarrabaa jechuun: shahaada lamaan dubbachuudha

Dalagaa qalbii jechuun: Niyyachuu fi Ikhlaasa (ibaadaa Rabbiif qulqulleessu).

Dalagaa qaamaa jechuun: akka salaatu, hajji fi Jihaada...

وَهُمْ مَعَ ذَلِكَ لَا يُكْفَرُونَ أَهْلَ الْقِبْلَةِ بِمُطْلَقِ الْمَعَاصِي وَالْكَبَائِرِ ؛ كَمَا يَفْعَلُهُ الْخَوَارِجُ ؛ بَلِ الْأُخُوَّةُ
الْإِيمَانِيَّةُ ثَابِتَةٌ مَعَ الْمَعَاصِي كَمَا قَالَ سُبْحَانَهُ : ﴿ فَمَنْ عَفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتَّبِعْ بِالْمَعْرُوفِ ﴾

وَقَالَ: ﴿وَأَنْ طَأِيفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى
الْأُخْرَى فَقْتُلُوا الَّتِي تَبَغَى حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ
اللَّهَ مُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٥١﴾ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ﴾

Akkasumaa wajjiin Ahlus-Sunnaan warra qiblaati garagalee salaatu hin kafarsiisan, cubbuu waliigalaatii fi cubbuu gurguddoo dalaguuf jecha, akka Khawaarijaan jettu [hin ja'an], garuu obbolommaan Iimaanaa cubbuu waliin sabattuudha ja'an.

Akkuma Rabbiin ol tahe ja'e:

{garuu inni [nama ajjeese] dhiigarraa dhiifamni isaaf godhame, obboleesa ajjeefamaatiin [akka hin ajjeefamne], karaa nagayaatiin gumaa dhiigaa fudhachuu qaba [aanaan ajjeefamaadha], [inni gumaa baasus] nagayaan kennuu qaba.}

Al-Baqaraa: 178

IBSA.

Aayaata tana keessatti ragaan Rabbiin nama lubbu ajjeese fi kan irraa ajjeefamelleen obboleeyyan Islaamaa tahuu Isaanii dubbatte, kanaaf namni cubbuu dalaguuf jecha kaafira hin tahu.

Ammas Rabbiin akkuma ja'e:

{Yoo tuutti lama tan Mu'minaa wal-lolte, jidduu lameenii tolchaa [araara buusa], garuu yoo takkaan lameenii takkarratti daangaa

dabarte, tan daangaa dabarteen lolaa [hundi keessan] ajaja Allaahaatif (obbolummaaf) hanga deebitutti. Eegas yoo deebite tolchaa jidduu isaanii haqaan ammallee wal-qixxeessaa, Allaahaan warra qixaan dalagan ni jaalata. Mu'mintoonni obboleeyyani [amantiidhaan], jidduu obboleeyyan keessanii tolchaa.}

Al-Hujuraat: 9-10

IBSA.

Ragaan aayaata tana keessatti Rabbiin tuuta lama tan wal-lofte maqaa Mu'minaatiin yaame. Tuutti Lamaan wal-lolan takka takkarratti daangaa dabartullee maqaan limaan irraa hin saamamu, kanaaf cubbuu gorgoddoo akka wal ajjeesuu kanaa fi kan birrollee namni Islaamaa hojjachuun ni mala, Islaama tahirraa isa hin dhorgitu.

وَلَا يَسْلُبُونَ الْفَاسِقَ الْمَلِيَّ اسْمَ الْإِيمَانِ بِالْكَلْبِيَّةِ، وَلَا يُحْلِدُونَهُ فِي النَّارِ؛ كَمَا تَقُولُ الْمُعْتَزِلَةُ. بَلِ الْفَاسِقُ يَدْخُلُ فِي اسْمِ الْإِيمَانِ؛ كَمَا فِي قَوْلِهِ: ﴿فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ﴾، وَقَدْ لَا يَدْخُلُ فِي اسْمِ الْإِيمَانِ الْمُطْلَقِ؛ كَمَا فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَّتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا﴾، وَقَوْلُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَسْرِقُ السَّارِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَشْرَبُ الْخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَنْتَهَبُ نَهْبَةً ذَاتَ شَرَفٍ يَرْفَعُ النَّاسُ إِلَيْهِ فِيهَا أَبْصَارَهُمْ حِينَ يَنْتَهَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ)). وَيَقُولُونَ: هُوَ مُؤْمِنٌ نَاقِصُ الْإِيمَانِ، أَوْ مُؤْمِنٌ بِإِيمَانِهِ فَاسِقٌ بِكِبِيرَتِهِ، فَلَا يُعْطَى الْاسْمَ الْمُطْلَقَ، وَلَا يُسَلَبُ مُطْلَقَ الْاسْمِ.

Nama Islaamaa kan ajaja Allaaharraa bahe guututti Islaamummaa isarraa hin mulqan (hin fuudhan), ibidda keessatis waaraa (tura) isa hin godhan, akka Mu'tazilaan jettu [hin ja'an]. Garuu inni ajaja Allaaharraa bahe maqaa iimaanaa keessa ni seena, akkuma Rabbiin jecha isaa keessatti ja'e:

{Gabrittii takka tan Mu'minaa bilisoomsuu qaba.}

An-Nisaa: 92

Yeroo takka takka maqaa Iimaanaa guutuu keessa hin seenu, akkuma jecha Rabbii keessa jiru:

{Mu'mintoota [jechuun] isaannan yeroo Allaahaan dubbatame onneen isaani sodaatuu fi yeroo aayaanni isaanirratti dubbifamte kan iimaana isaaniif dabaltu qofa.} Al-Anfaal: 2

Ammallee jecha Rasuulaatu صلى الله عليه وسلم: [ragaadha]

((“gumna (zinaa) hin dalagu, inni gumna dalagu yeroo gumna dalagu Rabbitti amanaa haala taheen. Hin hatu hattichi yeroo hatu haala Rabbitti amanaa taheen. Farshoollee hin dhugu yeroo isii dhugu haala Rabbitti amanaa taheen. Hin saamu waan saamamu tokko kan sadarkaa qabu, kan namni gama isaa ija isaanii ol fuudhan yeroo inni saamu san, haala inni amanaa taheen.”))

Irratti wali galamaadha: bukhaari: 6772, Muslim: 57

Ahlus-Sunnaa wal- jamaa’aan ni ja’an: isa cubbuu gurguddoo dalaguun inni Rabbitti amanaadha garuu iimaanni isaa dadhabaadha, ykn amanaadha iimaana isaatiin, garuu ajaja Allaaharraa bahaadha cubbuu gurguddoo dalaguu isaatiin.

Maqaan [iimaanaa] guutuun isaaf hin kennamu, [maqaan iimaanaa guututti] irraa hin fuudhamu.

BOQONNAA WAA’EE SAHAABAA IBSU

فَصَلِّ: وَمِنْ أَصُولِ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ سَلَامَةٌ قُلُوبِهِمْ وَالسُّنَّةِ لِأَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وسلم ،

كَمَا وَصَفَهُمُ اللَّهُ بِهِ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: الَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا
أَغْفِرْ لَنَا وَإِلْحَاقِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا رَبَّنَا
إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٠٠﴾ وَطَاعَةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَوْلِهِ: ((لَا تَسُبُّوا أَصْحَابِي فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ

لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا مَا بَلَغَ مُدًّا أَحَدِهِمْ وَلَا نَصِيفَهُ)). وَيَقْبَلُونَ مَا جَاءَ بِهِ الْكِتَابُ وَالسُّنَّةُ وَالْإِجْمَاعُ مِنْ فَضَائِلِهِمْ وَمَرَاتِبِهِمْ.

Hundee (bu'ura amantii) warra Ahlus-Sunnaa wal-Jamaa' aatirraa, Sahaabaa Ergamaa Allaahaatiif صلى الله عليه وسلم qalbi fi aarrabni isaanii nagaya bahaadha, akkuma Allaahaan ol tahe isaan bifeesse jecha isaa keessatti:

{Warri isaan boodaan dhufan “Rabbi keenya nuu fi obbolleeyan keenya kan Iimaanaan nu dura dabraniif irra dabri, ammallee onnee teenya keessatti jibbeensa warra amanee hin godhin, Rabbi keenya ati nahaadha, akkaan [muslimootaaf guyyaa qiyaamaa] rifataadha.}

Al-Hashr: 10

Ammallee ajaja Nabiyyii صلى الله عليه وسلم tole jechuuf jecha [sahaaba jaalatan] waan Inni ja'e keessatti:

((Sahaabaa tiyya hin arrabsinaa (hin eeybesinaa), Isa lubbuun too harka Isaa jirtunin kakadha, osoo tokkoon keessan Ziqiya (dahaba) hanga gaara Uhud [sadaqaa] kenne, hammaarrii shanacha lamaan sahaabaan [sadaqaa] kennan hin gahu inumaa cinaa shanacha lamaan isaanii hin gahu.))

Bukhaarii: 3673, Sahiiha Muslim: 2540

sadarkaa sahaabaatirraa waan Qur'aana, Hadiisaa fi waliigala ummata Islaamaa irraa dhufe ni qeebalan.

وَيُفَضِّلُونَ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ — وَهُوَ صَلْحُ الْحُدَيْبِيَّةِ — وَقَاتَلَ عَلَى مَنْ أَنْفَقَ مِنْ بَعْدُ وَقَاتَلَ. وَيُقَدِّمُونَ الْمُهَاجِرِينَ عَلَى الْأَنْصَارِ. وَيُؤْمِنُونَ بِأَنَّ اللَّهَ قَالَ لِأَهْلِ بَدْرٍ — وَكَانُوا ثَلَاثَ مِائَةٍ وَبِضْعَةَ عَشَرَ: ((اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ. فَقَدْ غَفَرْتُ لَكُمْ)). وَبِأَنَّهُ لَا يَدْخُلُ النَّارَ أَحَدٌ بَايَعَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ؛ كَمَا أَحْبَرَ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، بَلْ لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ، وَكَانُوا أَكْثَرَ مِنْ أَلْفٍ وَأَرْبَعِ مِائَةٍ. وَيَشْهَدُونَ بِالْجَنَّةِ

لَمَنْ شَهِدَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، كَالْعَشْرَةِ ، وَتَابِتِ بْنِ قَيْسِ بْنِ شَمَّاسٍ ، وَغَيْرِهِمْ مِنْ الصَّحَابَةِ.

warra baniinsa Makkaa ykn araara Hudeybiyyaa dura [sadaqaa] kennatee fi karaa Allaahaa keessatti lole ni caalchisan, warra san booda kennatee fi lolerra. Muhaajirtoota (warra gama Madiinaa godaanan), Ansaararra (warra Madiinaarra) ni caalchisan.

Allaahaan warra badriitiin (warra lola badrii hirmaateen): ((waan feetan dalagaa, ani dhugumaan isiniif araarame jira.)) jechuu isaa ni dhugomsan, warri lola badrii hirmaatan hanga nama dhibba sadihii fi kudhanii wahi.

Bukhaarii: 4274, Muslim: 2494

Ammallee sahaabaan [Rasuula صلى الله عليه وسلم] muka jalatti baallama godhan, isaaniirraa tokkolleen ibidda hin seenu [jechuu amanan], akkuma Nabiyyiin صلى الله عليه وسلم odeesatti. Rabbiin irraa jaalate jira, isaanis irraa jaalatani jiran, isaan hanga nama kuma tokkoo fi dhibba afurii olii ni tahan (1400+).

Ammallee [Ahlus-Sunnaan] ragaa ni bahan, warra Ergamaan Allaahaa صلى الله عليه وسلم jannata akka seenan ragaa isaani baheef, kan akka:- kudhanan jannataan gammachifamanii, Saabit Ibni Qeysii Ibni Shammaasi fi warren biroo Sahaabarraa.

وَيُقْرُونَ بِمَا تَوَاتَرَ بِهِ النَّقْلُ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَغَيْرِهِ مِنْ أَنْ خَيْرَ هَذِهِ الْأُمَّةِ بَعْدَ نَبِيِّهَا : أَبُو بَكْرٍ، ثُمَّ عُمَرُ. وَيُثَلَّثُونَ بِعُثْمَانَ، وَيُرَبِّعُونَ بِعَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ؛ كَمَا دَلَّتْ عَلَيْهِ الْآثَارُ، وَكَمَا أَجْمَعَ الصَّحَابَةُ عَلَى تَقْدِيمِ عُثْمَانَ فِي الْبَيْعَةِ. مَعَ أَنَّ بَعْضَ أَهْلِ السُّنَّةِ كَانُوا قَدِ اخْتَلَفُوا فِي عُثْمَانَ وَعَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا — بَعْدَ اتِّفَاقِهِمْ عَلَى تَقْدِيمِ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ — أَيُّهُمَا أَفْضَلُ؟ فَقَدَّمَ قَوْمٌ عُثْمَانَ: وَسَكَتُوا، أَوْ رَبَّعُوا بِعَلِيِّ، وَقَدَّمَ قَوْمٌ عَلِيًّا، وَقَوْمٌ تَوَقَّفُوا. لَكِنْ اسْتَفْرَأَ أَمْرُ أَهْلِ السُّنَّةِ عَلَى تَقْدِيمِ عُثْمَانَ، ثُمَّ عَلِيٌّ. وَإِنْ كَانَتْ هَذِهِ الْمَسْأَلَةُ — مَسْأَلَةُ عُثْمَانَ وَعَلِيِّ — لَيْسَتْ مِنَ الْأَصُولِ الَّتِي يُضَلَّلُ الْمُخَالِفُ فِيهَا عِنْدَ جُمْهُورِ أَهْلِ السُّنَّةِ.

لَكِنَّ التِّي يُضَلُّ فِيهَا: مَسْأَلَةُ الْخِلَافَةِ، وَذَلِكَ أَنَّهُمْ يُؤْمِنُونَ أَنَّ الْخَلِيفَةَ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :
أَبُو بَكْرٍ، وَعُمَرُ، ثُمَّ عُثْمَانُ، ثُمَّ عَلِيٌّ. وَمَنْ طَعَنَ فِي خِلَافَةِ أَحَدٍ مِنْ هَؤُلَاءِ؛ فَهُوَ أَضَلُّ مِنْ حِمَارِ أَهْلِهِ.

Ni Raggaasisan oduu karaa hedduun dhufte dura taa'aa warra amanee Aliyyi Ibni Abii Xaalibii fi warra isa malee jirurraa, irra caalaan ummata kanaa eega nibiyyiitii: Abu Bakri, eegas Umari, eegas ni sadeessan Usmaaniin, ni afreessan Aliyyiin hunda isaanii Rabbiin irraa haa jaalatu.

Akkuma Hadiisni irratti qajeelchu, ammas akkuma Sahaabaan irratti waliigalan, Usmaan dura dursuurratti [akka dura taa'aa warra amanee tahu] bellama yeroo isa godhan.

Gariin warra Ahlus-Sunnaa Usmaanii fi Aliyyi keessatti wal dhabuu isaaniitii wajjiin, isaan lameenirraa kamtu caalaa keessatti (sadarkaa isaanii keessatti), eerga Abu Bakrii fi Umar dura dursuurratti waliigalan.

Ormi gariin Usmaan dura dursanii callisan ykn Aliyyi afraffaa godhan.

Ormii gariin Aliyyi dura dabarsan, ormi gariin irraa dhaabbattan. Garuu murtiin warra Ahlus-Sunnaa Usmaan dura dabarsuu eegas Aliyyi [itti aansurratti] sabataadha.

Haa tahu malee dubbiin Usmaanii fi Aliyyi keessaa tokko caalchisuu tun hundee waliigala warra Ahlus-Sunnaa biratti namni isii faalleese ittin jallifamu miti (haqa didaa godhamuu miti). Garuu tan ittin jallaa (haqarraa didaa) itti godhamu dubbii dura taa'ummaa [isaanii] keessatti, sunis sababaa [Ahlus-Sunnaan] amananiif jecha, [khaliifaan] dura taa'ummaan eega Ergamaa Allaahaatii صلى الله عليه وسلم: tan Abu bakriiti, eegas Umari, eegas Usmaani, eegas Aliyyi. Ammo Inni waraane (dubbiin tuqe) dura taa'ummaa tokkoo orma kanaa, inni sun Harree ganda isaatirra jallataadha.

وَيُحِبُّونَ أَهْلَ بَيْتِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَيَتَوَلَّوْنَهُمْ ، وَيَحْفَظُونَ فِيهِمْ وَصِيَّةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : حَيْثُ قَالَ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ : ((أَذْكُرْكُمْ اللَّهُ فِي أَهْلِ بَيْتِي)). وَقَالَ أَيْضًا لِلْعَبَّاسِ عَمَّهُ — وَقَدْ اشْتَكَى إِلَيْهِ أَنْ بَعْضَ قُرَيْشٍ يَجْفُو بَنِي هَاشِمٍ — فَقَالَ : ((وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ؛ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحِبُّوكُمْ؛ اللَّهُ وَلِقُرَابَتِي)). وَقَالَ : ((إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى بَنِي إِسْمَاعِيلَ ، وَاصْطَفَى مِنْ بَنِي إِسْمَاعِيلَ كِنَانَةَ ، وَاصْطَفَى مِنْ كِنَانَةَ قُرَيْشًا ، وَاصْطَفَى مِنْ قُرَيْشٍ بَنِي هَاشِمٍ ، وَاصْطَفَانِي مِنْ بَنِي هَاشِمٍ)).

Ammas Ahlul-Beeytii (aanaa) Rasuulaa صلى الله عليه وسلم ni jaalatan,

jaalallee godhatan, akkasumas ni tiysan (ni eeggatan) isaan keessatti

dhaamsa Ergamaa Allaahaa صلى الله عليه وسلم tan guyyaa eela khummii

ja'e san: ((Allaahaanin isin yaadachisa warra mana kiyyaa (aanaa

kiyya) keessatti.)) *Sahiha Muslim: 2408*

Ammas ni ja'e itti deebi'ee, Abbaas Adeera isaatiin [yeroo] inni gama

Rasuulaa صلى الله عليه وسلم gariin Qureyshii akka Bani Haashimitti mataa

jabaatan himate, ni ja'e Rasuuli صلى الله عليه وسلم : ((Isa lubbuun too harka

isaa jirtuun kakadha, hanga Rabbii fi aanummaa kiyyaaf jecha isin

jaalatanitti hin amanan.))

Musnada Ahmad: 1777, bazzaar Musnada isaa keessatti:2175.

Ammallee ni ja'e ergamaan Rabbii : ((Allaahaan Ilmaan Ismaa'il

filate, Ilmaan Ismaa'ilirraa Kinaanaa filate, Kinaanarraa Qureyshii

filate, Qureyshiirraa Ilmaan Haashim filate, Ilmaan Haashimirraa ana

filate.))

Muslim: 2276

وَيَتَوَلَّوْنَ أَزْوَاجَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ ، وَيُؤْمِنُونَ بِأَنْتَهُنَّ أَزْوَاجُهُ فِي الْآخِرَةِ :

خُصُوصًا خَدِيجَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أُمَّ أَكْثَرِ أَوْلَادِهِ ، وَأَوَّلَ مَنْ آمَنَ بِهِ وَعَاضَدَهُ عَلَى أَمْرِهِ ، وَكَانَ لَهَا مِنْهُ الْمَنْزِلَةُ

الْعَالِيَةُ . وَالصَّديقَةُ بِنْتُ الصَّديقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ، الَّتِي قَالَ فِيهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ((فَضْلُ عَائِشَةَ عَلَى

النِّسَاءِ كَفَضْلِ الثَّرِيدِ عَلَى سَائِرِ الطَّعَامِ)).

Ammallee [Ahlus-Sunnaan] Beerran (Jaartiwwan) Ergamaa Allaahaa

ni jaalatan isaan haadhota (hawwan) warra amaneti,

akkasumas ganda irraa boodaa keessatti (Akhiraatti) isaan beerran (jaartiwwan) isaa tahuu ni amanan. Keessaa akka addatti Khadiijaa Rabbiin isirraa haa jaalatuu haadha irra hedduu Ilmaan Isaati, dura nama Isatti amaneeti, ammas dhimma Isaatirratti tan isa gargaarte, kanaaf sadarkaan ol aanaan isiif tahe jira. [Akkuma san] dhugoomsituu Intala dhugoomsaa [tan taate] Rabbiin isirraa haa jaalatuu, tan Nibiyyiin صلى الله عليه وسلم isii keessatti ja'e:

((sadarkaan (caalinsi) A'ishaa dubartootarraa, akka caalinsa Laaffisooti nyaata birootirra.)) *Bukhaarii: 3411, Muslim: 2446*

وَيَتَبَرَّؤُونَ مِنْ طَرِيقَةِ الرَّوَافِضِ الَّذِينَ يُبْعَضُونَ الصَّحَابَةَ وَيَسْتُونُهُمْ. وَطَرِيقَةَ النَّوَاصِبِ الَّذِينَ يُؤْذُونَ أَهْلَ الْبَيْتِ بِقَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ. وَيُمْسِكُونَ عَمَّا شَجَرَ بَيْنَ الصَّحَابَةِ، وَيَقُولُونَ: إِنَّ هَذِهِ الْآثَارَ الْمَرْوِيَّةَ فِي مَسَاوِيهِمْ مِنْهَا مَا هُوَ كَذِبٌ، وَمِنْهَا مَا قَدْ زِيدَ فِيهِ وَنُقِصَ وَغَيْرَ عَن وَجْهِهِ، وَالصَّحِيحُ مِنْهُ هُمْ فِيهِ مَعذُورُونَ: إِمَّا مُجْتَهِدُونَ مُصِيبُونَ، وَإِمَّا مُجْتَهِدُونَ مُخْطِئُونَ. وَهُمْ مَعَ ذَلِكَ لَا يَعْتَقِدُونَ أَنَّ كُلَّ وَاحِدٍ مِنَ الصَّحَابَةِ مَعْصُومٌ عَن كَبَائِرِ الْإِثْمِ وَصَغَائِرِهِ؛ بَلْ يَحُوزُ عَلَيْهِمُ الذُّنُوبُ فِي الْحُمْلَةِ. وَلَهُمْ مِّنَ السَّوَابِقِ وَالْفَضَائِلِ مَا يُوجِبُ مَعْفَرَةَ مَا يَصْدُرُ مِنْهُمْ — إِنْ صَدَرَ —، حَتَّى إِنَّهُمْ يُعْفَرُ لَهُمْ مِّنَ السَّيِّئَاتِ مَا لَا يُعْفَرُ لِمَن بَعْدَهُمْ؛ لِأَنَّ لَهُمْ مِّنَ الْحَسَنَاتِ الَّتِي تَمْحُو السَّيِّئَاتِ مَا لَيْسَ لِمَن بَعْدَهُمْ. وَقَدْ ثَبَتَ بِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُمْ خَيْرُ الْقُرُونِ، وَأَنَّ الْمُدَّ مِنْ أَحَدِهِمْ إِذَا تَصَدَّقَ بِهِ كَانَ أَفْضَلَ مِنْ جَبَلٍ أُحْدِ ذَهَبًا مِمَّنْ بَعْدَهُمْ. ثُمَّ إِذَا كَانَ قَدْ صَدَرَ مِنْ أَحَدِهِمْ ذَنْبٌ؛ فَيَكُونُ قَدْ تَابَ مِنْهُ، أَوْ أَتَى بِحَسَنَاتٍ تَمْحُوهُ، أَوْ غُفِرَ لَهُ؛ بِفَضْلِ سَابِقَتِهِ، أَوْ بِشَفَاعَةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِي هُمْ أَحَقُّ النَّاسِ بِشَفَاعَتِهِ، أَوْ ابْتِلَى بِبِلَاءٍ فِي الدُّنْيَا كُفِّرَ بِهِ عَنْهُ. فَإِذَا كَانَ هَذَا فِي الذُّنُوبِ الْمُحَقَّقَةِ؛ فَكَيْفَ الْأُمُورُ الَّتِي كَانُوا فِيهَا مُجْتَهِدِينَ: إِنْ أَصَابُوا؛ فَلَهُمْ أَجْرَانِ، وَإِنْ أَخْطَأُوا؛ فَلَهُمْ أَجْرٌ وَاحِدٌ، وَالْخَطَأُ مَغْفُورٌ. ثُمَّ إِنَّ الْقَدَرَ الَّذِي يُنْكَرُ مِنْ فِعْلِ بَعْضِهِمْ قَلِيلٌ نَزَرُ مَغْفُورٌ فِي جَنْبِ فَضَائِلِ الْقَوْمِ وَمَحَاسِنِهِمْ؛ مِنَ الْإِيمَانِ بِاللَّهِ، وَرَسُولِهِ، وَالْجِهَادِ فِي سَبِيلِهِ، وَالْهَجْرَةِ، وَالنُّصْرَةَ، وَالْعِلْمَ النَّافِعَ، وَالْعَمَلَ الصَّالِحَ. وَمَنْ نَظَرَ فِي سِيرَةِ الْقَوْمِ بَعْلَمَ وَبَصِيرَةَ، وَمَا مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ بِهِ مِنَ الْفَضَائِلِ؛ عَلِمَ يَقِينًا أَنَّهُمْ خَيْرُ الْخَلْقِ بَعْدَ الْأَنْبِيَاءِ؛ لَا كَانَ وَلَا يَكُونُ مِثْلَهُمْ، وَأَنََّّهُمُ الصَّفْوَةُ مِنْ قُرُونِ هَذِهِ الْأُمَّةِ الَّتِي هِيَ خَيْرُ الْأُمَّمِ وَأَكْرَمُهَا عَلَى اللَّهِ.

[Ahlus-Sunnaan] ni qulqullaawan karaa Raafidaarraa (tuuta shi'aa amma ja'amturraa) isaan Sahaabaa ni jibban, ni arrabsan, Ammas karaa Nawaasibaarraa [ni qulqullaawan] isaan warra mana Rasuulaa (aanaa isaa) rakkisan dubbii fi dalagaan.

[Ahlus-Sunnaan] of qaban waan jidduu Sahaabatti argamerraa, ni ja'an: "odooleen isaan keessatti odeefamtu - isirraa waan kijibaatu jira, kan itti dabalameetu jira, kan irra irrifameetu jira, ammallee kan jijjirameetu jira karaa isaa ifa galaarraa, garuu kan sirrii [oduu sanirraa] sahaabootaaf dhiifamni isaaniif godhamaadha, rakkoo argamte san keessatti: Isaan tattaafatoodha (mala dhowatoodha) haqa qunnamoodha, takkaa ammo tattaafatoodha dongongoroodha.

Sanumaa wajjiin Ahlus-Sunnaan cufti Sahaabootaa cubbuu gurguddoo fi xixiqqoorraa tiifamoodha (qulqulluudha) jechuu hin yaadan, garuu cubbuun (dogongori) isaanirraa akka waliigalatti argamuun ni mala.

Ammoo isaaniif dura dabrinsaa fi sadarkaarraa waan araarama (irra dabrinsa) isaaniif sabachisuutu jira, waan isaanirraa argamuuf yoo argame. Isaaniif cubbuurraa dhiifamni ni godhama, wanni nama isaan boodaatiif dhiifama hin godhamne, [sunis wanni taheef] isaan dalagaa gaariirraa kan cubbuu haqa qaban, kan namni isaan boda hin qabne.

Akkuma kana jecha Ergamaa Allaahaattirraa صلى الله عليه وسلم sabatee jira, isaan irra caalaa ummataa akka tahan, ammas isaanirra tokko yoo shanacha (kabala harka lamaan isaa) sadaqate, Ziqiya (dahaba) hanga Gaara Uhud kan warri isaan boodaa sadaqaturra caala.

Duuba tokkoo isaanirraa cubbuun yoo argame, irraa towbatee jira ykn dalagaa gaarii cubbuu san hayxu dalagee jira ykn dhiifamni isaaf godhamee jira. Sababaa dura dabrinsa isaatiif ykn shafaa'a (magantaa) Nabi Muhammad صلى الله عليه وسلم tan nama hundarra isaan haqa godhataniin [dhiifamni isaaf godhama] ykn Adunyaarratti balaadhaan rakkifamee jira, kan sababaa saniin dhiifamni isaaf godhamu.

[Dhiifamni] kuni cubbuu dhugaan hojjataniif yoo tahe, duuba dhimmoota isii keessatti tattaafataniif akkami? Yoo tattaafatanii qunnaman mindaa lamaatu isaaniif jira, yoo dogongoran mindaa

tokkootu isaaniif jira, akkasumas dogongori isaaniif dhiifama godhamaadha.

Duuba hojii garii isaaniitirraa hangi jibbamu baayyee xiqqaadha, dhiifammis isaaniif godhamaadha, sadarkaa isaan qabaniif fi toltuu isaaniitiif jecha, [sadarkaa fi toltuun isaaniif] Allaahaa fi Ergamaa isaatti amanuu, Jihaada (qabsoo) karaa Allaahaa keessatti godhuu, Godaanuu, [amantii Rabbiitiif] Tumsuu, Beekkumsa faayidaa qabuu fi dalagaa gaarii dalagudha.

Namni seenaa Orma Sahaabaa beekkumsaa fi xinxallaan ilaale, waan Allaahaan isaan qananiise sadarkaarraa dhugaadhaan ni beeka isaan irra caalaa uumaa tahuu, erga Anbiyootaatiif; fakkaataan isaanii takkaa hin argamne, ful duras hin argamu ammas isaan irra qulqulli warra jaarraa ummata Muhammad صلى الله عليه وسلم, ummanni kunis irra caalaa fi irra kabajamaadha Allaaha biratti.

BOQONNAA WAA'EE KARAAMAA OWLIYAA IBSU

وَمِنْ أَصْوَلِ أَهْلِ السُّنَّةِ: التَّصَدِيقُ بِكَرَامَاتِ الْأَوْلِيَاءِ وَمَا يُجْرِي اللَّهُ عَلَى أَيْدِيهِمْ مِّنْ خَوَارِقِ الْعَادَاتِ فِي أَنْوَاعِ الْعُلُومِ وَالْمُكَاشَفَاتِ وَأَنْوَاعِ الْقُدْرَةِ وَالتَّأْتِيرَاتِ، كَالْمَأْتُورِ عَنِ سَالِفِ الْأُمَّمِ فِي سُورَةِ الْكَهْفِ وَغَيْرِهَا، وَعَنْ صَدْرِ هَذِهِ الْأُمَّةِ مِنَ الصَّحَابَةِ وَالتَّابِعِينَ وَسَائِرِ قُرُونِ الْأُمَّةِ، وَهِيَ مَوْجُودَةٌ فِيهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

Hundee warra Ahlus-Sunnaatirraa Karaamaa Owliyaa ni dhugomsan, Allaahaan harka isaanirratti waan mullisu, waan aadaa faalleesu gosa beekkumsaa fi waan addatti isaaniif mullatu, ammallee gosa dandheetii fi waan dinqii (ajaa'ibaa) kan isaanirraa odeefamu ni dhugoomsan, kan akka waan ummata dur dabreerraa odeeffamuu, suuraa Kaahfii fi tan biroo keessatti, ammallee dura dabroo ummata kanaa keessatti Sahaabaa, Taabi'ina (warra Sahaabaa dhaqabe), fi orma biroo kan ummata kanarraa tahan keessatti karaamaan ni argamti hanga guyyaa qiyaamaatti.

BOQONNAA KARAA FI DALAGAA WARRA AHLUS-SUNNAA IBSU

فَصَلِّ: ثُمَّ مِنْ طَرِيقَةِ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ اتَّبَاعُ آثَارِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَاطِنًا وَظَاهِرًا،
وَاتَّبَاعُ سَبِيلِ السَّابِقِينَ الْأَوْلَى مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ، وَاتَّبَاعُ وَصِيَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حَيْثُ
قَالَ: ((عَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ مِنْ بَعْدِي، تَمَسَّكُوا بِهَا، وَعَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِدِ،
وَإِيَّاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ؛ فَإِنَّ كُلَّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ)).

Ammas karaa warra Ahlus-Sunna wal-Jamaa'atirraa: Hadiisa

Rasuulaa صلى الله عليه وسلم jala deemuudha keessaa fi gubbaan, karaa

warra dura dabree kan Muhaajiraa fi Ansaaraa jala deemuudha,

ammas dhaamsa Rasuula صلى الله عليه وسلم jala deemuudha tan inni ja'e:

((karaa kiyyaa fi karaa bakka bu'oota qajeeloo tahanii qabadhaa ana

boodaan, Isuma qabadhaa [jabeefadhaa], qarrinfoon isii

ciniinadhaa, waan haarawa [amantii keessatti] baafamurraa fagaadhaa;

wanni haarawni [amantii keessatti] baafamu hundi jallina.))

Abuu Daawud: 4607, Ibnu Maajaah: 42, Tirmiiizii: 2676

وَيَعْلَمُونَ أَنَّ أَصْدَقَ الْكَلَامِ كَلَامُ اللَّهِ، وَخَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَيُؤْتِرُونَ
كَلَامَ اللَّهِ عَلَى غَيْرِهِ مِنْ كَلَامِ أَصْنَافِ النَّاسِ، وَيُقَدِّمُونَ هَدْيَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى هَدْيِ كُلِّ
أَحَدٍ. وَلِهَذَا سُمُّوا أَهْلَ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ، وَسُمُّوا أَهْلَ الْجَمَاعَةِ؛ لِأَنَّ الْجَمَاعَةَ هِيَ الْإِجْتِمَاعُ، وَضِدُّهَا الْفِرْقَةُ،
وَإِنْ كَانَ لَفْظُ الْجَمَاعَةِ قَدْ صَارَ اسْمًا لِنَفْسِ الْقَوْمِ الْمُجْتَمِعِينَ. وَالْإِجْمَاعُ هُوَ الْأَصْلُ الثَّلَاثُ الَّذِي يُعْتَمَدُ عَلَيْهِ
فِي الْعِلْمِ وَالدِّينِ. وَهُمْ يَزْنُونَ بِهَذِهِ الْأُصُولِ الثَّلَاثَةِ جَمِيعَ مَا عَلَيْهِ النَّاسُ مِنْ أَقْوَالٍ وَأَعْمَالٍ بَاطِنَةٍ أَوْ ظَاهِرَةٍ مِمَّا
لَهُ تَعَلُّقٌ بِالدِّينِ. وَالْإِجْمَاعُ الَّذِي يَنْضَبُطُ هُوَ مَا كَانَ عَلَيْهِ السَّلْفُ الصَّالِحُ؛ إِذْ بَعْدَهُمْ كَثُرَ الْاِخْتِلَافُ، وَانْتَشَرَ
فِي الْأُمَّةِ.

Ammas ni beekan, irra dhugaan dubbii, dubbii Allaahaa tahuu,

ammas irra caalaan karaa, karaa Muhammad صلى الله عليه وسلم tahuu.

Jecha Allaahaa ni filtan, jechoota namoota adda addaatirra. Dura

aansan karaa nabi Muhammad صلى الله عليه وسلم karaa nama hundaarra.

Sababaa kanaaf warra Qur'aanaa fi Sunnaa (hadiisaa) jedhamuun

moggaafaman, ammas warra Jamaa'aa (tuutaa) jedhamanii moggaafaman.

Jamaa'aan walitti qabaminsa, faallan isaa gargar bahinsa, haa tahu malee jechi Al-Jamaa'aa jedhu orma walitti qabameef maqaa tahe.

Ijmaa'ani (murtiin Ulamaa'iin Islaamaa irratti wali galte) hundee sadaffaa kan irratti irkatani beekkumsaa fi amantii Islaamaa keessatti.

Ahlu-Sunnaan hundoolee sadeen tanaan (Qu'raana, Hadiisaa fi Ijmaa'aadhaan) madaalan waan Ilma namaarratti jiru hunda:- jechaa fi dalagaarraa waan Amantiitti hidhaa qabuu dhokataa fi mullataa.

Ijmaa'ni irratti waliigalamu waan Salafni (warri dabre) gagaariin irratti turani, garuu isaan booda wal-dhabbiin heddumaatee ummata keessa faca'ee jira.

BOQONNAA ADEEMSA WARRA AHLUS-SUNNAA GAARITTI AJAJUU FI HAMTUURRAA DHORGUU KEESSATTI KARAA ISAANII IBSU

فَصْلٌ: ثُمَّ هُمْ مَعَ هَذِهِ الْأُصُولِ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ، وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ عَلَى مَا تُوجِبُهُ الشَّرِيعَةُ: وَيَرَوْنَ
إِقَامَةَ الْحَجِّ وَالْجِهَادِ وَالْجُمُعِ وَالْأَعْيَادِ مَعَ الْأَمْرَاءِ أَبْرَارًا كَانُوا أَوْ فُجَّارًا، وَيُحَافِظُونَ عَلَى الْجَمَاعَاتِ. وَيَدِينُونَ
بِالنَّصِيحَةِ لِلأُمَّةِ، وَيَعْتَقِدُونَ مَعْنَى قَوْلِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ الْمَرْصُوصِ؛ يَشُدُّ
بَعْضُهُ بَعْضًا))، وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ، وَقَوْلِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ
وَتَعَاطُفِهِمْ كَمَثَلِ الْجَسَدِ؛ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالْحَمِي وَالسَّهْرِ)).

Eeganaa Ahlu-sunnaan hundoolee [dabarsine] tanaa wajjiin waan gaaritti ni ajajan, waan hamturraa ni dhoorgan karaa shari'aan dirqama gootuun: ni amanan hajji godhuu, Jihaada deemuu, Salaata Jum'aatii fi Iida lameen salaata dura taa'ootaa muslimaa hundaa wajjiin, gaarii dalagaa tahuu, cubbaawaa tahuu, ammas Salaata jamaa'aa ni tiyfatan.

Ummata Islaamaatiif gaarii yaaduudhaan Rabbii gabbaran, hiikkaa jecha Ergamaa Rabbii صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ tan inni je'e ni hubatan (ni

amanan): ((Inni amane Isa amaneef akka jaarmayaati, gariin garii jabeessa)), jedhee quba Isaa wal keessa naqe.

Bukhaarii: 2446, muslim: 2585

Ammas jecha Isaa صلى الله عليه وسلم : ((fakkeenyi warra amanee wal jaalatuu keessatti, garaa walii laafuu fi waliif rifachuu keessatti akka fakkeenya qaama tokkooti, yoo isarraa humni takka fayyaa dhabde, qaamni hafe isaaf wal-yaama leeydaa fi qaaxiraadhaan.))

Bukhaarii: 6011, Muslim: 2886

وَيَأْمُرُونَ بِالصَّبْرِ عِنْدَ الْبَلَاءِ، وَالشُّكْرِ عِنْدَ الرَّحَاءِ وَالرِّضَا بِمُرِّ الْقَضَاءِ. وَيَدْعُونَ إِلَى مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ، وَمَحَاسِنِ الْأَعْمَالِ، وَيَعْتَقِدُونَ مَعْنَى قَوْلِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ((أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا)). وَيَنْدُبُونَ إِلَى أَنْ تَصِلَ مَنْ قَطَعَكَ، وَتُعْطِيَ مَنْ حَرَمَكَ، وَتَعْفُوَ عَمَّنْ ظَلَمَكَ. وَيَأْمُرُونَ بِبِرِّ الْوَالِدَيْنِ، وَصِلَةِ الْأَرْحَامِ، وَحُسْنِ الْجَوَارِ، وَالْإِحْسَانِ إِلَى الْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ، وَالرَّفْقِ بِالْمَمْلُوكِ. وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْفَخْرِ، وَالْخِيَلَاءِ، وَالْبَغْيِ، وَالْإِسْطِطَالَةِ عَلَى الْخَلْقِ بِحَقٍّ أَوْ بغيرِ حَقٍّ. وَيَأْمُرُونَ بِمَعَالِي الْأَخْلَاقِ، وَيَنْهَوْنَ عَنِ سَفْسَافِهَا. وَكُلُّ مَا يَقُولُونَهُ وَيَفْعَلُونَهُ مِنْ هَذَا وَغَيْرِهِ؛ فَإِنَّمَا هُمْ فِيهِ مُتَّبِعُونَ لِلْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ، وَطَرِيقَتِهِمْ هِيَ دِينُ الْإِسْلَامِ الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ بِهِ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

[Ahlus-Sunnaan] Rakkoo obsuu fi yeroo ballinaa [Rabbi]

galatoomfachuutti nama ajajan, ammas Qadara (murtii) Rabbi hadhaawaa jaalatutti nama ajajan.

Ammalle Nama ni yaaman gama haala bareedaa fi dalagaa gaaritti, ammallee ni amanan hiikkaa jecha Ergamaa Allaahaa صلى الله عليه وسلم : ((irra guutuun nama amanee Iimaanaan, irra toolaa isaaniiti amalaan.))
Tirmiizii: 1162, Ibnu Hibbaan:3176.

Ni yaaman isa si mure maxxanfachuutti, kan si dhorgeef kennutti, nama si miidheef dhiifama godhutti.

Ammas Haadhaa fi Abbaatti tola ooluutti, fira maxxanfachuutti, ollaaf gaarii tahutti nama ajajan, akkasumas Daa'imman Abbaa hin qabneef, hiyyeeyyiif, imaltaawaa fi gabrootaniif tola oluutti nama ajajan.

Dhugaan tahuu, dharaan tahuu dhaaddaturraa, boonurraa, rorrisurraa, oftuulummaarraa (namarratti of-olfuudhuurraa) ni dhorgan. amala ol aanaatti nama ajajan, amala gad-aanaarraa nama dhorgan.

Ahlus-sunnaan waan ja'anii fi waan dalagan [kan dubbatame] kanaa fi kan biroo hunda keessaatti, Qur'aanaa fi Sunnaa jala deeman.

Karaan Ahlus-Sunnaa, Amantii Islaamaa tan Allaahaan nabi Muhammadiin erge.

لَكِنْ لَمَّا أَخْبَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ أُمَّتَهُ سَتَفْتَرِقُ عَلَيَّ ثَلَاثَ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً؛ كُلُّهَا فِي النَّارِ؛ إِلَّا وَاحِدَةً، وَهِيَ الْجَمَاعَةُ. وَفِي حَدِيثٍ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: ((هُمْ مَنْ كَانَ عَلَيَّ مِثْلَ مَا أَنَا عَلَيْهِ الْيَوْمَ وَأَصْحَابِي))، صَارَ الْمُتَمَسِّكُونَ بِالْإِسْلَامِ الْمَحْضِ الْخَالِصِ عَنِ الشُّوبِ هُمْ أَهْلُ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ.

وَفِيهِمُ الصِّدِّيقُونَ، وَالشُّهَدَاءُ، وَالصَّالِحُونَ، وَمِنْهُمْ أَعْلَامُ الْهُدَى، وَمَصَابِيحُ الدُّجَى، أُولُو الْمَنَاقِبِ الْمَأْتُورَةِ، وَالْفَضَائِلِ الْمَذْكُورَةِ، وَفِيهِمُ الْأَبْدَالُ، وَفِيهِمُ أَيْمَةُ الدِّينِ، الَّذِينَ أَجْمَعَ الْمُسْلِمُونَ عَلَيَّ هِدَايَتِهِمْ وَدِرَائَتِهِمْ، وَهُمْ الطَّائِفَةُ الْمَنْصُورَةُ الَّذِينَ قَالَ فِيهِمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَيَّ الْحَقِّ مَنْصُورَةً، لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ، وَلَا مَنْ خَدَلَهُمْ؛ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ))، نَسَأَلُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَنَا مِنْهُمْ وَأَنْ لَا يَزِيغَ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَانَا، وَأَنْ يَهَبَ لَنَا مِنْ لَدُنْهُ رَحْمَةً إِنَّهُ هُوَ الْوَهَّابُ. وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ تَسْلِيمًا كَثِيرًا..

Garuu Nabiyyiin ummanni Isaa akka tuuta torbaatamii sadihitti qoodamtuu fi takka malee hundi akka ibidda keessa seentu waan himeef, ammallee hadiisa keessatti tuutti takkittin sun: ((warra fakkaataa waan ani irra jiruu fi sahaabaan tiyyaa irra jirturratti warra tahani)) waan ja'eef, warri amantii Islaamaa adii laaqaarraa qulqulli harkaa qabu, Isaan Ahlus-Sunnaa wal jamaa'aa tahuu hubbanna.

Isaan keessatti argama warri dhugoomsan, wareegamtoonni, warri gaarii dalagan, ammas isaanumarraa argamaadha hayyoonni (beektoonni) mallattoo qajeelloo namaaf tahan, ibsaa dukkanaa kan tahan, warri sadarkaa odeefamtuu fi sadarkaa dubbatamtuu qaban, ammas isaan keessatti argamaadha warri akkaan Rabbi gabbaru,

isaan keessatti argamaadha Imaamman (dureen) Amantii kan muslimtoonni qajeelloo isaaniirratti waliigalan.

Ahlu-Sunnaan tuuta tumsamtuudha tan Nabiyyiin صلى الله عليه وسلم isaan keessatti ja'e: ((“tuutti takka ummata kiyyarraa hin deemtu, haqarratti tahirraa, tumsamtuu tahirraa, namni isaan faalleesuu fi isaan xiqqeesu kan isaan hin rakkifne, hanga qiyaamaan dhaabbattutti”).))

Bukhaarii: 3641, Muslim:1037

Allaahaa ni kadhana akka isaanirraa nu godhu, eega nu qajeelchee akka onnee teenya hin jallifne, of-biraa Rahmata isaa akka nuuf kennu, Inni hedduu kennaadha.

waan haqaa Allaahaatu beeka.

Faaruuun Allaahaatii fi nageenyi hedduun Muhammad صلى الله عليه وسلم irratti, aanaa isaarratti, sahaaboota isaarratti haa jiraatu.

